

Viatorium , hoc est de
Montibus planetarum
septem seu metallorum,
tractatus tam utilis quam
perspicuus...

Maier, Michel (1568-1622). Viatorium , hoc est de Montibus planetarum septem seu metallorum, tractatus tam utilis quam perspicuus.... 1618.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici pour accéder aux tarifs et à la licence](#)

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

4051 in 8°

©

~~1841~~

1841

MICHAELIS MAJERI
VIA TORIUM,

hoc est,

DE MONTIBVS PLANETARVM
septem seu Metallorum;

TRACTATUS tam utilis, quàm perspicuus,
quo, ut Indice Mercuriali in trivis, vel
Ariadneò filo in Labyrintho, seu Cyno-
surâ in Oceano Chymicorum errorum
immenso, quilibet rationalis, veritatis a-
mans, ad illum, qui in montibus sese ab-
didit De Rubra-petra Alexicacum, o-
mnibus Medicis desideratum, investi-
gandum, uti poterit.

O P P E N H E I M I I

Ex typographia HIERONYMI GALLERI,

Sumptibus JOH. THEODORI de B.

M DC XVIII.

EPIGRAMMA AUTHORIS.

THESSEUS Pyrithoum sub Tartara dira secutus
Cautior ad ſuperos rettulit inde pedem:
At comes infelix LAPIDI remoratus adhæſit,
Herculeæ nec vim ſenſit, ut ille, manûs.
Ipſe quoque Ægides Labyrinthi ambagibus errans
Sollicitat filum, Dux Ariadna, tuum:
Cujus ope evaſit cavea discriminis expers,
in patriam fallax atque relegit iter.
Si tu, qui chymicos intrâſti fortè labores,
Hunc, at Pyrithoum non, imitare ducem.
Herculis auxilium tibi vix promitto, ſed à me,
Si fueris Theſeus, Hæc Ariadna datur.
Inde quod ambiguis in greſſibus ultrò ſequaris,
Expete, & invento tramite liber eris.
Prima viam ratio notet, Experientia quam mox
Edoceat, manuum continuusque labor.
Naturæ luſtranda ſacræ cunabula cures,
Nec fallet dubiis pagina ſcripta dolis.

ILLU-

ILLUSTRISSIMO ET SERENISSIMO
DOMINO, DOMINO

CHRISTIANO

PRINCIPI ANHALTINO,
COMITI IN ASCANIA, DOMINO
IN ZERBESTO ET BERNEBURGO, &c. Superioris
Palatinatus Produci & Gubernatori, Heroi Armis
& Artibus Orbisnotissimo, Domino suo
clementissimo D. D. D.

MICHAEL MAJERUS C. P. Med. D.

Si, Princeps Illustrissime, hæte-
nus per tot (dum chymicis præter
Medicinam, infuso laboribus) an-
norum spatium, nihil edere in pu-
blicum constituerim, tum quia in-
telligam tot tamq; varios in hac materia Authores
indies prodire, tum quia triumphum ante victo-
riam canere mihi præposterum videatur, nihilo-
minus nonnulla nunc tandem opuscula, quæ ab
experientia & observatione diutina jam pridem
apud me concepi, uti minus dubia, potissimum ad

A 2 commo.

commodum aliorum & utilitatem haud exiguam spectantia, cum Ars longa, vita brevis, judicium difficile; Experimentum autem periculofum, revera tam ratione Chymiaë, quàm Medicinæ, dicatur, edere non intermisi; ex quibus cum TRACTATUS hic de MONTIBUS Planetarum septem, hoc est, terrestrium seu metallorū mineris & substātiis ex montibus petitis, non minus utilis, quàm desideratus quamplurimīs existeret, eum Celsit. Tuæ, grati animi causâ, haud immemor ab ea in tantæ beneficentiæ olim effusæ, dedicare & offerre non dubitavi, non quasi Celsit. Tuam per se perspicacissimam hisce instruerem, sed ut aliis minùs exercitatis sub ejus patrocinio quasi Ariadnam quandam Chymicam, cujus fili ductu ex erroribus incredibilibus tuti evaderent, suppeditarem & relinquerem; quod scriptionis genus, cum & novum & veracissimū sit, nisi me manus, oculi & Vulcanus fallant unà cum ratione experimentalī & experimento rationali; non est ambiguum, quin Celsit. Tuæ, cui antehac mea qualiacunque à sincera tamen mente profecta placuerint, pergratum & acceptum futurū sit, quam Deo Opt. Max. unà cum dilectissima conjugē, liberisq; Principib. commēdo. Dabam Francof. ad Moen. 1618. Mense 7bri.

PRÆFA-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

PUD antiquos, Candide Lector, pulcherrima allegoria extat, quam Ovidius lib. 2. Metamorph. venustè describit, hujus argumenti: Cum Apollo regis Admeti armenta pasceret, Mercurius boves quasdam, quæ longiùs processerant, furto abactas, in sylva occultavit, Battoque cuiusdam aquarum custodi, à quo uno visus fuerat, mandavit, ne cuidam illud furtum indicaret, quod ut libentius faceret, vaccam ei dono dedit: Mercurius verò abiens, ut hominis experiretur fidem, sumptâ aliâ formâ paulò pòst ad eum redit, rogans an vaccas quasdam illuc transeuntes vidisset, pollicitusque, si indicaret, vaccam cum tauro daturum: Battus itaque spe muneris corruptus;

Montibus, inquit, erāt, & erāt sub montibus illis; Indicans, ubi pascerentur; ob quam perfidiam Mercurius eum in lapidem, qui in triviis, ut Index, positus habetur, commutavit. Quid verò per boves antiqui, imò per ipsum

Mercurium & Apollinem, intellexerint, alibi à nobis (utpote, Hieroglyphicis Ægyptio-Græcis) sat abundè explicatum est: Hic per boves Apollinis, ut & ibi, materiam Philosophicam accipimus, quæ quo monte à Mercurio abscondita sit, permulti in Chymicis occupati jam pridem scire exoptarunt: Alii quæsi verunt in diversis locis, ut agris, hortis, pratis, campis, fluviiis, rivis, fontibus & vallibus, (hoc est, seu vegetabilium, seu animalium, seu mineralium) at neutiquam invenerunt, etiamsi per totum vitæ tempus indincubuerint: Haud rarus, insiar Virgiliani illius Corydonis, Alexin formosissimum indagantis,

*Montibus & sylvis studio jactavit inani,
vel Narcissum frustra insecutus est, ut Echo nympa, quæ dum ad omnium voces respondit, sperans jam se optato amore potituram, in invia & maciem corporis redacta, spem cum substantia amisit, nihilque nisi cassam sine corpore V O C E M retinuit. Quamplurimi, dum se pro amore patriæ (ut olim Atheniensium juvenes) ad conflictandum cum Minotauro (materia philosophica) obtulerunt, præter presentanea pericula ipsis à monstro impendentia, in Labyrinthos inextricabiles inciderunt; quorum, ut ratio nominis & instituti melius agnoscat, vetustis seculis quatuor fuisse perhibentur, Ægyptius, Creticus, Lemnius & Italicus, atque ex istis priores duo maximè celeberrimi, à variis scriptoribus memorati. De Cretico ita Virgil lib. 5. Æn.*

U.

Ut quondam Cretâ fertur Labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq;
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprænsus & irremediabilis error.

Hic, veluti carcer, inclusus detinuit captivos, qui nihil passi sunt incommodi, nisi quòd viarum perplexitate decepti illinc evadere non potuerint: Magnificis sanè operibus, tempore longo, labore inenarrabili Ægyptius à Miride rege, Creticus à Minoë, Dædalo operario, extructi narrantur, non aliam ob causam, nisi ut divitias abundantissimas suorum authorum posteritati unà cum eorum perpetua memoria testatas facerent. Ad hunc modum in philosophia naturali Labyrinthus perplexissimus à diversis authoribus fundatus & eductus animadvertitur, in quem, quicunque incidant, vix unquam aut rarissimè inde se recipere poterunt; Chymicos intelligo libros, quibus intricati vix millesimi sese extricare solent, ita ut de exitu vero & indubitato certi sint. Quotusquisque enim ex tot scribentium numero aliud attestatus est, quàm ut se arcani Philosophi non ignarum declararet, ac interim sequentem sua vestigia involveret, injectisque remoris detineret. Quis non araneum suis texturis & reticulis imitatus, qui quoties muscam in ea incidisse videt, accurrens, magis illam implicat, ne evadat, tantum abest, quod liberet? Rarissimus Atheniensium morè in his laudabilem sequitur, apud quos pro scelere habebatur,

batur, erranti non monstrasse viam, pro sacrilegio, ab ea magis abduxisse: Unde illi ipsi Chymie authores protestantur, quod qui librorum medio ad artis veritatem desideret, vix unquam ad eam perventurus sit, nempe propter librorum ambages & errores inextricabiles, ad quos declinandos aut evitandos, nemo primâ fronte discretus sit, nisi fortè experientia longi temporis indefessa & incessabilis ipsum post immensos labores exhaustos & sumptus interpositos haud exiguos circumspectum reddat & erudiat, eique NATURÆ gremium aperiât & ostendat, ex imperscrutabili Dei consilio: Et si verò causæ eorum obscuritatis sint valde probabiles, ne scilicet indignus omnino ad verticem collis secretissimi, nec dignus, nisi post multas vexationes prævias, ascendat, tamen hæ non sufficiunt ad omnem veritatem tenebris & erroribus etiam prædocilibus artis filis involvendam & obscurandam; quibus ut remedium aliquod accommodatius inveniatur, ego, qui in Labyrintho hoc ipso diutius detentus fuerim, non ignorans, quo desiderio sperato & successu singula incepta & finita sint, quidve sub quibus montibus quæri aut reperiri possit, constitui MONTEs omnes planetarum perreptare, pervestigare, ascendere, inque eorum mineras singulas profundissimè descendere, omnibusque ratione præditis ob oculos ponere, quid ex quibus & quomodo elici aut haberi possit, ne & ipsi, nisi omnino sint increduli aut omnium rerum rudes,

des, eandem glaciem perfringere, aut errores errare opus habeant. Qui sanè tractatus non (velut nauta ex tabula) otiosâ speculatione, quæ sæpè futilis est & phantastica, nec cum re ipsa convenit, sed rerum, quæ hîc traduntur, experientiâ & usu profectus & deductus, si quisquam alius, Lectori utilissimus accidere poterit; ita ut vel Ariadnæ fili, vel Cynosuræ, vel Indicis trivialis instar in hoc studio & stadio longissimo, aut potius Labyrintho intricatissimo & Oceano immenso, non injuriâ haberi debeat. Hic enim quemcunque in montibus errantem & non agnoscentem (ut Arnoldus in novo Lum. cap. I. conqueritur) materiam philosophicam, cum palàm, eodem teste, vendatur nimio precio, in modum Batti illius Indicis ad locum ubi Apis seu Bos Ægyptius tegatur, reducet, nec minus Thesea per anfractus & multiplices viarum dolos ambiguum in adyta intima & penetralia artis mittet & remittet, aut vagum in fluctibus marinis, velut cynosura certa, ad felicem portum, diriget & sistet. Etiam si verò non demonstret, quæ sit individua & infallibilis ejus materiæ species, (quod ab omni ratione alienum) tamen quæ non sit, & multa alia à nobis observata, quæ tyroni aliàs incredibilia & non sat explorata, proponit dilucidissimè hac cautione, ne quis in multiplicia illa & frustranei laboris diverticula in initio incidat, aut si inciderit, quibus notis id sciat, ut maturè pedem retrò vertat, aliosque ingressus in hunc Labyrinthum
B querat,

Arnoldus
in novo
Lumine
cap. I.

IO PRÆFATIO AD LECTOREM.

*querat, quo gratissimum tandem exitum seu optatum finē
letus inveniat. Nam qui nescit, quid querit, nescit quo-
que, quid reperiet, ac qui in principio errat, nunquam ad
media, multò minus ad extrema pertinet, cum error erro-
rem pariat & multiplicet. Nostro itaque labore, ut sis cau-
tiss. Lector, inque eum & meipsum candidus, hoc fruiere lu-
bens absque invidia, quæ ubi sit, ut nec scriptorem obscuri-
tatis, ita nec lectorem detractionis à vitio excusat. Vale.*

D E

DE MONTIBUS PLANETARUM SEPTEM.

TRACTATUS DIVISIO.

ORNELIUS TACITUS lib. Annalium 16. narrat historiam memorabilem & scitu dignissimam de Cecellio Basso, qui insonniis nocturnis falsus de auro, in suis agris, ut credebat, antiquitus defosso, Neroni Principi immensos thesauros pollicitus sit, in hunc modum: Illudit dehinc Neroni fortuna per vanitatē ipsius ex promisso Cecellii Bassi, q̄ origine Poenus, mente turbidā nocturnæ quietis imaginem ad spem haud dubiam retraxit: Vectusque Romam, principis aditum emergetus, ex promit repertum in agro suo specum altitudinc immensā, quo magna vis auri contineretur, non in formam pecuniæ, sed rudi & antiquo pondere: Lateres quippe prægraves jacere a partibus parte aliā columnis, quæ per tantum ævi occulta, augendis præsentibus bonis. Ceterum, ut conjectura demonstrat, Didonem Phenissam Tyro profugam conditā Carthagine, illas opes abdidisse, ne novus populus nimia pecuniā lasciviret, aut Reges Numi-

darum & alias infensi, cupidine auri ad bellum accenderentur. Igitur Nero non authoris, non ipsius negotii fide satis spectatâ, nec missis visoribus, per quos nosceret, an vera assererentur, auget ultro rumorem, mittitque, qui velut partam prædam adveherent. Dantur triremes & dilectum navigium juvandæ festinationi, nec aliud per illos dies populus, credulitate prodentis, diversa fama tulerat. Ac forte quinquennale ludicrum secundo lustro celebrabatur, oratoribusque, præcipua materia in laudem principis assumpta est: Nō enim tantum solitas fruges, nec metallis confusum aurum gigni, sed nova ubertate provenire terras & obvias opes deferre deos, quæque alia summa facundia nec minore adulatione servilia fingeant, securi de facilitate credentis. Gliscebant interim luxuria spe inani, consumebanturque veteres opes, quasi oblati, quas multos per annos prodigeret: Quin & inde jam largiebatur: Et divitiarum expectatio inter causas paupertatis publicæ erat. Nam Bassus effosso agro suo latisque circum arvis, dum hunc vel illum locum promissi specus adseverat, sequunturque non modò milites sed populus agrestium efficiendo operi assumptus, tandem polita vecordia, non falsa ante somnia sua seque tunc primum elusum admirans pudorem & murum morte voluntaria effugit. Quidam vinctum ac mox dimissum tradidêre, ademptis bonis in locum regię gazæ. *Hæc ille.* Tale quid in chymicis operibus indies contingere, nemo non animadvertit, in quibus si non mera somnia, tamen his similia cogitata sæpe numero spes immensas cuique nimis credulo promittunt. Quicquid enim quisquam vel semel animo præconceperit, ad id non difficile erit authorum dicta & opera applicare, miro quasi modo concordantia, quibus tamen effectus rei speratus minimè correspondeat

spondeat: Unde permulti vel totam artem præposterè damnant vel in desperationem ipsi incidunt, cum jacturam bonorum, ætatis, famæ, & patriæ passi sint vel alios pati sentiant. His malis omnibus, licet ex bona intentione & scriptorum & operantium originem ducentibus, ut aliquod Alexicacon, quoad possibile, ponamus, antequam Labyrinthum hunc chymicum penitus ingrediamur, de vera porta solliciti esse debemus, quâ inventa, de progressu prosperiori, non est, quod dubitemus. Est autem hæc porta nihil aliud, quàm initium operis, hoc est, vera & una materia Philosophorum omnium, de qua verè dici possit; Dimidium esse plus toto, & dimidiū facti, qui bene cepit, habet.

Nam qui sumit, quod debet sumere, iam ingressus est viam veritatis regiam, à qua se seduci non sinet, etiam si non parum nunc ad hæc, nunc ad illa diverticula ut excurrat, necessum sit. Nulla autem econtra veritatis inveniendæ spes est illi, qui quid pro quo, imò naturæ & arti adversum elaborare & ad suum nutum reducere nititur. Hunc ad dehortandum, illum ad confirmandum ex THEBIS Ægyptiis Centiportis; propter magnitudinem nimis diffusè patentibus, ad Bœoticas illas seu Cadmeas, septem portarum nos conferemus, hoc est, ex ferè centenis materiis, quæ vel poterunt ad opus assumi, vel assumptæ sint unquam ab aliis licet frustra, septem considerabimus, nempe Metallicas, interq; illas delectum instituemus, proposito convenientē; atq; sic tractatū hunc in totidem seu septem capita dividemus, quorum singulis cursum aliquem peculiarem, seu descensum in Montem minerum feracem, initio facto semper ab uno eorum in Labyrinthi chymici anfractuosos flexus productum absolvemus non sine Ariadnes rationabilis adminiculo & filo, quod cuique non tam in

manum, quam mentem tradimus, eumque Deo commendamus.

C A P. I.

De Monte Mercurii.

QUOD antea, in præfatione, de bove Appollinea à Mercurio ab-
 acta & clam sub monte aliquo disposita retulimus, id in pri-
 mis de materia Philosophica, ut dictum, intelligi debet. Hanc ut in-
 quiramus, de monte ad montem ibimus singulæque loca & claus-
 tra perscrutabimur. Est autem rationabile, quod Mercurius hanc
 sub proprii nominis monte, tanquam arca, concluderet, quocirca
 hunc omnium primò rimabimur. Mercurius etsi metallum
 propriè non sit, quia nec malleabilitatem, aut extensio-
 nem sub malleo, nec cum aliis metallis permixtionē natu-
 ralem præ se ferat, tamen quia omnibus metallis, & præci-
 puè auro, ob naturæ similitudinem amicari videatur, ac
 pleraque eorum per artem influentem Mercurium redu-
 ci possint, non immerito à chymicis pro aqua minerali, ex
 qua metalla admixtione sulfuris vel fixi magis aut minus,
 vel nō fixi, puri, vel impuri, cōgelata sint, habetur. Cujus sē-
 tētiæ argumēta nec asserere nec infirmare hīc nostri est, p-
 positi, at saltem demonstrare, quomodo ad artis usum Mer-
 curius adhibeatur, qui omnino triplex est, ut & aliorū me-
 tallorum sequentium, nempe primo ad aurum, secundò ad
 Tincturam; tertio ad Medicinam; Hoc est, nonnulli, qui
 Mercurio utuntur in chymicis operibus respiciunt eò, ut in
 aurum congeletur per se vel cum quibusdā additamentis:
 Nonnulli, ut inde Tinctura seu lapis philosophicus confi-
 ciatur

MONTIBUS PLANETARUM.

15

ciatur, per se vel cum aliis: Quidam, ut ad medicinam solū corporis humani usurpetur. De quibus singulis hoc primò capite suo ordine dicturi sumus, ut prospiciatur, quid tandē ex Mercurio fieri possit, ad quam rem sit utilis aut non, & quid de eo sperandum. Philosophi quando loquuntur de Mercurio, non semper intelligunt hunc vulgo cognitum, fluentem, crudum & aqueum, sed sæpissimè suum illum Philosophicum, de quo inquisitio hæc nostra instituta est. Hunc nomināt omnium rerum nominibus ne agnoscatur & ex omnibus rebus educti asserunt, eandem ob causam: qui tamen semel cognitus, operarium non sua spe frustratur: De hoc dicitur: *Est in Mercurio quicquid quærunt sapientes: Et Mercurius novies sublimatus est totius Magisterii finis.*

De I. usu Mercurii ad aurum, in quod coagulandus præsumitur.

Aurum, in quod Mercurius communis seu vulgaris congelari à quibusdam desideratur, cum sit omnium metallorum perfectissimum, summus apex, & quasi terminus, ad quem per naturam pleraque eorum transeunt aut artificio deducenda sunt, ideò hîc ejus natura, quoad huic proposito sufficiat, definienda & ex suis proprietatibus tam essentialibus, quàm accidentalibus circumscribenda est. Geber in summa perfect. ejus duplicem definitionem posuit, quarum prima est parte tertia, cap. 32. hujusmodi: *Aurū est corpus metallicum, citrinum, ponderosum, mutum, fulgidum, aqualiter in ventre terra digestum, aquâ minerali diutissimè lavatum, sub malleo extensibile, fusibile, examinationem Cineritii & cementi tolerans, secunda definitio est ibidem lib 2. cap. 5.*

Est

Est igitur sol creatus ex subtilissima substantia argenti viri & clarissima fixura, & ex substantia pauca sulfuris mundi & pura rubedinis, fixi, clari & à natura sua mutati, tingentis illam. Ex quibus constat, aurum totum esse Mercurialem substantiam, in qua sit mixtio omnium elementorū perfectissima & juxta qualitates eorū equata. An jam ex Mercurio coagulato talis mixtura fieri possit, & quomodo, disquirendum venit. Est autem Mercurius substantia frigida & humida, ideoque fluens, non æquata in elementorum qualitatibus, volatilis tota in igne & evanescens, licet non in partes compositi resolvatur, sed omnis ascendat, hoc est, terra cū aqua, aëre & igne, & nullum elementum facile ab alio segregetur. Auri quidem ponderositatem, fulgorem & homogeneitatem in se habet, sed in aliis proprietatibus ab eo deficit, nempe in citrinitate, malleabilitate, ignibilitate, duratione in igne & auri examinibus, ac demum in æquatione qualitarum omnium. Videamus primò, an aurum naturaliter nonnunquam ex Mercurio coagulato proveniat aut nascatur: si hoc, fortè quoque possibile esset, id inde provenire per artem: si non, de coagulatione hujus, ut non naturali, cogitandum non est. Duplici autem modo invenitur talis Mercurius, uno extra suam mineram in fossa subterranea collectus & currens, vel circa superficiem terræ in herbis aut aliis retinaculis aut cavitatibus, quorsum, versus inferiora scilicet, suo pondere defluxit, versus superiora per distillationem in fumi specie ascendit; altero in sua minera seu ciuabari nativâ, ex qua per ignis vim distillatione elicitur. Sunt, qui dicunt, quemlibet Mercurium aliquid auri in se continere, ideoque mirantur id non separari in illis locis, ubi invenitur Mercurius. Verùm fides sit penes suos auctores: Ego tale quid neque experimento proprio, neque lectione

Etione ex aliis cognovi: si de Mercurio in minera sua adhuc manente intelligi volunt, aliquid forsan dicunt, si de Mercurio extra mineram existente & venali, aurum adscititiū ipsi videtur. Nam & in fossis subterraneis & fluviis, ubi ille Mercurius eā formā colligitur, auri tenuissimas particulas in se imbibere solet & potest. Cinabaris illa nativa absque dubio nihil perfecti metalli in se continet: Hæc invenitur interdum eodem colore & figura, quā argenti vena sanguinea (*Rothguldig*) dicta apparet, sed nihilominus ex igne evolat & argenti vivi naturam ostendit: Idem sentiendum de eo Mercurio, qui extra mineram suam collectus invenitur, quod aurum naturaliter in se minimè contineat, sed permixtione superveniente: Non tamen interim negamus, Mercurium in aurum à natura succedente tempore coagulari, nempe intermediis metallis imperfectis. Ut enim ab extremo ad extremum non datur transitus, nisi per suum medium, tam secundum naturam, quàm artem, ita nec Mercurius coagulabitur in aurū, nisi transeat per metalla auro imperfectiora. Nam in natura metallica Mercurius & aurum longissimo intervallo, & tanquam reverà extrema duo à se invicem distant; Et metalla imperfecta vel huic, vel illi magis appropinquant, tanquam intermedia inter utrumque. Quis inficias ibit, aurum ex argento peti, argentum ex plumbo? Quis non videt affinitatem plumbi & Mercurii non admodum remotam, adeò ut aliquando experimentum viderim cum argento vivo per fumum plumbi coagulato, quod cemento ex tegulis antiquis & scoria ferri in tigillo strato super stratum facto, & per tres horas in igne gradatim aucto retentum in plumbeam, vel omnino ei similem, transierit. Unde nonnulli promittunt quoque lapidificam vim coagulantem argentum vivum in

C plumbum

*Mercurius
aureus
ab auro*

Experimentum.

plumbum, quod an præstare possint, ipsi viderint, mihi eo non fit verisimile. Mercurius itaque, si à natura in plumbum, plumbum in argentum, argentum in aurum mutetur, hac ratione ex Mercurio fit aurum, sed longissimo tempore, fortè mille annorum, intercedente. Quo dato, consideremus modum hujus mutationis: Mercurius cum sit fumosa substantia, ut frigida & humida, non coagulatur à natura, nisi à sulfure, quod est valdè calidum & siccum. Hæ duæ substantiæ generantur ex mixtione elementorum in visceribus terræ, singulæ primo per se ex Dei singulari providentia: Mercurius ex aqua ita mixta cum terra & proportionata, ut hæc illam non deserat, & econtrà; sed si calor accedat, & aqua ejus urgeatur, ut rareseat in aërem, ipsa quoque terra unà transeat in aërem seu fumum, hoc est, non separetur aut in fundo relinquatur ab illa: si iterum frigus vincat, aut loci angustia cogat, ut ex fumo aërio iterum fiat aqua per condensationem, eadem elementa indivisa permanent: Hinc fit, ut superficiem transcurrat & non humectet, quod est manifestum signum ejus humiditatis aqueæ, non tamen separabilis à terra sua: In sulfure similiter ita elementa sunt commixta, ut non facile ab invicem segregentur, in quo tamen prædominantur calida & sicca. Unde sulfur positum ad ignem validum totum ascendit in fami speciem, relictis terrestreitatibus, & post coagulatur iterum in sulphur, quod frigore accedente sit friabile & durum. Non autem ignoro, sulfuris oleum factum per campanam, ut vocant, seu alembicum, esse liquidum & non durum, nec idem sulfur, quod prius, in fundo relictis partibus quibusdam, quæ dant duritiem: Ac considero hic, quomodo fiat sulfur commune ex suis mineris, nempe per unctionem & ignis incensionem inferius, superjectis mineris
sulphu-

sulfureis, ac per strangulationem seu mortificationem superius (ut fiunt carbonēs ex lignis) tum fumi sulfurei ascendentes per contiguitatem minerarum in superficie summa frigore coagulantur in sulfur liquidum, quod depuratur postea per distillationem in vasis retortis: Hoc modo id fieri vidi Goslariae in Saxonia ex mineris æris & plumbi (ex monte Rammo petitis) valde sulfureis. Sed aliter id fit jam Snebergæ & non procul à Geir in sylva, nempe ex minera sulfurea nil metallici continente, nisi forte quid exiguum (quod non respicitur) dante simul sulfur, arsenicum, vitriolum, ocræ seu flavum & rubrum (*Bergs rodt*) colorem dictum: sulfur itaque cum in suis partibus quasi inseparabile maneat, ascendens calore subterraneo à centro ad circumferentiam, hoc est, à magis interioribus terræ partibus versus superficiem magis propinquas; ac similiter argentum vivum eodem modo ascendens, utrumque in fumi specie seu aëria forma, complexantur se invicem, veluti mas & foemina, donec in cavitatem quandam saxosam, superius tectam incidant, in qua hi duo fumi coæcervati aut cumulati semper novis ascendentibus, vel noctis superveniente frigore aliòve accidente, vel suâ copiam coagulantur in massam duram & metallicam, quæ postea pro minera plumbi agnoscitur & eruitur. Quòd si verò alia atque alia fuerit proportio horum duorum fumorum, ac calor differens, locusque, qui locatum continet & appropriat sibi, aliquâ qualitate imbutus hinc varia genera minerarum metallicarum oriuntur, de quibus hic nihil addimus. Sufficit n. saltē demonstrasse rudi Minerva, quomodo ex Mercurio illo liquido & fumoso, nec non ex sulfure illo calidissimo & igneo, in terræ visceribus generentur metalla imperfecta, in primis plumbum & stannum, tanquam mi-

nus cocta in suis mineris. An verò mox quasi è vestigio, quã primùm hi duo fumi se invicẽ cõplexi, sint metallũ imperfectum, utpote plumbũ, de eo dubitari potest, an verò longiori tẽpore, ut hoc fiant, maturentur? Hæc etsi sine arcana naturæ opera, quæ mirabiliter operatur supra humanẽ mẽtis captũ, in singulis aliis, utpote hominis formatione in utero, cæterorumq; animalũ & vegetabilium, tamen dicam, quid sentiam, experiẽtia tum propria, tum aliorum ductus: Ut conceptio hominis dicitur fieri in momẽto, & sic omnis generatio, seu introductio formæ novę in materiam, sic cogitandum est, hæc fieri metallorũ transmutationem secundum naturã. Hinc cõstat, quamprimũ hi duo fumi sint conjuncti & coagulati, ut dictum, speciem aliquam metallicã licet crudam, repræsentent. Quapropter nunquam contingit, quod metallarii, qui scrutantur metalla, fossores, inciderint in substantiam aliquam compositam, quæ esset sulfur & argentum vivum simul, necdum tamen metallum, hoc est, plumbum aut stannum: Quo argumento quidam ineptẽ demonstrare conantur, argentum vivum & sulfur non esse principia metallorum, quia nunquam simul inventa sint in unis fodinis, nec substantia aliqua media inter metallum & horum mixturam: Verũ illi ipsi hoc modo ratiocinantes falluntur & à se ipsis, si animadvertant, refutantur: si enim vel in eodem die & hora, qua conjunctio horũ fumorũ contingit, introductio fiat novæ formæ metallicę, sive opus sit integro anno aut amplius, perinde est; quemadmodũ referunt de homine, quod primis septem diebus formetur Embryonis species ex semine, ac sequenti tempore augmentetur; Attamen verisimile est, quod hoc de mutatione sensibili, quatenus discerni possit à nobis, intelligendum sit; Cum axiomata hæc physica
fica

sica maneant inconcussa; Nullā rem posse habere duas vel plures formas physicas simul, sed saltem unam, Et, Nunquā esse absq; forma, Et substantiam seu essentiam non recipere magis & minus; Et Generationem seu introductionem formæ fieri in momento, quæ omnia sunt unius generis & intentionis: Nihilominus si demus mutationem hanc fieri in tempore, quis nostrum hoc intermedium tempus animadvertere potuit, cum fortè in metallicas has mineras post centenos aliquot annos ab eorum primâ mixtione incidamus. Non enim ita se res habet cum ipsis, ut cum animalibus & vegetabilibus, quæ apud nos sunt in promptu: Unde non mirandum, si hæc ignorentur tanquam remota & abscondita, cum nunquam obstetricis munere in horum ortu homo fungatur, sed natura hæc ut arcana, ex sese absq; hominis interventu producat: si elephas, camelus, & multa alia animalia, tam secretè coeunt inter se, ut rarissimè homo id videat arbiter, quid dicemus de his fumis subterraneis. Elephas ducentos perdurat annos & 60. juventutem conservat, ut scribunt: Unde quis hominū ejus ortui & senectuti simul unquam adfuit? Annon permulti æstimarunt elephantē decem integros annos uterum gerere, cum tamen experientia aliorū cōvincat, saltē bienniū? si hoc in animalibus, quæ sunt homini subiecta & præsentia, quid dicemus fieri in illis subterraneis occultis, longioris ætatis, fortioris mixtionis & subtilioris essentiæ individuis? Quam primū itaque horum fumorum mutua complexio facta est, præsupponimus esse metalli imperfecti mineram, exempli gratiā, plumbi in quo tamen eodem tempore Embryo perfectionis, hoc est, argenti, apparet: Nam nullum plumbum in minera invenitur omnino absque argento, sive in parva seu magna quantitate: Scimus quædam plumbi genera

tantillum continere, ut pro nullo, quo ad sensum, habeatur, sed revera semper aliquid abscondunt: Villa cense, quo in Germania plærunque ad probationem minerarum per cupellum utuntur, tanquam nihil argenti habeat, æstimatur, sed quo ad sensum intelligendo, non ad rei naturam ac rationem: si enim ejus plumbi viginti centenarii in pōdere (ut mihi pro certo ab aliis probatoribus relatum est) contineant saltem unam semiunciam seu lotonem argenti puri, tum drachma una istius plumbi (quæ plærumque refert centenarium decimasticum) quantum habebit argenti? Certe hoc quantum ad sensum pro nullo reputatur; quantum ad rationem, pro aliqua tamē quantitate, licet exigua. Nam si 256000. drachmæ, (hoc est, 5360000. grana) plumbi dant 240. grana, (hoc est semiunciam) argenti puri, tum una drachma (seu 60. grana) plumbi, dabit aliquid, sed nec sensibile nec notabile: nempe 64000. grana plumbi, habent unum granum argenti, aut vice versa, drachma una (seu 60. grana) plumbi habet circiter millesimam partem unius grani argenti, seu unum granū plumbi habet 64000. partem grani argenti: Ex quibus convincitur, perfecta ex imperfectis à natura sensim educi, ut ex eruca papilio, ex verme repente insectum volans, novâ quâdam assumptâ figurâ non quidem de novo generatur, sed quasi perficitur. Dum enim sulfur illud calidum & siccum agit in argentum vivum, frigidum & humidum sibi vaporabiliter commixtum, calore subterraneo incitatum & motum, semper ejus humiditatis & frigiditatis exiguū, qd vincit & sibi assimilât, hoc est, aliquantulum caliditatis & siccitatis in Mercuriū introducit, quæ duæ qualitates, ut agētes, cū illis, ut patiētibz junctæ æquationem faciunt metalli, quæ est argēto propria. Hinc quando plumbi minera ignibus fortibus exponi-

ponitur, confluit in massam plumbeam, quæ habet in se fortè mille partes frigiditatis & humiditatis respectu argenti vivi, & tantundem respectu sulphuris illi admixti, sed in ipso argento vivo ab hoc sulfure longiori tempore duæ vel tres partes aut plures caliditatis & siccitatis factæ sunt. Unde probatione factâ per cineritium, eliciuntur hæ duæ vel tres partes in Mercurio calidæ & siccæ, quæ totidem de frigidis & humidis secum assumunt, & per consequens granum argenti ostendunt. Quicquid de plumbo hic dicitur, similiter de aliis intelligendum est imperfectis, quamvis non à stanno & ferro ita separetur illud granum, veluti à plumbo & ære. Ex hætenus dictis patet, quomodo argentum vivum in imperfecta, imperfecta in perfecta transeât:

si itaque coagulandum sit argentum vivum ab arte, necessum est, ut id fiat ad imitationem naturæ: Verum in his naturam imitari non possumus, quæ operatur longissimo tempore in suis vasis occultis, medio sulfuris admixti certâ qualitate & quantitate, calore moderato & conveniente: Quæ omnia cum ab arte fieri nequeant, patet Mercurium nullo modo in aurum coagulari posse ab arte; Nec per se absque additione, quia natura ita non procedit, sed cum admixto sulfure, nec cum hoc, propter causas jam dictas. Nullus itaque hoc sibi præsumat, cum verum aurum & naturale hac ratione neutiquam valeat producere, sed massam fortè aliquam, quæ in prædicamento substantiæ aut curâ naturæ locum non inveniat. Deerunt enim ejusmodi conglutatio Mercurio antea dictæ proprietates auri & vera essentia, ideoque ut pictum aliqua carbone vel creta facta differt à vivo homine, cujus est imago, sic hoc aurum sophisticum, aut hæc massa ex Mercurio coagulata differt ab auro naturali & vero. Quæ hætenus dicta sunt, quemlibet rationalem

1.
Mercurii
coagulatio
à fumo
plumbi.

2.
Ex Mercurio
plumbi-
ficus lapis
quorundam.

lem ab innumeris erroribus, qui fiunt circa Mercurium in aurum coagulandum, si modo rationi & monitis sit obsequens, præcavere ac vendicare possunt. Nunc videbimus & percurremus, quid factum fuerit & inventum ab illis, qui Mercurium ita in aurum coagulare præsumpserunt: Primò omnium sese offert Mercurius cum fumo plumbi congelatus, qui omnibus chymistis ferè notus est, & ab aliis quibus in magno habetur precio, quasi sit non fallax rudimentum & indicium ad perfectam illam coagulationem præstandam. Operatio vulgatio est, quàm ut multis tradi debeat: Plumbum liquefit in olla, cui ab igne remoto, cum jam congelascere incipit, cum lapide quodã rotundo imprimatur fossa, in quam (concreto plumbo) argentum vivum infunditur, quod mox in massam quandam friabilem & albam congelatur. De hac aliqui referunt, quod possint eam reddere malleabilem & tinctam citrino colore: verum nugantur, & quod in phantasia conceperunt, re autem nunquam præstiterunt, quasi præstitum sibi aliisq; persuadere conentur. Nonnulli, ut antea monui, cum hac massa ita coagulata procedunt, ut huic minor aliqua quantitas Mercurii non coagulati addatur & in vase administrato calore arenæ vel cineris coaguletur in massam consimilem priori; Unde affirmant posse fieri lapidem plumbificum ex argento vivo, hoc coagulantem in plumbum perpetua congelatione: At hæc licet absque utilitate sint, ideoque nulli, qui lucrum quærat, tentanda, tamen dicta videntur, ut possibilitas & modus artis demonstraretur, qua ratione & hypotheses seu paradoxa, minimè cum re, quam declarât, convenientia, tanquam vera conceduntur. Argentum enim vivum illud fumo plumbi coagulatum non fit plumbum naturale, nec aspectu, nec alia quacunque proprietate

te, nisi illi admisceatur, quid de eo per fusionem in igne, sed manet argentum vivum, ut antea, demptâ liquiditate currente, ejusque vice accedente friabilitate, malleum non admittente: In igne absque dubio ascendet, ut prius, & in pristinam fumosam, deinde aqueam ponderosam substantiam (quamvis id non expertus sim) redibit, eadem volatilitate circumscriptum: si igitur est argentum vivum, quomodo in plumbum sui simile coagulabit? Imò ne hoc coagulabit, ut opinor, sed ab eo ad liquiditatem potius reducetur: In vanum itaque ejusmodi esset labor, cum nec pro ludicra nec seriare correspondeat intentioni. Verùm alii animadvertentes à plumbo sulfur vaporosum emissum hujus coagulationis causam existere, varias ingressi sunt vias, ut idem vel cum plumbo vel cum sulfure coagulerent, quorum quoque operatio cum naturæ sit adversa, sub fine frustrata est: sulfur, ut dictum, in mineris coagulatum argentum vivum, cui naturaliter admixtum est, in imperfecta, & hæc in argentum & aurum: Unde stulti sunt, qui ad hanc operationem præstandam non potius imperfecta ipsa assumant, quam argentum vivum adeo crudum, humidum & frigidum, in quo à natura nullæ qualitates calidæ & siccæ (de elementis nō loquor latentibus sub prædominantibus.) introductæ sunt. Quis n. nisi insanus ex gallo & gallina semina extrahat & jungat; ut ex iis faciat ovum, ex ovo producat pullum, cum ejusmodi ova habeat à natura generata. Idē statuendū de Mercurio in metalla imperfecta coagulando, & post imperfecta cum imperfecta naturalia habeantur in copia, quæ ignem nunquā attigerint: Ergo horum omnium intentio est phantastica, quicquid conceperint de Mercurio, quod sit aurum, si sit coagulatum: tinctum & fixum: Nam hoc opus hic labor est, non solum efficere coagulatum,

D tinctum

3.
Ejusdem
coagulatio
cum aliis.

Demon-
stratio va-
nitatis
mulsorum.

tinctum & fixum, sed & ut correspondeat in alijs proprietatibus auri, quæ antea relatæ fuerint, quod est impossibile. Ne quis verò existimet, me intelligere hic omnino argenti vivi coagulationem esse impossibilem quocunque modo, cum sciamus & notum sit, per tincturæ aurificæ additione in dimidia horâ operationem perfici; Verum quod hæc tinctura seu forma auri non sit in ipso argento vivo, nisi forte in potentia remotissima, quam inde nemo educere poterit ita, ut materia & forma, hoc est, patiens & agens argenti vivi pars maneat simul, illæsa alterutra: Nam demus, quod argentum vivum fiat per artem absque corrosivis aut peregrinis additis calidum & siccum, at interim ubi manebunt partes ejus humidæ & frigidæ, quæ debent in quantitate elementorum longè excedere quantitatem calidorum & siccorum, in quantitate verò qualitatum eorundem æquare: sic argentum vivum totum vel manet humidum & frigidum, ut prius, & non erit aurum, vel mutabitur per artem in calidū & siccum, pereunte ferè omni humiditate & frigiditate ejus, & neq; sic erit aurum, sed substantia aliqua intractabilis ad vitrum vel terram potius accedens, quam aurum. Quæ qualitates humidæ & frigidæ. nec non calidæ & siccæ, si aurum fiat à natura ex argento vivo mediis imperfectis, non destruuntur, sed æquantur: Ita quoque contingit si tinctura aurifica, quæ calida est & sicca in subjecto humido argento vivo addatur, ut illud æquet & coagulet in aurum. Est itaque Mercurii coagulatio in aurum possibilis per naturam & artem, per naturam, via metallorū imperfectorū; per artem, via tincturæ perfectæ: At præter has vias omnino impossibilis. Præterea qui cinnabarim factitiā illam primitus fecerunt, Mercurium in aurum medio sulfuris coagulare conati sunt: Hinc Theophrastus ille genuinus

4.
 Ex Mercurio
 Cinnabaris
 factitia pro
 auro.

nus Aristotelis discipulus (non ille Bombastus) scribit, quod cinnabaris in Epheso fiat arte καὶ ἐργασίαν, cum in colchis & Hyberia nascatur sponte natura αὐτοφύης. Et memorat Calliam quendam fecisse cinnabarim, cum se aurum facere præsumeret, quod magis credibile est, quàm vice versa, quòd pharmacarius quidem, ut narrant, cū cinnabarim facere tentaret, aurum confecerit: Cum n. aurum ex argento vivo & sulfure fieri naturaliter dicatur, inde hujus naturalis cōpositionis imitatores videri voluerunt, q̄ Mercuriū & sulfur communia conjunxerunt: & ad ignem sublimando in cinnabarim, nō in aurum, coxerunt: Verūm falsi sunt in eo, quod sulfur illud sumpserunt, à quo auri substantia est alienissima, nec quicquam in sese possidet, quod dum manet in metallis, ea manent imperfecta, dum separatū est, in p̄fecta migrant. Natura quidē medio illius sulfuris, ut ante traditū, aurū generavit, tanquā alicujus instrumenti adminiculo, q̄ operatione p̄fecta, ab opere suo omnino segregavit, quēadmodū faber aut mechanicus utitur malleo, igne vel aqua pro instrumentis & mediis, quæ omnia non manent apud res arte factas: Aurum omnino expers est sulfuris communis, & ejus loco aliud sulfur obtinet nempe metallicum ex argenti vivi substantia productum, quod homogeneum illi sit, nec extraneum, à quo sulfur commune longissimo intervallo distat: Hoc enim comburit & ipsum est combustibile, illud neutiquam: Hoc nigredinem, imperfectionem & interitum metallorum causatur, illud citrinitatem, perfectionem & in igni constantiam: Unde Disdiapason, quod ajunt, ab invicem hæc duo sulfura differunt. Cum itaque cinnabaris factitia componatur ex argento vivo & sulfure communibus, nihil cum auro habet commercii, nec cum auri sulfure aut tinctura, sed quando

*Mercurii
coagulatio
cum sulfu-
re metalli-
co.*

igni validiori adjungetur, facilius separabuntur ejus partes, nempe ut argentum vivum fumi instar abeat & in suam naturam redeat, sulfur verò comburatur, terrestribus quibusdam fecibus relictis, quæ si urgeantur igne, in vitrum jabeant. Nonnulli considerantes hanc sulfuris combustibilis & comburentis naturam, ab eo abstinere in coagulando Mercurio, & metallico aliquo sulfure, ut existimant utuntur, aut ex salibus aut vegetabilibus diversis petito: Marti vident Mercurium non adhærere, propter ejus sulfuris fixi aut terrestris naturæ abundantiam, & argenti vivi paucitatem, ideoque sumunt aut ipsum aurum, aut argentum, aut cuprum, cumque his, quia fixa sunt, ignibilia & fusibilia corpora arbitrantur sese Mercurium fixum, ignibilem & fusibilem effecturos: Cum auro, quod habet in se sulfur fixum, & rubrum, amalgamatione Mercurium permiscunt & coquunt, opinantes hunc ab illo vim aliquam congelativam accepturum, & ita in aurum congelatum iri; quemadmodum fermenti una pars plures partes de massa eadem, nondum acida factâ fermentare & acidam reddere potest. Verum falluntur suo judicio & spe, quia igne lento aurum & Mercurius non moventur, & singula manent in sua natura, forti, hic ab illo avolat, mediocri, longi temporis, Mercurius exiccatur in pulverem rubrum, inutilem, qui nihil cum auro vel tinctura auri commune habet; In medicina corporis humani solum valent, si absque corrosivis sit factus, de quo post: Hæc via innumeros artifices, ut Labyrinthi error frequentissimus, diutissime detinuit & vexavit. Causa hujus erroris ita perspicitur: sulfur in auro existens est minima pars ejus, quæ si in composito maneat, ipsi dat essentiam auri simpliciter, non autem se propagare potest, aut per commixtionem compositi cum argento vivo id

• perf-

perficere in aurum, uti nec vinum (quod omnem essentiam habet à spiritu suo) aquæ commixtum, illam transmutat in vinum, sed ab aqua potius adulteratur & inficitur, & à vini homogenea natura redditur semotius & alienius. Nec ve-
ro quicquam imaginetur vim aliquam traducem seu pro-
pagamtem sese in infinitum inesse auro, qualis est in ani-
mantibus & vegetabilibus, quæ si inesset, non tamen in a-
uro deduci posset, nisi in sua propria matrice seu natura,
quæ si esset argentum vivum apud naturam, tum hoc cum
auro conjunctum in mineris vel fluviis ab eo transmutare-
tur. Et sic aurum sibi infinitam sobolem generaret ex ar-
gento vivo, quod erroneum est non solum, sed & stultum
cogitare, unde non opus habebis ulteriori declaratione:
Quicquid cum fermento conjungitur, si sit similis substan-
tia, fit fermentum, quicquid in salinas incidit, dicitur sal fie-
ri, quicquid in aquas lapidificantes, lapis, sed ita non est
cum auro, ut quicquid cum eo conjungatur, fiat aurum.
Est enim aurum quasi summum naturæ metallicæ miracu-
lum, & omnis mixtionis naturalis, quo ad fortem composi-
tionem, apex, à quo Mercurius vulgi, tanquam extremum
ab extremo, longissimè distat: si gramen cum carne bubu-
la coquatur, non illud in hanc transit, quamvis bos grami-
ne potius accreverit & pastus sit naturaliter; Causa est, quia
ars in his naturam imitari non potest, multò minùs mille-
modis superare. Quomodo enim una simplex coctio artis
gramen verteret in carnes bovis cum natura in bove viva
tantas mutationes requirat, antequam ex gramine fiat ca-
ro bubula? Ita cogitandum est de auro: Quomodo homo
per artem possit facere id ex Mercurio coagulato per mix-
tionem & coctionem cum eo, cum natura tantum tempus,
tanta vasa, tantas transmutationes, tantaque media, ante-

6.
Per vasa
metallica.

quam ex Mercurio faciat aurum per imperfecta, ut dictum
eundo, expetat & necessaria habeat? Quicquid de auro
hic statuitur, idem de argento intelligendum venit: Si ita-
que nec sulfur auri, nec argenti vim habeat coagulativam
Mercurio communicabilem, quo hic in aurum mutetur,
quid existimabimus de aere, ferro, stanno aut plumbo? quæ
singula si potentiam haberent sibi assimilandi Mercurium
per commixtionem, non tamen in aliam naturam, quam
sibi propriam, multò minùs in auream, dominium exer-
cerent. At nec in propriam illa Mercurium promovere
possunt, cum horum mixtio naturalis arti sit omnino im-
possibilis & inimitabilis, quicquid conetur, inconsideratus
operarius. Frustrà itaque vasa cuprea, ferrea, aurea vel ar-
gentea ad Mercurii coagulationem assumuntur, utpote à
natura aliena & abhorrentia, sic & limaturæ, laminæ, folia
& solutiones metallorum per amalgamationes, liquefa-
ctiones, aquas fortes, regias, acetosas vel alias ejusmodi,
metallicas, vel non, cum in via naturæ locum non inveniāt.
Quid jam de vegetabilibus aut animalium partibus dice-
mus ad metallicam substantiam prorsus inutilibus & ine-
ptis? Coagulent hæc omnia vel singula Mercurium, ut
possunt, nihil hoc ad aurum. Non enim introducent in
Mercurium caliditatem & siccitatem (humiditate & fri-
giditate illius illæsis) tantam & talem, quæ requiritur ad e-
jus æquationem. Unde nec eum coagulabunt in aurum,
quod proprium est solius tincturæ aurificæ, quæ non latet
alibi, quàm in naturali suo subjecto solo & unico. Idem sen-
tiendum de salibus, quæ quasi intermedia sunt inter vege-
tabilem & mineralem naturam, prout est sal tartari, nitri,
commune, vegetabilium & alia mineralia ac semimetalla.
In quibus cum vestigia quædam & quasi semina metallorū
ap-

ubi est
aurum
necesse
est
purificari

appareant, fortè ad tincturam inde eliciendam & Mercurio conjungendam: laborare quis posset, de quib. nunc dicturi sumus, non ad Mercurium congelandum in aurum.

*De il. usu Mercurii ad tincturam, in quam
reduci tentatur.*

Multi ex chymia operam impendentibus eò usque cogitationes suas extendunt, quod sciant, tincturam esse querendam in spiritibus, & præ reliquis in Mercurio; In spiritibus ideò, quia debeat esse spiritualis, ut penetrare possit corpora etiam metallorum solida, inque illorum poros sese insinuare, ad segregandum sulfur innatum primæ originis. Corpus enim ita non ingreditur corpus, sed illi saltem admiscetur in contiguitate, non continuitate, prout spiritus, cujus solius est permeare densa & alterare sibi admixta; In Mercurio, quia tota ars Hermetica circa Hermem, hoc est, Mercurium versetur, in quo omne situm sit, atq; ipsum aurum nil nisi Mercurius habeatur: Et quidem hi cum credant Mercurii in aurum coagulationem non possibilem, eum in tincturam, & millies quid auro perfectius everhere conantur per artem: Contra quam intentionem generalem nos antea in Cœlidonia nostra argumenta non parvi momenti produximus, quæ non paucis à conatibus frustra-
neis, ne sese in hunc Labyrinthum chymicum sponte sua præcipitent, dehortari possunt, quibus verò, illis non perspectis, placeat nihilominus experimentari, quid ratio possit, quidve ars aut natura valeat, his hoc tractatu consultum volumus. Mercurius absque ulla additione in vasis supra lenem ignem retentus longissimo tempore, vix decem annorum, à sua natura mutabitur, hoc est, si non loco moveatur

I.
Mercurius
solo igne ad
tincturam
coagulandus.

tur in tepido calore, si forti, ut ascendat, vel exitum invenit
 & a volat, vel in aquam redit, & sua gravitate iterum descē-
 dit, & mox ascendit, ut prius. Atque hac ratione fortè an-
 nuo spacio & amplius, reciprocatione facta in pulverem
 tandem rubeum abibit, qui ut nec aurum est, ita nec tin-
 ctura ejus, sed vel in Mercurium vivum album reducibilis
 fortissimo igne, vel in vitrum. Idem contingit, si conjun-
 gatur cum aliis corporibus siccis & terrestribus, metallicis,
 sive non metallicis: si cum auro & argento, ut dictum, nulla
 inde tinctura proveniet, uti nec aurū, sed Turbit aut præci-
 pitatus: sic nec, si cum aliis metallis aut eorum mineris fixa-
 tis præcipitetur aut coaguletur, tinctura inde speranda est:
 Quia vel manet in sua volatili & alba natura nil mutata in-
 trinsecus, sed saltem extrinsecus ad aspectum, vel si ab hac
 violentia quadam seducatur, in terram inutilem & mor-
 tuum abit; idque vel fortissimo vase & igne, vel longissimo
 tempore. Aqua autem volatilis & terra immobilis, in quæ
 duo elementa Mercurius, tanquam Protheus aliquis se
 semper transmutat, non sunt de proprietate essentiali tin-
 cturæ: At e contrario, si aqua illa sit non volatilis & tin-
 cta, terraque illa mobilis tingens; tum erit oleum illud in-
 combustibile & sal fissibile, quo habito laudāus sit Deus.
 Quocirca alii hanc Mercurii inconstantiam animadver-
 tentes longā experientia edocti, voluerunt illum mortifi-
 care vel trucidare cum aliis corrosivis acutis & adstringen-
 tibus mineralibus, aut aquis succisve ex iis elicitis. Quidam
 miscuerunt eum sali petrae & vitriolo, quidam aluminibus
 diversis, & inde distillarunt per alembicum primò aquam,
 postea Mercurium; quem novis deinde his similibus ma-
 teriis junxerunt, iterumque distillarunt, idque toties donec
 à sua natura mutatus ascenderet, vel in fundo maneret:
 tumq;

2. Mercurius additis corporibus metallicis in tincturā coagulandus.

3. Mercurius sublimatus vulgi venenum.

tumque hanc belluam optimè trucidatam putârunt. Verùm pro tinctura saluberrima venenum teterrimum invenerunt, cum suis authoribus ex rebus humanis relegandum omnino: quantum mali ex hoc invento exortum sit, dici vix potest: Nihilominus ad usus humanos multiplices, utpote aurifabrorum, cosmeticam, medicinam & chirurgiam tandem adhibitus est. Alii ex iisdem salibus aquas distillarunt, quas fortes vocant, cum quibus Mercurium sæpius distillarunt, abstrahendo & refundendo, donec hinc pulvis rubeus, qui præcipitatus propriè nominatur, exortus est: Hic licet sit rubeus aut citrinus, tamen tinctura non est aurifica, à qua distat longissimè, quia redit in pristinam naturam volatilem & albam, nec mutat, sed mutatur: non est calidus & siccus, retenta humiditate & frigiditate, sed aut his aut illis qualitatibus præpollet aut spoliatur omnino. Eundem effectum alii cum aquis diversis multorum generum sibi pollicentur, quas hic præterimus. Quidam corrosiva omnia vitantes, & tincturam conficiendam, Mercurio jungunt granatos, chalædonium, cristallum, smiridem aut ejusmodi alios lapides pulverisatos, eumque præcipitant igne convenienti, & vale in pulverem ejusdem coloris & utilitatis, sed ad medicinam tamen jam dicto tutiorem & efficaciorē. Verùm animadvertentes alii nec per sublimationem, nec præcipitationem memoratam, à Mercurio posse volatilitatē adimi, aggressi sunt alias vias ad sistendum eū, nempe detracta ipsi aquo sitate nimia, cujus ratione redit in pristinam naturam, vel avolat. Hoc alii per instrumenta diversa obtinere sperarunt, nempe cum vase oblongo, cujus inferior pars crassior sit in igne validissimo, superior in aëre satis frigido; Unde Mercurius calore ignis actus ascendat in superiorem vasis partem, de qua

4.
Mercurius
præcipita-
tus vulgi.

5.
Præcipitati
alii absque
corrosiva.

6.
Mercurii
fixatio ad
tincturam
per vas
longum.

E frigore

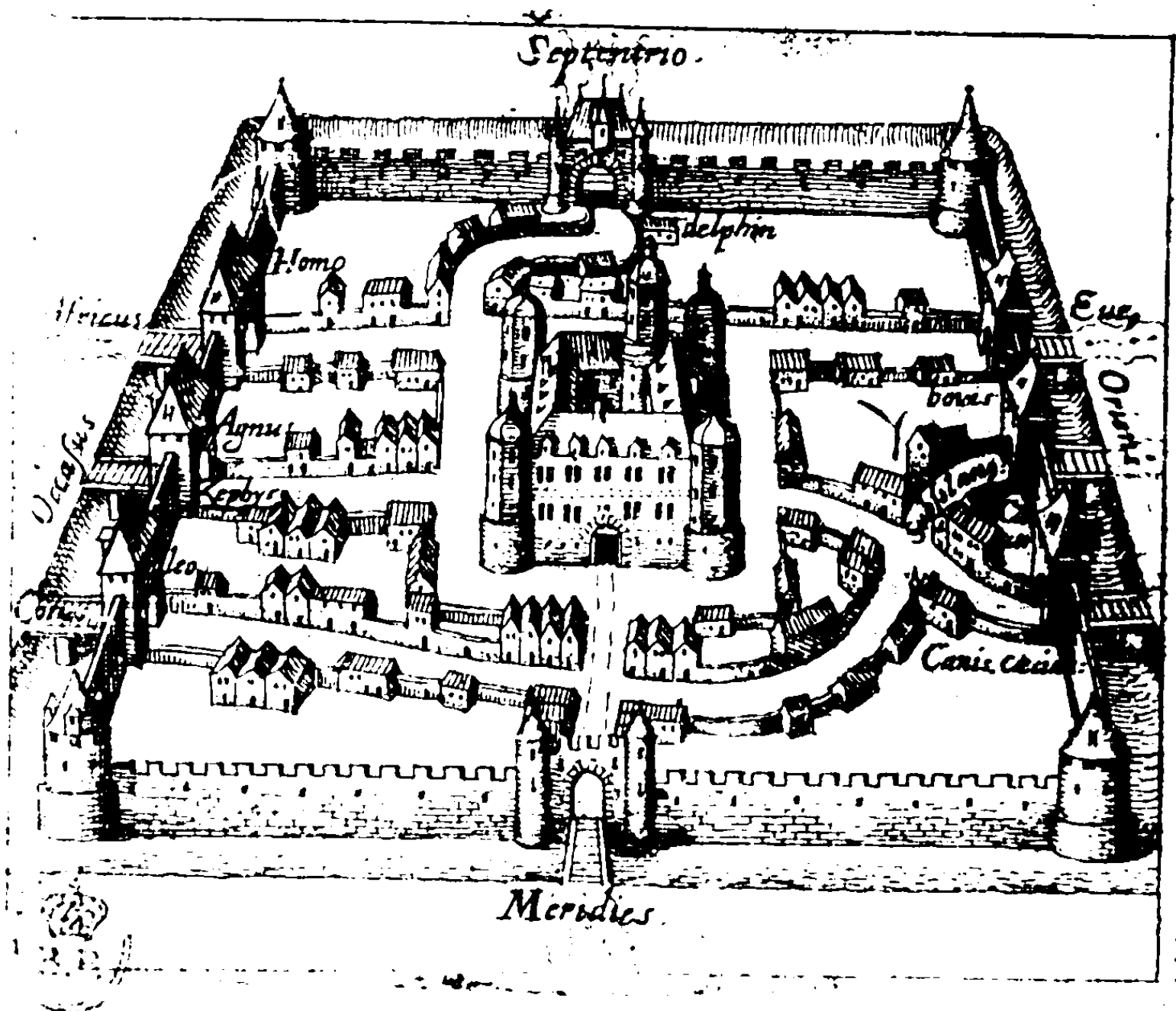
*Per vas
ferreum.*

frigore aëris condensatus sua gravitate in fundum decidat, idque toties, donec maneat totus inferius, nec amplius ascendere possit. Quidam ad hoc aliis vasis & instrumentis utuntur, sed eadem est intentio & effectus; ideoque in his nulla diversitas. Processit insuper audacia, ne dicam stultitia, quorundam eò usque, ut Mercurium vel simplicem vel sublimatum vel præcipitatum incluserint tormento ferreo crasso & valido, obstructis omnibus viis respirationis aut evasione, & sic per 40. dies ac noctes tenuerint in igne fortissimo, maximo circumstantium periculo, nulla utilitate, nisi quod pro Mercurii sublimati impositi libra una tres vel quatuor libras inde (ex corrosione, ut opinor, instrumenti ferrei) eximere se posse jactent. At hæc à tinctura philosophica longissimè abesse nemo non videt, cujus notas & doctes Geber aliique quamplures descripserunt, quod debeat esse Mercurialis, homogenea, fixa, hoc est, in asperrimo igne non fugiens aut diminuenda, ruberrima, tenuissimæ essentia, ingrediens in metalla, liquefiens, seseque illis permiscens absque ulla separatione, quodcunque extraneum sulfur igni comburendum exponens, inde pondus, citrinitas, puritas & æquatio compositi contingat, quod aurum dicitur: Talis tinctura an expectanda sit ex Mercurio, videant discreti artifices & considerent, quomodo esse, quomodo non possit: Quod non hætenus enumeratis modis satis patuit, nec forte aliis, qui innumeri sunt, ideoque non hic recensendi; Quibus omnibus seu dictis seu omissis aut dicendis, nunc certam quandam figuram, tanquam Mercurialem statuam, toti hujus tractatui inservientem, ad viam veritatis in hoc Labyrintho inveniendā aut inutilē apponemus & accommodabimus, ut ea conspecta quilibet intelligens agnoscat, quam portam eligere, qualem semitam sequi & quem exitum sperare debeat.

THE-

MONTIBUS PLANETARUM.
THEBARVM BÆOTICARVM
descriptio.

35

Thebis illis antiquissimis (quibus Cadmus Agenoris filius fundator, Dionysius verò ex Semele, Cadmi & Harmoniæ filia natus, tanquam Deus congenilis, protector extitit) fuisse septem portas jam ante meminimus, ideòque has nobis præ Ægyptiis eligendas & imitandas: singulis portis, si benè antiquitatis illius monumenta scrutemur singula munera & insignia addicata inueniemus: Versus occasum æquinoctialem prima omnium visebatur ordine

E 2 &

& amplitudine spectabilis, in cuius curri eminentiori ex solido marmore extructa imago hominis habebatur: Quæ hanc proximè versus occasum solstitii hyberni sequebatur porta non minus decorata materia & arte, pro hieroglyphicis literis agnum monstravit: septentrioni directè opposita fuit tertia, quæ delphinum pro imagine habuit. Quarta ortui solstitiali hyberno correspondebat cum figura bovis: Quinta ortui æquinoctiali objecta, cuius nota, caper fuerit: sexta ad ortum solstitii æstivi respondit, quæ canem venaticum habuit: septima & ultima respexit solstitii æstivi occasum, & pro insigniis habuit Leonē: Versus meridiem porta fuit sed non aperta, ab antiquo tempore clausa muro & cincta: Per singulas has portas ingressus patuit in urbem, sed per unicam saltem earum in arcem ejus munitissimam & pulcherrimam ascendebar, singulis septimanæ cujusque diebus una ex his patuit, cæteris obferatis & custodia præpeditis: Ad hæc non licuit quicquam animalium in hujus urbis forum adducere, nisi per propriam suam portam. Quotquot huc venerunt advenæ, viderunt quidem arcem illam protinus ornatissimam, sed modum intrandi ignorarunt, unde maximis fatigabantur curis & doloribus: Inter cæteros quidam accessit ab ea parte unde zephyrus spirat, qui cum sese omnino arcē occupaturum opinaretur, speratamen sua frustratus ex medio urbis sese recepit extra mœnia, circum quæ dum ambitū instituit, quotiescunque ad portam aliquam novam accessit, observavit viatorio suo instrumento, quæ directior esset ad arcem linea; quod equidem scire non potuit, antequam totam, quanta esset urbem circuisset, ac tandem invenit, portam eam clausam versus meridiem maximè ad arcem directam esse; Post hanc eam, quæ à coeli parte, unde co-

VIATORII
USUS.

rus

rus spirat: Deinde, quæ occasui æquinoctiali opposita est; ad quam cum post incredibiles exhaustos labores accessisset, perque eam in civitatem intrasset, non dubitavit de semita ad arcem ducente invenienda: quàm an unquam inveni-
nerit, inque eam ascenderit, affirmare nequeo; tantum scio illi potentiam & modum per angustos penetrandi meatus arcisque summa fastigia obtinendi non defuisse.

*De III. Usu Mercurii ad Medicinam corporis
humani.*

Haftenus descriptæ Mercurii coagulationis & tincturæ species, licet suæ propriæ intentioni non serviant, Medicinæ corporis humani tamen negari non poterunt, præsertim cum per experientiam tales probatæ & inventæ sint: Empyrici ex chymistis non solum coagulatos illos Mercurios à se fortuito factos sed etiam cinnabarim, tam artificialem, quam nativam, sublimatos & præcipitados omnis generis ægrotis propinarunt: Quæ sanè medicamenta bona sunt & haberi possunt, dummodo absque corrosivi suspitione maneant: An verò ab aqua forti caustica & deleteria vis Mercurio vel à salibus impressa igne exuri vel aqua omnino ablui possit, dispiciant alii: Mercurium absque ulla peregrini corrodentis noxa præparatum, optimum præ aliis censeo: qualis cum oleo sulfuris per campanam distillato factus existimatur, nisi exploratum sit hoc ipsum, arsenicali proximum, oleum corrosionis vi solvere aurum & cætera absumere metalla, ideòque valde suspectum, præterquam, quod parum operetur in corpore humano, etiamsi sit satis curiosè & circumspèctè præparatum; Cujus vice eligat sibi alium modum ex

antedictis cum gemmis, aut cum lapide lazuli vel armeno, ut purgatio per inferiora fiat expeditior: sunt, qui crudum Mercurium pilulis cochiis aut mastichinis admiscent, atque eundem effectum, de quo tamen dubito, pollicentur: Pro quo, si ille, qui coagulatus sit fumo plumbi pilulis iisdem (quibus tamen in mixturis Mercurius semper fit ignavus) commissus admin. streetur, absque dubio utilior & commodior futurus esset: Omnium virtutem & efficaciam antecedit Aurelius ille dictus melioris, quam illi notæ & originis, de quo aliàs: Cur Mercurius purget, & salivationem promoveat, dum volatilem seu fumosam naturam adhuc habeat, non autem si fixatus sit in pulverem siccissimum, ratio patet. Quia calor vel stomachi vel etiam membrorum externorum, si illinatur, videtur nonnihil de ejus fumosa substantia resolvere, quod sensim ascendendo in transitu humores pituitosos visceribus impactos, pigros & quietos inhærentes, ad motum incitet & clementer provocet: qui si fluxiles semel sint facti à calore stomachi, venarum miseraicarum; Epatis aut aliorum viscerum & membrorum juvantur & expelluntur. Humida enim natura Mercurii virtutem expulsivam, quæ in humiditate existit semper leniendo provocat: Hinc cassia, manna, pruna Ungarica, jus herbarum mollientium, terebinthina & ejusmodi humectando intestina sicciora reddita per calorem & siccitatē morbi vel excrementorū obstipantium, vias mitigant & vim expultricem juvant, quo calor naturalis sua actione nō frustretur, se & naturæ adversa expellat & amica attrahat, retineat & alteret in commoditatem individui; quæ emollientia ex vegetabilibus, quia non tota sui substantia ascendant à calore viscerum resoluta, sed saltem eorum aquea pars relicta terrestri in fundo inde neque hæc sputationem

tionē promovent, veluti Mercurius; Et Mercurius ipse fixatus seu quomodocunque mortificatus hac virtute humectante simul & ascensu privatur, imo & purgante quacunque vel superius vel inferius: Ex quibus patet causa, cujus hujus Mercurii operatio ministrati cum spiritu vini fortificetur, quod nimirum unā cum frigida & humida Mercurii substantia ascendat calida de spiritu vini, quæ calorem naturalem excitet & corroboret, & sic major excretio fiat, nempe humectatis viis & calore aucto per accidens. Deinde & ex his constat, cur Mercurius excitatus in terram fixam non operetur evacuando, quia nimirum humiditate, quum non habet, non adjuvare potest vim expultricem. Quid jam dicemus de Mercurio sublimato, illo venenoso, qui suā propriā aquā per affusionem & abstractionem reiteratam dicitur edulcari, ablui & omni corrosivā vi spoliari? quid de Mercurio præcipitato communi per aquam fortem factō, rubeo, vel de albo illo per eandem soluto & cum aqua salis ad fundum reverberatō, an hi Mercurii omnem suam venenositatem exuant, an verò abscondant, ad tempus? Certè medici quamplurimi his sese cum summa utilitate absque noxa usos adfirmant. Verum cum in dictis Mercuriis illa humiditas & frigiditas, quā operatio illa salivationem excitans perficitur, non sit omnino sublata seu eradicata ita, quod caliditas & siccitas ejus vice operaretur, sed saltem tecta & sepulta sub facibus salium, ex quibus aqua fortis constat, vel aliæ ejusmodi additiones abundant, hinc nulla salivatio sensibilis inde sequitur, unde nec per consequens alvi subductio, quam tamen sequi ex Mercurio illo albo, & aliis ejusmodi multi promittunt, hoc est, quod solum inferius, non superius operari debeat, id quam verum sit, experientiæ & rei naturæ conveniat, judi-

cent

cent alii: Nam si aliqua inde alvi evacuatio sequeretur, cum non sit ex humiditate leniente, certe erit ex caliditate irritante, quæ accidentaria est in illo Mercurio, nempe à salibus introducta, quemadmodum multa extremè calida, ut Euphorbium, cataputia, & his similia, attrahant humores & evacuent, quamvis tamen in his possit esse peculiaris vis purgans, quæ non proveniat à caliditate illa manifesta, sed occulta qualitate, ut quidam volunt. Verùm in Mercurio aliter se res habet: In hoc naturalis vis obtruditur admixtis aquis & salibus, quæ fuit, humectando evacuare superius & inferius, & alia præter naturalis & accidentaria ipsi conciliatur, nempe per sales & aquas fortes, quæ est, non purgare superius, sed solum inferius: Cujus rei nulla est ratio, nisi in calore, ut dictum, superveniente, non in humiditate, quæ oblitterata est: sint itaque cautiores & medici & ægroti in ejusmodi Mercuriis mortificatis & strangulatis propinandis & assumendis, ne aliquid noxæ relinquant in corporibilibus & plus damni, quam commodi præstent. Nam non sequitur, nihil senserunt mali ægroti, sed bene se habuerunt. Ergo vis illa venenosa non adest amplius, nec nocere potest. Novimus esse quoque venena, quæ eo tempore, quæ assumuntur, non occidunt, sed sunt innoxia & insensibilia, cum tamen in posterum existant læthalia. Quid? si tale quid contingeret in Mercuriis illis mortificatis, ut mortificarent potius assumentes post aliquod temporis spatium, quàm à morbis relevarent? Demus, quod primò relevarent, cur non & postea nocere poterunt? Nec verò medicus, nec æger de his rebus certus esse poterit, nisi eventu: Imò si unus aut alter nullam noxam inde sensisset, nempe in humido morbo vel temperamento quis certus fuerit, quod nec alius in alio morbo vel temperie corporis. Novi-

mus quendam circumforaneum seu Empyricum medicastrium arsenici drachmam unam vel plures in corona astantium assumpsisse per os atque inde post semihoram intumefactum, miserum sibi theriacæ suæ auxilio subuenisse, cum admiratione omnium, at cum id sæpius singulis diebus reiteraret, pollicitus sibi certissimum alexiterion fore in sua pixide, (ignorans Theriacam appropriari venenis potius bestiarum, quàm corrodentibus) præsentaneam sibi mortem accersivit, cum stupore adstantium: sic vidimus aliquando puellam quadrimam vel circiter, bibisse aquam venenosam arsenicalem, qua necantur muscæ, at absque noxa, quia paulo antè ceraforum magnam copiam ingessisset, quibus per vomitionem rejectis, nihil mali sensit, nempe per accidens: Eadem referuntur de ebrioso quodam, qui aquam fortem seu separatoriam hausit noctu pro alio liquore sitibundus, & restitutus est à præsentemox medico: Tutius itaque est uti præsidiis medicinalibus absque ullius noxæ suspitione: Mercurius per se est morborum plurimorum alexipharmacum, & ut testantur quidam ipsius pestis (cum eo loco, ubi hic effoditur & tractatur, nunquam aut rarissimè contagium hoc grassetur) dummodo maneat in sua propria natura, & non à salibus aut aquis corrosivis inficiatur & venenosus reddatur: Videant hinc illi, qui putant se illum præparasse, ne destruxisse aut corrupisse potius existimare possint. Nam Mercurium nō purgantem superius, sed solū inferius naturâ suâ illæsâ produxisse, æquè mihi possibile videtur, quàm ignem absque calore, aquam absque liquiditate & triangulum absque tribus angulis. Detractâ enim proprietate rei quasi essentiali, res ipsa, quæ fuit, permanere nequit, sed fit aliud, aliaque forma innotescit: Inde miror, quosdam con-

ri opio, euphorbio, scammonio & aliis ejusmodi fortissimis medicamentis, uti & Mercurio, certas qualitates, quæ ipsis sint essentielles, non accidentales præparatione suâ præcõceptâ detrudere, substantiis illorum & virtutibus illæsis. Obtundere quidem possunt hanc vel illam qualitatem contrarietate ipsis propria, ut opii vim narcoticam acetosis, non euphorbii caliditate, scammonii violentiam solutivam succo cydoniorum restringente, Mercurii vim ascendentem cum pilulis Ruffi vel cochiis ad inferiora revellentibus, vix delectum præstare in correctione. Nam opium si torreatur supra carbones, unde flamma excitetur, quomodo ero certus, quod non vis illa, quæ operationem narcoticam efficere debet, torrefactione pereat, & saltem noxa abeat, hæc illæsa. Vinum, quod sulfure infectum, ut fit vulgo, incenditur: Unde ero certus, quod sulfuris reliquiæ & non potius optima spiritus vini pars consumatur, cum constet, sulfur non incendi in humida substantia, sed in sicca & terrestri, spiritum autem vini, humori mixtum, facillimè inflammari. Hinc admirandum, quosdam ita pituita cerebri laborare, ut promittant horum à sese præparatorum medicamentorum, aliàs fortissimorum, doses duplices aut triplices, imò ut pro saccharo tutè assumi possint absque noxa, gloriantes quoque de artificio suo tam feliciter peracto, cum non intelligant, sese illud medicamentum aut ab innatis virtutibus spoliasse & destruxisse, aut ejus virtutes nocuas sub pallio quodam abscondisse, & sic serpentem magis noxium reddidisse, quem sub dumetis, quasi in insidiis collocârunt: si destruxerint, exempli gratiâ, virtutes opii, scammonii, antimonii, Mercurii, quibus quodlibet maximè valebat, ita ut multum cujusq; assumi possit, opiũ nõ erit opium, nec scammonium scammoniũ, & sic de reliquis:

Imò

Imò satius fuisset, in dosi parva nota & consueta unà cum correctione convenienti adhibita quodlibet administrasse, quàm tot laboribus interpositis dosin majorem, cum dubio & precio majori. Mercurius itaque tum pro medicamento uti habeatur, quando non desinit esse Mercurius, quomodocunque præparetur, corrigatur, & cum aliis misceatur: Unde sub una forma, nempe, ut dictum, præcipitati innoxii, omnes operationes Mercurio dignas, superius & inferius evacuando, perficiet. Quando verò fixatus est in terream substantiam, amisit illam operandi virtutem & temperamentum suum proprium, quo omnia elementa, præsertim aquam & terram, ita habet copulata, ut unū cum altero in ascensione maneat inseparatum, & terræ cujusque qualitatē assumpsit, quæ est siccitas cum caliditate accidentali: Longè aliter serres habet cum auro, quod solutum & desinens esse aurum, retinet tamen humiditatem caliditati junctam, unde hoc agit in corpus humanum, omniaque ejus membra, præcipuè cor ac spiritus corroborando. In caliditate enim & humiditate consistit fons vitæ, nempe humidum radicale, & calidum nativum, quorum absorptione aut suffocatione homo interit, confortatione & restauratione, vigescit & vires recuperat. Hæ qualitates non sunt in Mercurio, nisi valdè remotè, exceptis passivis & foemineis, quibus si per artem masculinæ & agentes, prout natura admittit, conjungantur, sequetur compositum, quod caliditate & humiditate exuperet, de quo in sequentibus latius dicemus.

C A P. II.

De monte Saturni.

Saturnum hîc intelligimus non planetam illum mundi supremum, nec Deorum Ethnicorum quasi abavum & primum satores (de quo in Hieroglyphicis nostris suo loco sat egimus) sed metallicam substantiam, quæ plumbi vel ejus minere, nomine appellatur, prout cōmuniter recipitur: Huic proximum à Mercurio locum concessimus, cum & in artis philosophicæ & naturæ operatione hac serie illum sequatur, testantibus Philosophis & ipsius rei experimentis. Demus enim, quod Mercurius det materiam seu seminum primum operi, velut infanti, tum Saturnus suâ frigiditate constringente, ut loquuntur, conceptionem adjuvat, & nigredine superveniente eandem esse factam demonstrat, ne quid de reliquis planetis aut coloribus hic addamus: Hoc constat, in terræ mineris à Mercurio ad Saturnum facilem & proximum esse progressum, & Saturnū nil nisi Mercurium leviter coagulatum in quibusdam videri: Quocirca de hoc metallo non immeritò nunc dicturi sumus, nempe ut primò demonstremus, quomodo ad aurum inde producendum quamplurimi respexerint; Deinde quatenus ad Tincturam, ac tertio, quomodo ad usum medicum adhibuerint, aut adhibere possint, & quid inde contigerit aut sperandum sit.

*Saturnus
est mer-
curius
coagulatus*

*De I. Quomodo Saturnus in aurum reduci
tentatus sit.*

Philosophi in scriptis suis sæpenumero Saturnum vo-
cantes aurum leprosum & immaturum, occasionem
præbuerunt curiosis artis chymicæ inquisitoribus, ut cona-
ti sint eum in aurum reducere coctione maturiori adhibi-
tâ, nec non purificatione qualicunque, idque vel in fusa e-
jus massa seu substantia, vel in minera puriori & nobiliori,
vel in Mercurio inde per artem facto: Qui in substantia; per-
se, vel cum aliis id perficeretentarunt: Per se, hoc est, absq;
peregrini additione, si qui plumbum tractarunt, ignis calo-
re usi sunt, eoque vel leni & ejus liquifactionem non cau-
sante, vel fortiori æquante, vel fortissimo, longe superante.
Qui leni calore usi sunt sive in limaturis, pulveribus, aut
substantia discontinua fuerit, sive continua & dura, operâ
omnem impensam luserunt, etiam si longo tempore hisce
ovis incubarint; Ratio est, quia vis agens ibi non est in plu-
bo, nisi sulfur illud comburens & fustum, quod non agit, nisi
longissimo tempore, accedente calore moderato extrin-
secus quemadmodum contingit in terræ visceribus circa mi-
neras, non circa corpus fustum plumbi: si quoque extra ter-
ræ claustra fuso jam metallo hoc fieri possit (quemadmo-
dum Isaac fide dignus author annotat, plumbum ex anti-
quissimo tecto, fortè bis mille annorum detractum, in ceru-
sam argenteam seu argentum finum magna sui parte, vi &
calore solis, pluviarumque lotionem, commutatum fuisse)
tamen aliquot seculorum tempus requireret & lentissimū
calorem, quæ duo homo neutrquam ipsi præstare potest,
etiam si Mathusalem ætate vinceret: Item statuendum de
mineris plumbi quibuscunque, quibus nonnulli non abs-

*de a. f. 207
et a. f. 208
legitur*

Leni calore.

*Calor li-
quefactio-
nis.*

*Ignis fortis-
simo.*

*Causa com-
bustionis
plumbi.*

que evidenti & profunda ratione per multos inhæserunt annos. Quod si calor administretur Saturni mineris, vel corpori, liquefactioni æqualis, illæ sensim effumant sulfur, hoc in fæces ebullit. utroque modo in substantiam terreā sive longo, sive breviori tempore fit transitus, quâ utilitate, novit, qui expertus est. Citissimè verò corrumpitur plumbi substantia ab igne fortissimo, utpote ejus frigida naturæ adversissimo. Causa cur plumbum ignibus destruat, multiplex. Prima & præcipua, quod abundet sulfure illo communi combustibili & comburente, quod cum vehementiore igne inflammetur, consumit suum subjectum seu socium sibi adjunctum, nempe argentum vivum, idque contingit vel magis vel minus in omnibus imperfectis, præcipuè in plumbo propter ejus abundantiam: secunda causa est porositas quam efficit hoc sulfur in corpore, cui inhæret. In hanc enim flamma & calor ingreditur & devastat quicquid ibi invenit calori non assuetum, quale est tertio argentum vivum adhuc crudum, frigidum & humidum, ideoque à suo contrario, ut inimico, abhorrens & mutationem sui patiens. Etsi n. ponderosum sit, non tamen id ratione magnæ argenti vivi copię, sed potius cruditatis accidit; quia ad auriponderositatem neutiquam attingit, cum eo duplo ferè levius, quo ad easdem quantitatis dimensiones, habeatur. Ex his causis Saturnus igne forti non consistit, sed miruitur, hoc est, à natura sua aquea fluente & metallica, in terream quandam, vitrificationi proximam substantiam convertitur, ut per experientiam patet omnium eorum, qui Saturnum vel dimidiâ horâ ad vitrificatorium opus præparant, & in vitrum reducunt. Cur verò Saturnus sit reliquorum metallorum tam perfectorum, quàm imperfectorum, examinatus, & quasi tortor eorum, ut veluti innocentium constantiam

stantiam, horum, ut reorum crimina probet & attestetur, causa ex dictis in propatulo est. Pisces, si in propria sua aqua, velut ostrea in contecto succo, bulliant, nihili quid præter naturam patiuntur, quod sit peregrinum illis: Ita de auro argentoque cogitandum, quæ in Saturno, tanquam aqua vel succo suo, super testam & cineritium coquuntur, non quo coctio illis aliquid maturitatis aut qualitatis addat, sed saltem ut crudum superfluum, seu humores frigidioresecedant vel evaporent, hoc est, metalla imperfecta & impura: Accedit calor, non solum consumens exsiccando humidum immaturum, & segregans & movens ad latera heterogenea, congregansque homogenea & retinens. Unde Saturnus in cineres imbibitur à calore supernè urgente inferius vel ad latera repulsus, ut refrigerium sui que salvationem acquirat, ex naturæ instinctu, quo gravia tendunt deorsum, & quodlibet, licet inanimatum fugiat à suo contrario (ceu patet ex aqua frigida in fornacem ardentem infusa) qui dum fugit, sui maximè simile ratione sulfuris admixti, æs secum abluat, velut aqua trahit oleum & perfecta relinquit in medio, utpote calori ejusmodi assueta & amica. Cur verò Saturnus nec Jovem nec Martem secum rapiat, hoc fit per accidens: Jovem, quia hic approximat æquato & substantiam habeat mediocriter puram, sed valdè infirmam, Martem, quia hic ipsi non commiscetur, & maximè sit impurus. Non pauci Saturnum per calcinationem reducant in pulverem, idque vel absque additione vel cum admixtione salis alterius verei peregrinæ ad corroendum vel abstergendum appositæ: Ex qua operatione peracta tandem lythargyrium rufum vel subalbum, in igne vitrificatorio solummodò dans fusionem habet, non aurum, à quo longissimè abest. Qui in initio vel post

*in, cum
est
succo
metalli*

*Lythargy-
rium.*

addide-

*Causa**Minium.**Causa cur
videatur
plumbum
coagulari
posse in au-
rum.**Causa, cur
id fieri ne-
queat.*

addiderunt acetum, fortè ad solvendum vel incæran-
dum, ut reciperet amissam humiditatem, vel melius pur-
garetur à superveniente sulfure comburente, cerusam al-
bissimam quidem acceperunt, sed ad argentum & aurum
omnino inutilem substantiam: Ex hac igni fortiori expo-
sita minium, vel imbibitione cum urina, vel cum aliis
alii colores, non aurum nec argentum resultant.
Cum verò plumbum sit ex Mercurio & sulfure per naturā
compositum, verisimile videtur, quod possit sulfure peri-
guis gradus combusto & separato arte ejus argentum vivū
maturari & reduci in aurum; siquidem à frigido & humi-
do non detur transitus ad calidum & siccum, nisi per me-
dium æquatum, quod nec frigidum nec humidum nec ca-
lidum, nec siccum sit. Nam demus, quod in minera vel
substantia plumbi sit prævalens humiditas cum frigidita-
te juncta, quæ post percoctionem vel calcinationem cum
igne convenienti vertatur in siccitatem cum caliditate,
comitante; inde rationabile est, quod in eo puncto, quo
humiditas in siccitatem & frigiditas in caliditatem vult trā-
sire, fiat prius æquatio omnium qualitatum; quæ est auri
temperies, & per consequens, plumbum prius vertatur in
aurum quam in lythargyrium aut aliam substantiam sic-
cam & calidam. Verum cum experientia huic ratiuncu-
læ reclamet, sufficeret hæc intelligenti, ne in ejusmodi erro-
res incideret unquam, nisi cognitum haberemus, in his
nullum adeo circumspectum esse, quin spem sibi faciat e-
ventus melioris & optati, modo vel minimum, quod arri-
deat, animadverti possit: Idcirco causam evidentio-
rem trademus cur non hoc modo æquatio fiat in aurum, si cal-
cinetur plumbum quocunque igne, vel lento vel forti, cum
vel absque additione rei alterius, sed in substantiam ab au-
ro

ro remotissimamabeat. Causas corruptionis plumbi in igne jam ante exposuimus, quæ tum sunt verissimæ, hinc ejus argentum vivum omni humiditate radicali spoliatur & vitro fit proximum: Aequatio autem contrariarum qualitatum non accidit, quia non fit totalis separatio sulfuris comburentis, sed saltem unius partis, cum forte duæ ejus partes maneant in composito, nec sint separabiles, quia ob terrestritatem aliquid fixitatis in se habent, non quidem aureæ sed terreæ viscosæ, mox vitrificandæ. Et quo major pars ejus sulfuris sit combusta, eo magis exiccatum & depravatū est argentum vivum: Unde hoc ex sua natura in terram mutatum, à facibus sulfuris facile in vitrum reducitur, quod est omnium compositorum ultimum: Quod si per artificium ignis vel alium modum concedatur ex plumbo posse omne sulfur segregari, neque tamen ille Mercurius purus in aurum æquari posset, quomodocumque tractetur. Quia in auro sunt omnes qualitates quatuor contrariæ in summis gradibus, qui summi gradus non possunt hac ratione in Mercurium frigidum & humidum introduci, cum quantum siccitatis & caliditatis accidentalis non essentialis, huic Mercurio acquiratur, tantum ille amittit humiditatis & frigiditatis, donec omnem humiditatem & frigiditatem amiserit, & earum vice siccitatem & caliditatem possederit; atque hinc nulla fiet æquatio qualitatum, & per consequens nec aurum. Idem fieri videmus in aliis operibus: Calx calidissimæ qualitatis fit ex lapide sua natura frigido. At post combustionem non ille lapis est calidus & frigidus simul: sic aqua, quæ prius est actu frigida, post ad motionem ad ignem in distillatione vaporosa actu calida existens non retinet de utraque qualitate, sed una abit, altera adveniente: sic quod de actu hic dicitur, idem de potentia, & quod de duabus, idem & de quatuor qualita-

G tibus

90 TRACTATUS DE SEPTEM

*De redu-
ctione plumbi
in Mercuri-
um.*

tibus compositi intelligendum est. Nonnulli consideran-
tes plumbum vel in substantiam malleabile congelatum
vel in minera etiam clara existens nimium sulfuris combu-
stibilis per ignis calcinationem vix unquam segregandi
continere, alias invenerunt vias ad naturam ejus purifican-
dam, & à facibus sulfureis segregandam, nempe reducen-
doid in Mercurium currentem, quem si habeant, promit-
tunt sibi ejus coagulationem in aurum per se vel cum auro
juncti possibilem. Cum enim ejusmodi coagulationem
Mercurii propter hujus cruditatem fieri non posse animad-
vertant, quia natura in hoc nullam, in plumbo verò aliquā
coagulationem sua sponte inceperit, ideoque hoc magis
naturæ consentaneum, quàm illum opinantur. Nam quod
philosophi dicunt, incipiendum esse arti, ubi natura imper-
fectum reliquit, id non absque ratione de plumbo intelli-
gunt, in quo sit incepta digestio, mollities & mediocris cru-
ditas, ut facile tractari & compleri possit artificio, alias per
naturam relictum imperfectum: Cumque metalla redu-
cenda sint in primam sui materiam, hoc est, in Mercurium,
à quo ducunt originem, hinc plumbum necessario statuūt
in Mercurium currentem reducendum esse. Hoc ut perfici-
ant, multas inierunt vias, quæ omnes duplici modo differ-
runt, nempe ut vel putrefactione & abstersione, vel solu-
tione & adjectione Mercurii vulgi, id tentarent. Primo
modo, quidam ipsum plumbum distillare conati sunt, exi-
stimantes Mercurium ejus in liquefactione ascensurum, &
sulfur in fundo mansurum: sed illis illusit vana opinio, cum
contrarium prorsus acciderit, nempe quod sulfuris aliqua
pars ascenderit citrino colore, argentum vivum verò cum
majori ejus parte manserit in fundo, tandem in pulverem
aut lythargyrium redactum. Alii per descensum idem ten-
tarunt

târunt, quasi voluerint plumbum in laminis calci vivæ superpositum, strato super stratum factò; & igne supernè agente argentum vivum ejus cribrare vel colare per calcem vivam in foveam subiectam. Atque hoc institutum eventum & spes sua frustratum fuit. Causa verò, cur argentum vivum nec ascendere, nec descendere potuit, relictis suis facibus sulfureis & terrestribus, hæc est: Quia in fundo naturæ hæc duo arctius colligata sunt, quàm ut artificio, quod igne perficitur, separentur ab invicem. Unde medio aliquo absterfivo vel separativo extraneo egent, vel argenti vivi homogeneo collectivo, eoque vel crudo vel maturo, & agente. Media ejusmodi absterfiva habentur sales, armoniacus, tartari & his similes. Collectiva sunt Mercurius vulgi crudus, vel sulfur aureum, fixum & maturum. Hinc alii assimpserunt dictos sales, cumque iis mistis plumbum putrefecerunt per certum tempus, post quod distillârunt, & Mercurium, ut dicunt, extraxerunt. Secundò per solutionem plumbum in Mercurium reducitur, si, ut quidam experimentari sunt, solvatur in aquam fortem, & Mercurio vulgi adjecto, separatur ejus Mercurius sensibilibiter. Multi alios invenerunt modos ad eandem intentionem, quas prætereo. Horum omnium etsi labor non videatur male collocatus, cum ex metallo non metallum, ex non Mercurio Mercurium fecerint, tamen vereor, quod non utilitas aliqua, quoad ejus coagulationem in aurum, expectanda sit: sive enim aurum misceatur, vel amalgametur cum eo, & coquatur, quicquid nonnulli jactent, sive per se coaguletur lento igne, impossibile est, quod sulfuris aurei qualitates agentes introducantur in illud: Nam quicquid de ipso plumbi aut minera ejus, nec non de Mercurio antehac dictum est, cur illa in aurum non coagulari possint, eadem causa &

*Mercurius
non ex
aurum*

*Causa cur
Mercurius
Saturni in
aurum ne-
queat co-
gulari.*

sulfur aurum est aurum

G 2

hic

hic obstat, licet in Mercurio non sit tanta sulfuris comburentis quantitas. Qualitatibus enim patientibus destructis introducuntur illi agentes qualitates, & non fit æquatio omnium contrariarum in eodem composito remantium, quod fieri debebat, si aurum futurum sit, idque in summis qualitatibus gradibus, ut ante dictum. Eandem ob causam nec aurum amalgamatum cum Mercurio Saturni eum in aurum perficere poterit, cum aurum nihil habeat superfluum in sua perfectione, sed simpliciter sit perfectum, ideoque de sua simplicitate si aliquid alteri Mercurio concederet, ipsum egestate laboraret, prout Bernhardus Comes optimè differit. Ne quis autem existimet, Mercurium plumbi qualicunque modo coagulatum in aurum nobilitari, cum contrarium re ipsa experietur, nempe ipsum in terram inutilem degenerare. Quod si verò à sulfure auri fixo & agente, hoc est, calido, & sicco, tingente Mercurius plumbi coaguletur, nullum est dubium ex eo, ut & aliàs aurum perfectissimum fieri posse, de quo hic non est disserendi propositum. Tantum sufficiat de primo Saturni usu seu in aurum coagulatione, sequitur de præparatione ejusdem ad tincturam.

De II. Usu Saturni ad Tincturam.

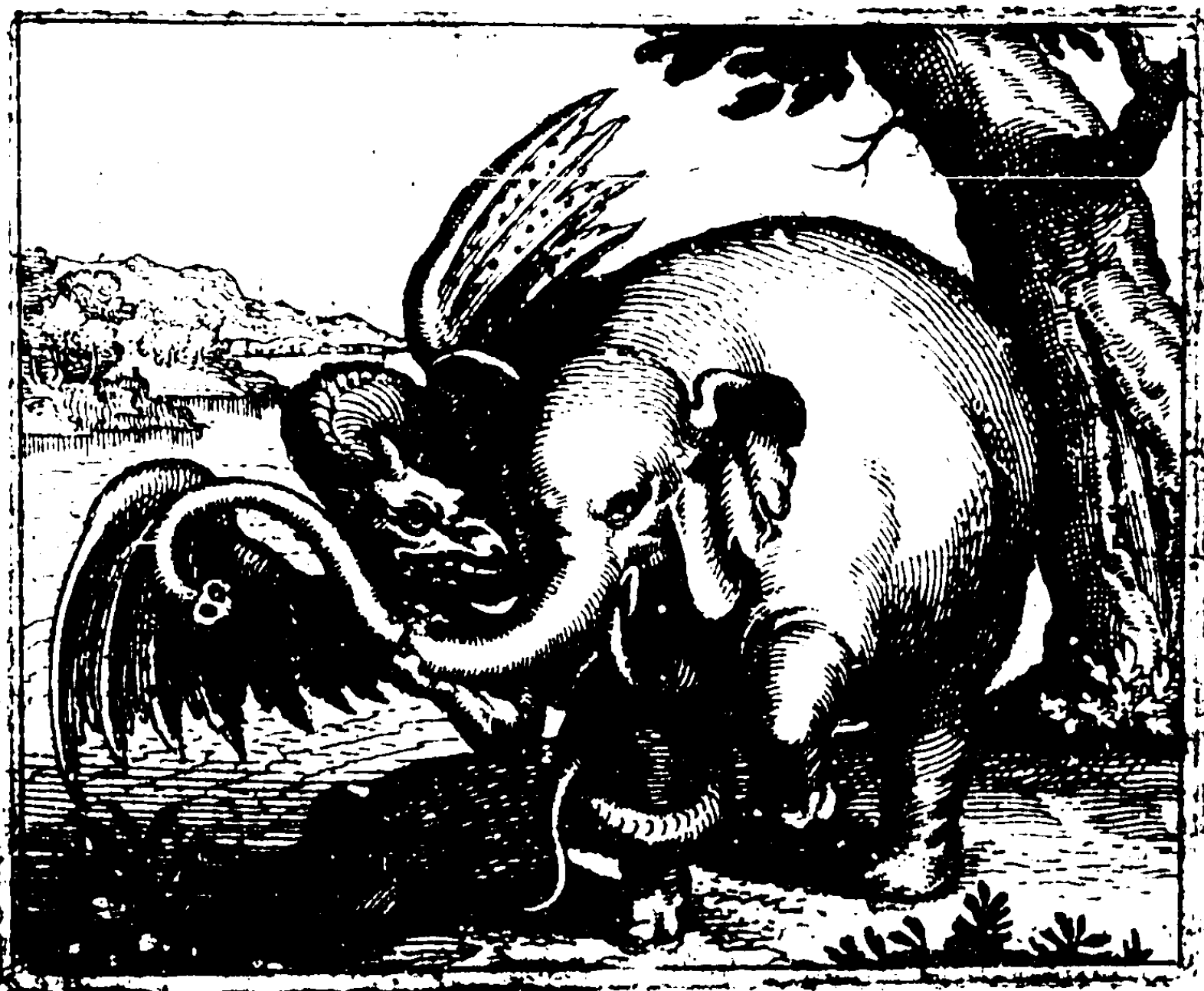
Pauciores, ut opinari quis posset, quæsi verunt tincturam fixam & spirituales in Saturno, cujus corpus sit facilis corruptionis seu destructionis in igne & aquis corrosivis multique sulfuris comburentis & terrestris particeps, nihilominus, cum judicia operantium sint diversa, scriptorumque sententiæ diversissimè accipiantur, quicquid alii de propinquitate plumbi & auri inter se intellexerunt & ad coagu-

coagulationem unius in aliud retulerunt, quidam ad tincturam ex plumbo conficiendam, interpretati sunt: Accessit, quod à Philosophis passim inculcetur, æs & plumbum esse lapidem preciosum & in plumbo esse masculum & tincturam utramque; tam albam quam rubram, ut monstrat cerussa & minium, dummodo debite inde educatur: Hinc secundum sonum verborum conjunxerunt, æs & plumbum, vel hoc & arsenicum aut acetum, & nihil tale reperrunt, artemque vel abjecerunt omnino ut impossibilem, vel imperfectam relinquere coacti sunt. Quidam subtilius operari volentes, atque in hoc Isaacum imitati, Saturnum variis præparationibus ad puritatem & substantiæ tenuitatem quandam reducere voluerunt, ut in metalla radicaliter ingredi, iisque adhærere posset, eundem ad nihilum seu fæces inutiles redegerunt, quomocunque animam Lunæ vel Solis immittere, vitamque tribuere illi tentarent. Verum hæc opera omnia esse frustranea experientia singulorum tandem licet rarius & non nisi post multorum sumptuum interpositionem convincit. Quomodo enim quid boni fructus ex arbore mala expectabis. Quomodo ex colocynthide mel, aut ex fimeto fætido rosam suavissimi odoris elicies? sanè vix unquam per artificium, licet natura suis arcanis operationibus utrumque educat, nempe ex amaro dulce, & ex fætido suave. Nam quid uvis, pomis, pyris & ejusmodi immaturis fructibus palato ingratis? quid iisdem calore Solis maturatis acceptius & mitius? Quod si ars quæque naturæ manum vicariam & quasi obstetricem præbeat, videmus ad effectus admirandos, ad quos alias nunquam perveniret, eam contendere & aspirare. Annon ex sylvestri arbore, cujus fructus sunt acerbissimi & esui inutiles, circa truncum abscissa & ramo seu furculo nobiliori ei-

dem insito coalescit genus arboris, furculo, non radici, simile & fructibus correspondens nobilioribus?

Ad hujus exempli imitationem quidam conati sunt Saturno aliquod germen inferere & compositum soli seu calori philosophico committere, donec satis maturum sit, & absque dubio votum suum obtinuerunt: Verum in electione horum mineralium cautum quem esse debere admonet bonus ille senex Morienus, cui ut morem gerat, æquum est. Nos ut & hoc loco Indicem, qui in triviis meliorem semitam hæsitanti ostendat, statuamus, figuram adjicimus sequentem:

SANGVINIS DRACONIS DESCRIPTIO.

In tertia illa mundi parte, Africa dicta, ubi maximi ardores & aquarum penuria, ideoque regiones sunt latissimæ quidem, sed non satis frequentes incolis, iisque potissimum nigricantibus & barbaris populis: e contra feris horridis & monstrosis partim, partim venenosis & hominum generi infestis abundant, quales sunt tigrides, pardi, leones, iisque similes, quarum ad fontes aquarum dulcium, rivosque cōventu & mutuo insultu semper aliquid novi generis suboritur diversi omnino in specie à singulis suorum parentum: Hic, ut cætera prætereamus, elephas visitur singulari, ut corporis magnitudine, sic prudentiâ conspicuum (cui nonnulli intelligendi, loquendi & scribendi aptitudinem, humanæ proximam, attribuunt) inter reliquas bestias primum tenere locum: Cui, ut nihil est ab omni parte beatū, continuo se invidum & hostem internecinum draco prægrandis offert. Hic ut tam vastæ beluæ, cui viribus longè sit impar, damnum ingerat, non audens aperto Marte cum ea configere, rem ex insidiis aggreditur hoc modo. Observat quâ viâ elephas aquatu rediturus sit, eandem, ubi arctior est, præoccupat, seseque inferiori loco abscondit, donec elephas aquis prætumidus accedat, cujus pedibus nexus & gyros suo corpore sinuoso injiciens sangninem libat & ebibit. Tandem ubi viribus defecerit elephas, draconem, circum sese in nodum reflexum, jam cruore saturatū, deque victoria contra hostem obtenta securum, suo pondere in terram corruens, ipsa morte vindictam sumens cōterit & extinguit, omni regurgitante & offusso ejus sanguine, qui post DRACONIS (licet potior pars e' elephantis sit) dicitur, ad medicinam aliasque necessitates hominum non inutilis. Draconem hunc, cujus sanguis ad medicinam philosophicam assumitur, oportet quem probè agnoscere, ne
terreum

terreum quid, seu ex terræ fundo depromptum, aut aliud baud conveniens in ejus locum substituat. Est autem ex eo genere, quod Saturno, Apollini, Æsculapio & Mercurio ascribitur, quod Cadmi socios interfecit, & ab eo interfectum, quod vellus aureum observavit, quod pomis aureis Hesperidum hortis invigilavit, quod Geryonis Tricorporis boves puniceos custodivit, Typhonis & Echidnæ soboles: Saturno appropriatur dum capite caudam apprehendit, non quasi tempus significet, sed quod in se redeat, & ex duobus, nempe capite & cauda unum quid fiat: Apollini affingitur, quia ab eo sagitis occisus putatur Typhon, qui putrefactus Python dicitur: Æsculapio, quia medicinæ revivificativæ & juventam restaurantis Draco symbolum est & subjectum proprium Mercurio, ejus caduceo appingitur duplici, masculi & foeminæ forma, quia constituit duplicem Mercurialem substantiam Hermaphrodyticam contrariarum operationum, nempe quod durum mollicet & molle induret: Cadmi socios interfecit, quia idem sunt re, quod hic elephas, & à Cadmo interficitur vice versâ, quia elephas draconem moriens, occidit. Reliqua omnia, ut etiam jam dicta, petantur ex nostris Hieroglyphicis, ulterius ibidem explicata, quæ lucem hisce dabunt clarissimam.

De III. Usu Saturni ad Medicinam.

Si consideremus jam substantias ex Saturno productas ut sunt lythargyrium, cerusa, minium & ejusmodi, animadvertemus eas corpori humano interius assumendas plus noxæ, quam utilitatis allaturas, cum eadem inter venena potius, quam medicamenta ponantur: Causa verò harum
 nocuæ

nocuæ qualitatis videtur esse manifesta, non quia per se sint venenosæ, ut arsenicum, sublimatus & ejusmodi corrosiva, nec ut venena animalium, sed quia venas & vias corporis humani obstruant, & inimicam cordi qualitatem, frigidam & siccam communicent. Quomocunque itaque plumbum præparatum per calcinationem ab igne factam non solum non amittit suam frigiditatem, quam ante habuit, sed quoque sulfure ejus calido combusto magis auctâ possidet, utpote jam factum præterea siccum, quod est terræ proprium. Est quidem plumbum ante combustionem diversarum virium, ratione argenti vivi, frigidi & humidi, ac sulfuris calidi & sicci, in una mixtione existentium. Nam usu cognitum est, quod non solum repellat sanguinem sua frigiditate, sed etiam discutiat caliditate, ut apparet in gangliis aliisque partibus sub tumidis: adhæc humectat suâ aqueâ humiditate, & exiccat terrea qualitate: ratione humectationis exiccatis locis adhibetur, ab argento vivo inunctum: ratione exiccationis, præsertim calcinatum, ulceribus humidis, imò & cancriosis, ut lamina ejus cancro non ulcerato & labiis (quod miremur) humanis ne nimis excrecant. Cicatrizationem quoque adjuvat, si debite applicetur vel inferatur locis eam requirentibus. Nihil hic dicimus de sale Saturni, aut saccharo ex minio parato, hisce similibus, quia sunt ejusdem originis, qualitatis & operationis: Unicum nobis ex Saturno remedium interius assumendum innotuit utilissimum, si mineræ ejus purissimæ Lunari foetu prægnâti per ignis gradus fixatæ & purificatæ Mercurius vaporabiliter misceatur, ita ut ex duobus Mercuriis unum quid fiat citrinissimum, quod est medicamentum admirandarum virium in morbis quibuscunque chronicis & humoralibus felicissimè usurpandum, alibi à nobis

Cælidonia, dictum, propriè minerale Panochymagôgon appellandum, de quo videndum suo loco.

C A P. III.

De Monte Jovis.

INter omnes Deos gentilitios Jupiter primatum & præ-
 eminentiam obtinuit, quod nec de planeta, nec de me-
 tallo ejusdem denominationis cum eo statuere licet: Unde
 qui Jovis illius Olympii dicti velut Divi, facta, aut stellæ er-
 raticæ inter Saturnum & Martem in cœlo elevatæ cursum
 & operationes metallo, quod stannum propriè appellatur,
 assignare velit, in rerum judicio & comparatione nominū
 aberrare invenietur: Vix enim quicquam hæ duæ substan-
 tiæ cum fictitio illo Jove, qui adulter, & nescio quibus non
 vitiis insignitus à poëtis fingitur, commune habent præter
 nomen, quod tamen huic metallo more chymistarum, im-
 propriè attribuitur: Jupiter planeta calidus & humidus
 præsumitur, ideoque Dominus humanæ vitæ, quæ in calo-
 re & humido consistit: An eandem qualitatem & viriū
 sit metallum ejus nominis, dubitari potest: Nihilominus
 cum stannum & usu & estimatione vulgi in satis magno ha-
 beatur precio, de eo secundum institutum ordinem, nem-
 pe primò de ejus coagulatione in metallum perfectum,
 deinde quomodo à quibusdam ad tincturam inde confi-
 ciendam sit adhibitum, tertio de usu ejus in medicina, a-
 gemus.

De

*De I. Usu Jovis ad coagulationem in metallum
perfectum, argentum ac aurum.*

Geber multis in locis, ut & author speculi Alchymiae, Jovem enumerat proximè post perfecta metalla, si consideretur ejus status ad oculum, nempe puritas argenti vivi, splendor, cum Mercurio assimilatio & æquatio componētium, quæ omnia de nobilitate ejus præ cæteris imperfectis attestantur: Adhæc in opere Philosophico proximum à Saturno locum occupat, qui propter colorem post nigredinē subalbescentem seu cineritium eidem ascribitur: Quibus indiciis quidam ducti stannum ex plumbo loto purificato aut adjecto Mercurio educere conantur, considerātes horum duorum affinitatem & convenientiam; Alii argentū ex stanno, à quo illud parum abesse putant: Quod si ita se haberet, tum ex Saturno facilis esset transitus ad Lunam per viam Jovis, & inde ad Solem. Verùm persuasio rei, quæ non est, hic prævalet: quemadmodum patebit ex natura & proprietate Jovis collata cum cæteris, Saturno & Luna. Jupiter splendet mediocriter propter argentum vivum, Lunæque proximus videtur, Saturnus nigricat in opere & valdè infectus apparet, utpote lividus & terræ propinquus. Luna verò in omnibus notis perfecta & constans visitur, clarissima & alba, ignitionem patiens moderatam, antequam lique scat, in cineritio permanens: quæ Jovi non cōveniunt, nisi ex parte, Saturno autem nullo modo. Nam etsi Jupiter, ut dictum, splendeat, Lunæ tamen radiis multum concedit: Adhæc licet Jupiter non ita facilè cedat in cineritio, nec mox segregetur ab argento aut auro, tamen mox in calcem subnigrā cōburitur & humiditate sua radi-

cali privatur, ut in reductione ejus in metallum, facili-
mè in vitrum abeat, quod non contingit ulli ex perfectis:
Cum itaq; dicitur, quod Jupiter in cineritio maneat, id in-
telligendum, in igne leviori, non examinationis, & quod
non facile à perfectis separetur sua substantia illæsâ: Nam-
si centū partes Jovis cum una Lunæ sint fusione commix-
tæ, quæritur quomodo arte hic Luna separetur à Jove, ut
hic non comburatur: si enim Jupiter in tantâ quantitate
comburī deberet, videtur major futurus labor & sumptus
majusque dispendium in Jove perdendo, quam utilitas ex
Luna salvata acquirenda. Adhæc combusto Jove in tanta
copia cineris ejus, non facile inde Lunæ tantillum ignibus
exprimi posset, nisi fluxu adhibito: Unde labor & sum-
ptus longè excederent speratum precium: Si verò una pars
Jovis juncta sit centū partibus Lunæ, tum combusto Jove
salvatur Luna facili-
mè: Inde quo plus Jovis sit & minus Lu-
næ in mixtura, eo difficilius videtur & minus operæ pre-
cium. Non autem melatet, artifices invenisse modum per
descensum, quo utrumq; metallum, Jovem & Lunam, ma-
gna ex parte separando salvent, prout necessum est fieri in
concrematione ædium, cum omnia metalla imperfecta
& inter hæc abundantius stannum, fluxione permisce-
antur: Ex quibus apparet, Jovem reverà in cineritio non
durare, sed comburi, licet argento & auro profundius, non
tamen in radice, adhæreat: Causa hujus adhæ-
sionis licet petatur ex æqualitate partium componentium, hoc est, sul-
furis & argenti vivi, quorum unum in viribus non excedat
aliud (de vulgaribus intelligendo) tamen potius ex argen-
ti vivi natura & copia desumenda venit. Cùm enim aurum
& argentum maximè convenient cum Mercurio puro &
claro, qui minùs sulfuris admixtum habeat, ideo Jovi præ
Saturno

Saturno, Venere & Marte, proximè post ipsum Mercuriũ aggregantur, quasi inseparabiliter, quod inde apparet, quia si Mercurius vulgi fugã amisisset, & malleabilitatẽ & constantiam haberet, ut stannum, tum argento & auro admixtus, nullo medio inde separaretur, hoc est, nec superiũs abiret per fumum, nec inferiũs ullo artificio. Cũ itaque stannum proximè accedat ad Mercurium, quem suo splendore, nec non stridore sub dentibus satis ostendit, tunc difficiliũs à perfectis segregatur. Nam sequestrator ille & examinador Saturnus, cũ multum habeat sulfuris combustibilis admixtum suo argento vivo, cogitur tergum dare ignibus desuper accensis, atque ita se insinuet in cineritium pro sui salvatione, ne abeat in non metallum seu lythargyrium aut vitrum, in qua fuga sulfurejus trahit argentum vivum suum proprium, nec non cognati metalli, cupri aut latonis, non autem stanni, quia stannum plus habens Mercurii clari, quàm sulfuris terrei, hinc non est obediens Saturni rapacitati, sed manet potiũs supra cineritium apud perfectã, tanquam cognata sibi, ratione Mercurii, quàm imperfecta dicta, ratione sulfuris, idque ex sola naturæ similitudine & appetitu, quo aqua aquæ, & omne simile aggregatur suo simili, non ex delectu aut sensu, qui in animatis non inest. Causam jam dictam multi non intelligentes, ac interim Jovis cum perfectis similitudinem considerantes, non dubitârunt hunc per artem ad ea adducere coagulatione, aut potiũs calcinatione & fixatione: si enim illud, quod summam Jovis perfectionem impedit, quo minũs sit argentum & aurum, tollatur, putârunt suâ sponte ad eam rediturum: sunt autem ex evidentioribus impedimentis in Jove, sulfur comburens & foetens, stridor sub dentibus, ponderis defectus, mollities, & ignitionis convenientis fu-

*solo igne.**Ignem cum
salibus.*

fionem præcedentis absentia, malleabilitas vitiosa, seu frágibilitas, & minor tenuitas substantiæ, idque ad Lunam, ad Solem verò, præter hæc omnia perfectiora, citrinitas. Hæc itaque per artem removeri posse, & argenti aurique proprietates induci stanno, iidem omnino possibile existimârunt. Media, quibus hæc perficere tentârunt, fuêre partim solus ignis, partim ignis cum salibus aliisque adminiculis, aut aquis corrosivis. Qui solo igne, eundem processum adhibuerunt, quem alii in Saturno aut Mercurio, nempe ut vellento calore coagularent, & superflua ab eo separarent, vel liquefactione adhibita, vel igne fortissimo. Verùm his idem contigit, quod illis, nempe opinio frustrata, non ex voto succedens. Aut enim stannum mansit, ut priùs, aut in calcem redactum, aut in vitrum, nec ulla reductio facta est in argentum aut aurum. Causa est, quia natura non admittit ejusmodi saltus, nec violentiam, ut quid reducatur in argentum aut aurum, absq; argenti aut auri formæ introductione, quæ forma cum non sit in stanno ante, nec post manente illæsâ ejus substantiâ immitti potuit, prout sub Saturno prolixius demonstratum est. Demus, quod lenta coctione Jupiter indûretur magis, imò & à sulfure suo per lotiones adhibitas artificiales purgetur, ut Lunæ splendorē & formam externam referat, verùm propterea non erit argentum verùm sed sophisticum, quod etsi examen cineritii sustineat, tamen reductionem post solutionem ab aquis fortibus vix patietur, nec in cæteris proprietatibus, pondere, ignitione, fusione, malleabilitate & similibus erit idem cum argento naturali. Qui sales, vel aquas corrosivas adhibuerunt, eodem modo & citius Jovis substantiam corruperunt potiùs, quàm perfecerunt. Ratio est, quia exiccando ejus propriam humiditatem eum ad vitrificationem

magis

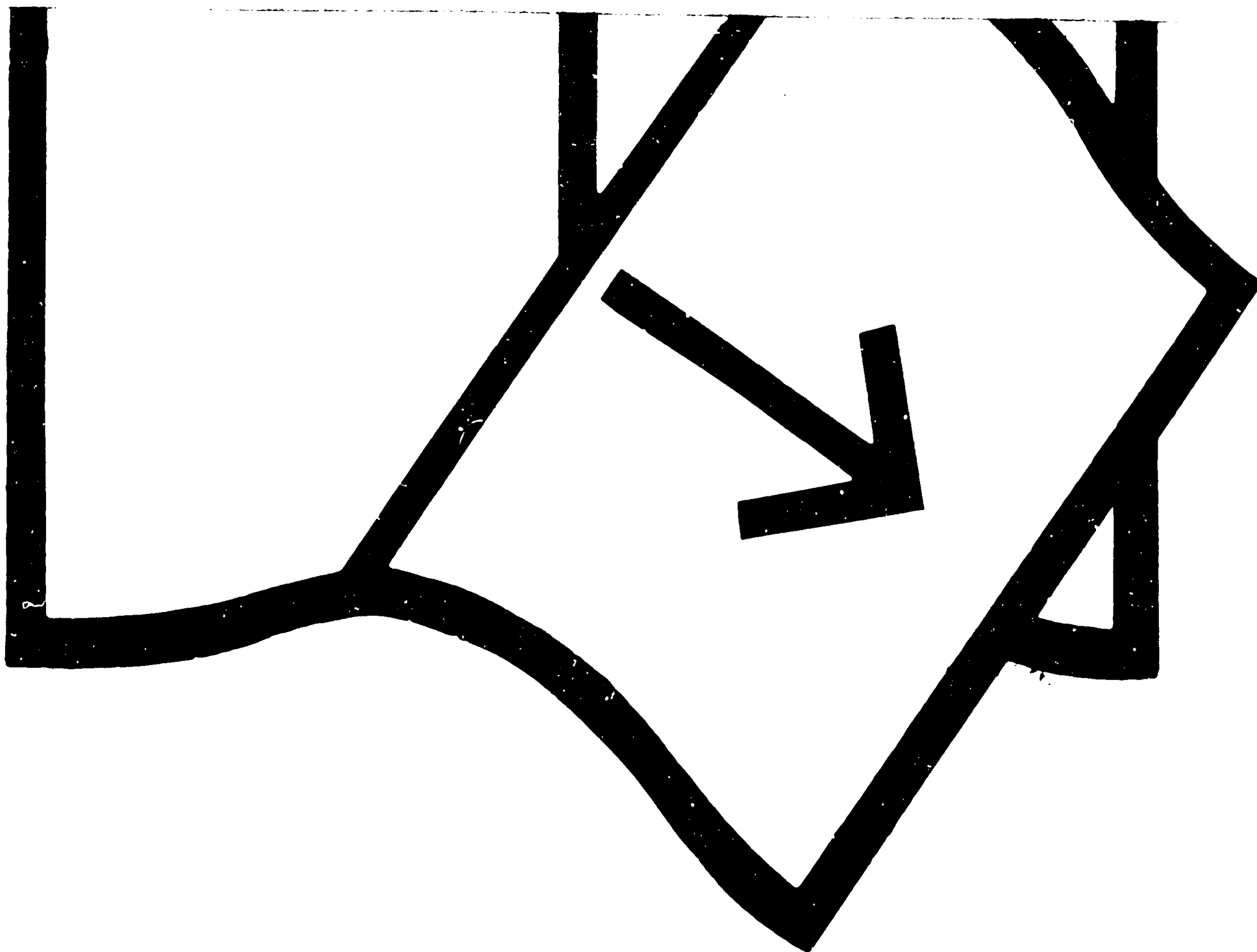
magis promptum reddiderunt, ut ab experimento patuit. Nonnulli Mercurium inde elicuerunt, prout ex Saturno diversis operationibus, quo multum se perfecisse gloriantur in transmutatione chymica, sed ego non credulus illis, qui novi formam argenti aut auri non existere in hoc argento vivo, nisi fortè remotissimè, unde nunquam per artem educi possit. Ex bove, ajunt, posse fieri canem, mutationibus naturæ intermediis, nempe si bos à canibus devoretur, & in semen caninum transferatur, ex quo postea nascatur canis. Verùm tale quid non expectabunt ex Jove, ut transeat in Lunā artificialibus intervenientibus concoctionibus. Causa est, quod ibi natura sola, hic ars operetur. Ars autem naturam imitari, quantum possibile, aut potius, naturæ opera adjuvare debeat: sic natura immittit formam rebus generatis, qua immisâ & perfectâ in momento fit generatio. Hoc modo ars in res per naturam habiles immittit formam argenti ac auri, eamque de potentia in actum reducit, quàm in suo subjecto proprio seu Mercuriali substantiâ præoccupatam transfert in quodlibet argentū vivum, quod per æquationem mutat in argentum & aurū actū, idque quasi in momento, sulfure omne extraneum separando & comburendo. Tale quid cū fieri nequeat ab arte circa Jovem, inde nec hunc absque formâ illi aliundè immisâ in argentum aut aurum transmutari posse certissimum est. An verò talis forma peti possit ex eo, hoc est, an Jupiter in tincturam argentificam vel aurificam promoveri queat, de eo nunc latius inquiremus, nempe sub secundo usu.

*De II. Usu ad tincturam, de qua queritur, An ex:
Jove fieri possit?*

Non videtur consequens; Jupiter non potest artificio ullo ad perfectionē promoveri per se; Ergo nec tinctura ex eo confici. Differunt enim longè inter se, in aurum perfici seu coagulari, & in tincturam ipsam reduci: Hoc quidem longè quid preciosus suo censu habendum, sed illud non minùs difficile. Tinctura fortè absque auro vulgi perficitur, aurum autem verum vix absque tinctura: Unde non satis est, demonstrasse, Jovem non figi in verum argentū vel aurum, sed insuper addemus, quid sperandum de eo, quo ad tincturam. Jupiter à juvando dictus revera apud antiquissimos pro subiecto Philosophico ex quo omnis tinctura petatur, habitus est, quod convincunt tot fabulæ de eo confictæ & introductæ, quæ videantur suo loco inter Hieroglyphica nostra. An verò sit stannum illud vulgare metallum non immeritò dubitari posset: Quomodocunq; sit, utriusque partis & adfirmantis & negantis rationes veluti palmam, in medium producemus, ut quilibet discretus & intelligens mox veri imaginem videat & percipiat: Qui adfirmant, præter allatas ex antedictis authoribus, Gebro, Speculo & aliis authoritates nec non innummeras ex antiquissimis de Jove fabellas revera chymicas producunt ex rei natura, momenta hujusmodi, quod nimirum argentum vivum in Jove sit, quo ad imperfecta, optimum habile ad figendū, quia non fixum, & ad tingendum, quia non tinctum particeps sulfuris albi & rubei, mediociter præparati & fixi; Unde non impossibile sit ad ejus perfectā præparationem, fixationem & tinctionem pervenire: Quæ habili-

*Rationes
adfirmatiuæ
ex Jove
tincturam
fieri debere.*

habilitas seu potentia cum non existat in aliquo imperfectorum simul, nisi in Jove, cur non igitur in actum potius ex eo, quàm aliis deduceretur? Ad hæc Jupiter pro spiri-^{Rationes negantium.} tuali habetur corpore, facilis mutationis, boni splendoris, pau- i sulfuris terrestris & quod sit ad frangibilitatem pronum, imò & vitri fragilitatem; quæ omnia accidentia tincturæ veræ competunt, vel potius corpori, ex quo illa perficienda sit. Alii his adversa ponunt, Gebrum aliosque auctores vetustissimos respexisse longè alium Jovem, nempe eum qui sit Martis pater, ut & alium Saturnum, nimirum ex cujus genitalibus Venus pulcherrima nata sit. Item & Martem alium, qui cum Venere concumbens sit pater Harmoniæ copulandæ Cadmo: quæ omnia nō possunt dici de vulgaribus metallis, stāno, cupro & ferro. Deinde, quod fixum non est naturā, non posse figi per artem, quod cum de Jove dici non possit, ab illis repudiatus est. Denique esse longè aliam rationem producendi tincturam ex sua radice, quàm per solam separationem superfluum. Opus quoque esse adjectione deficientium, in quibus duobus secundū Hippocratem omnis medicinæ ratio versatur. Jupiter itaque ab his eādē facilitate profligatur, quā ab illis admittitur. Nos licet arbitri officium in tam difficili controversia nobis non assignemus, tamen quid judicatum sit in similibus quæstionibus reminisci possumus.

Documents manquants (pages, cahiers...)

NF Z 43-120-13

TRACTATUS DE SEPTEM
IDOLVM IOVIS.

Agatocles Sicilię rex humili loco, patre figulo natus cum
seſe à plerisque ſubditorum propter natalium ſuorum ob-
ſcuritatem deſpici animadverteret, auream pelvim, quâ
diu uſus fuerât ad excipienda corporis recrementa, curavit
in formam Jovis, ſeu divi maximè venerandi ab artifice
converti & ornatiffimo habitu effingi, eamque in ſummo
templi loco poni; ad quam cum omnes ſingulari reveren-
tia & pietate accurrerent, inque terram proni procumbe-
rent; En, inquit Rex, vos veluti Jovem in hac forma aurea,
quę tamen ex quodam abjecti viſus vaſculo adeo excellens
facta

facta est adoratis & colitis: sic mihi ex figuli filio facto Sicilia regi debetis honorem & observantiam, quam hoc exemplo & invitamento ab iisdem quoque obtinuit. Ad eundem modum etsi Jupiter manens in sua pristina forma vilissimus habeatur, tamen si ad tincturam perfectam evehatur, non Jupiter amplius, sed rex in omnes sibi subditos, hoc est ex Mercurio generatos, futurus est. Nam forma dat essentiam rei, non materia, sed hæc illam assumit & amplectitur, ut foemina virum. Ut enim jam dictus rex in summa maiestate sedens coronâ aureâ decoratus, in mensâ patinas figulinas luto oneratas inter gemmas & aurum collocari voluit, ne scilicet unquam è memoria excideret, quâ pro sapiâ & domo, veluti ex qua materia tanta forma ortum duceret, ita quoque forma philosophica nūquam suæ materiæ oblita, eam ubicunque viderit aut tetigerit, agnoscet, & ad se rapiet, quoad potest, hoc est, in aurum convertet. Unde patet, cum tinctura debeat agere in metalla imperfecta, atque illa ad summum metallicæ dignitatis apicem evehere, quod ex metallis, tanquam matrice extracta sit, quæ deinde similitudine suæ naturæ asfultet & congregetur omni metallico generi, idque, nisi sit perfectum, perficiat. At quorsum hæc, inquires, anne ex his sum certus, Jovem esse materiam philosophicam? Respondeo, Jovem vulgarem esse nego, Philosophis notum adfirmo. At qualis hæc? quæ in aquilæ forma Ganymedem in cælum evexit, quæ in aurum mutata Danaæ in gremium decedit, quæ sub forma cygni albi Lædam compressit, ex quibus paucis de similibus quamplurimis judicabis. Nisi enim ad volatum sit idonea, aut ad lapsum suo pondere apta materia, non est Jovis nomine digna, cum ne minimum juvare possit opificem, sed plurimum morari.

Nunc ad medicinam quantum spectet Jupiter, breviter adjiciemus. Non quidem magni usus est in medicina corporis, nisi quod vasa ex eo ad medicamenta vegetabilium continenda fiant, sed hoc potius ex perversa multorum ignorantia contingit, qui Jovem dominum (veluti in Saturnalibus antiquis mos erat) servis suis servire non sine usu intelligentium jubent, cum potius ille in medicamentum redactus optimum, ab his scilicet vegetabilibus in vitrum conversis transparens, contineri & servari deberet. Tanta est humani ingenii infirmitas & labilitas, ut quæ rara sunt, minus utilia præferat utilissimis in copia existentibus, ut ex veste judicet de corpore, ex corpore de mente. Cum decora & aurea vestis sæpè abscondat corpus deforme; corpus verò pulchrum non rarò mentem enormem, & vice versâ. Vestem vilem detrahe Jovi, & habebis medicinam optimam, dummodò hanc jungas cum Jovis filio optimæ indolis, cujus nutrix Latona extitit. Osiris, inquam, qui & Jupiter & Apollo & Mars, uxorem ducat sororem Isidem, Junonem, Dianam & Venerem, ut ex duorum conjugio mascula proles nascatur. Alii calcinant Jovem, & conjungunt cum duplo sublimati, distillantque per retortum unde diaphoreticum medicamentum conficiunt, ut sperant. Verùm, qui his utuntur, sint cauti, ne corroderenti veneno tunicam induant, quâ exutâ, hostem se potius vitæ humanæ, quàm amicum declaret.

C A P. IV.

De Monte Veneris.

INter metalla, quæ Deus usui humano maximè inservire voluit, est Venus præstantissima, tam corporis pulchritudine exteriori, quàm virium robore firmiori prædita. Inde non solum ad munera servilia adhibita est, sed quoque numis, precio rerum mutabilium primitus materiam præbuit, cum æs seu pecunia ærea, Jano regnante, ut fabulantur, excusa sit, ac Romæ longo tempore post argentum signatum legatur. Imò Tubal, ut in sacris habetur, omnium primò ex venis terræ hoc rimatus in lucem protulit, & ad opera varia accommodavit. Et quod magis admirandum, ex ære ad dignitatem & preciositatem auri accedente Salomonis tempore monumenta templi divini pulcherrima facta sunt. Unde & post apud Ethnicos æs Coriuthium maximè præcellens in honore extitit, quod deleta à Romanis Corintho quasi toti orbi pro exuviis gratissimis & manubiis memorandis distributum est. An verò hoc fuerit præclarum aliquod genus latonis, vel metalli alterius, nunc ignoti, dubitatum est à quibusdam, à nobis verò æri Cyprio, unde Venus Cypria & cuprum dicitur, in colorem aureum sive optimum latonem translato ascribitur. Quomodocunque sit, semper constat, Venerem fuisse in artis operibus, sive ad chymiam, sive ad alia, quæ cum innumera sint, nec nostro proposito accommodata (possunt enim unius rei esse diversi fines & utilitates) saltem ex chymicis potiora, & quæ aliquid valoris & probabilitatis obtinēt, se-
I 3 ligemus,

ligemus, & in medium producemus, idque prædictâ methodo, ut triplicem æris usum, nempe ad aurum, tincturam & medicinam, ordine declaremus.

De I. Usu ad aurum.

Qui æs; ejusque naturam & proprietates explorant & considerant, magnam ei cum argento & auro affinitatem ut ascribant necessum est, quodque ad utrumque sit transmutabile: Cum enim spectent ejus tardam fusionem, ignibilibitate præcedente, malleabilitatem & extensionem, nec non alias dotes, non dubitant, id sulfure combustibili per artem detracto in argentum vel aurum transformare & convertere. Unum enim sulfur extraneum æri commistum efficit, quod non sit argentum, quo ingeniosè separato, nihil impedit, quin reditum sit ad Lunæ perfectionem: quod si tum magis coquatur, ad Solis sublimitatem. Hæ, inquam, cogitationes non sine subtili rationis discursu à quibusdam instituuntur, quibus ut satisfaciant, ad opus se accingunt: Verum ut ingeniosus lector, quemadmodum promissimus, & tractatus inscriptio testatur, multum utilitatis ex hoc nostro labore, & plus (absit invidia verbo) quàm ex centenis aliis deceptoriiis libellis, reportet, naturam hujus metalli primò percunctabimur, deinde media & operationes, quibus hoc ad argentum vel aurum adduci posse præsumitur, unacum causis possibilitatis aut impossibilitatis exponemus. Nolo autem hic insistere diu aliorum testimoniis recensendis, cum plæraque eorum non tantum veritatis, quantum ad speciem ostentationis habeant, & nos non solum lectioni scriptorum, sed & lustrationi locorum nec non manuum labori incredibili circa has res longo tempore

tempore intenti, nonnihil in his videamus & experti simus quod fortè ex libris haurire non licuisset, æs, prout in vicinis Germaniæ locis & amplius observavimus, ex diversis mineris, quoad aspectum eruitur, nonnunquam laboriosissimo artificio & ingenio, ut in primis Goslaræ in Saxonia, ubi montis Rammi mineræ contritæ molis & aquis elotæ per plurimos ignes gradatim torrentur & exuruntur antequam ad fusionem metallicam præstandam fiant habiles, sive in cuprum malleabile & purum transeant; ut operatione completa decies octies ferè focos & ignes varios sub dio, inque furnis, partim torrefactionis, exustionis, in massam lapideam reductionis, descensionis, liquefactionis probationis & ejusmodi alios expertæ sint & lustrarint. Nam primò ut ex dicti montis (qui ferè totus intus mineralis est) ruinis durissimam pyritem seu lapidem exscindant, opus est igne prævio flammali ad latera montis disposito per noctem, quæ invulnerabilis alias durities saxi edometur & vincatur: Deinde mineræ selectæ & educæ torrentur, ad sulfur colligendum, (ut cap. i. sub usu i. supra innuimus) post ad vitriolum macerantur aquis: Hinc molis contusæ & elotæ novem ignibus successivis torrentur, ut nimirum malitia fumorum venenosorum & argenti volatilis adhuc (cujus ferè drachmas duas in centenario pondere latere dicunt) prædatorum sensim coërceatur, ad quod nonnihil scoriarum aut frustorum ferri adjiciunt: post in lapidem nigrum reducunt, & tum ad alias ignes transeunt hisce operibus consuetos. At quorsum hæc? Ut ignari harum rerum intelligant, æs per multos labores ad metallicam massam ex quibusdam mineris educi, & quod ars his quasi stratagematis usa naturæ Embryonem tenerimum, argentum, ex hujus visceribus eruere possit matre &

*1. Æs ut
transeat in
argentum
vel aurum
quorundā
opinione.*

*Calcinatione
metalli.*

& foetu illæsis: Deinde, quod ut infans, antequam edatur in lucem, excrementis, quibus immerfus est, ab obstetrice liberatur, sic metalla à suis fæcibus nocivis, antequam pura & tractabilia fiant, purgantur ignibus & aquis. Tandem cum jam deleta sit maxima pars heterogeneorū à metallica æris naturâ, ignibus vehementissimis & fluxibili materiâ adjectâ, in corpus fluens, & metallicum reducitur, in quo est granum illud perfecti, per plumbum adjectum inde segregandum, furno, ut vocant, descensorio, ac post per cineritium rursus à plumbo, furno seu foco separatorio: Quod si ejusmodi fiant in magnis illis operibus, igne forti & artificio multis ex vulgo noto, quidni, ut ratio cinantur harū rerū curiosi, subtiliori ingenio æs tractatū in argentum & aurū transiret? Nam quod secundum partem transmutatum est à natura, & ab arte, ne periat igne, conservari potest, nulla videtur causa obitare, cur non secundum totum in argentum migret, arte ministrante: Verum alii respondent, veluti sub Saturno retulimus, quod ars in hoc naturam imitari nequeat: quod licet verum sit, tamen ab experientia cognitum est, hasce mineras ejusmodi cauto igne tractatas plus argenti reddere, quam alias inconvenienti exustas, quod itidem de auri venis, aliisque exploratum habetur, atque hinc concludunt illi, si hîc artis beneficio argentum & aurum in lucem nascitur, quod alias perituum esset, quidni ejusdem ope in sua matrice augeri & perfici possit? His indiciis ducti & docti, æs in argentum & aurum transferre nituntur & laborant. Quod equidem in mineris ipsis igni intactis vix licet, quia eæ adeo impuræ, & fæcibus multiplicibus permixtæ sunt, ut nihil boni inde sperandum sit, quamvis quoque purius æs, at rarissimè visatur. Idcirco ad ipsum metallū sese conferunt adhuc prægnans suo innato foetu

foetu, idque ignibus exponunt, sed eodem eventu, quo alii in antedictis operibus occupati. Ignibus enim siue levioribus, siue fortioribus utantur, multum spei, parum rei hic inventuri sunt: quia licet colores optimè respondeant, pōdera augeantur, & reliqua benè se habeant, attamen nec argenti, nec auri augmentationem ullam persentient, nisi fortè per mille annos in labore perdurent, Ad hanc operationem eò audaciùs incipiendam & patientiùs perficiendam, Geber quoque classicum canit, cùm inquit in Summa perfect. cap 32. de auro, inter æris ramenta, quæ in arena caloribus Solis exposita fuissent post lotionem aquæ per triennium ea percurrentis, aurum optimum inventum esse: Verùm hæc verba sunt adeò dubia & sophistica, ut nemo illis fidere debeat, cum vario sensu intelligi possint, non solum tropico, sed &, prout sonant, simplici. Nam in multis mineris æris aurum invenitur, ut & argentum, secundum naturam minerarum: sic in arenis idem aurum, ut & in rivis fluviorum colligitur, & fortè interdum æs, translatione ex aliis locis aut venis. Quid hæc ad transmutationem æris in argentum & aurum per artem? Ars enim in his naturam non assequitur, sed admiratur potiùs ejus progressum & opus, ubi rimari nequit, multò minùs imitari. Quidam ad sulfuris abluionem & segregationem utuntur aliis mediis, nē. <sup>2. Sulfuris
segregatione.</sup> per solutione in aquis corrosivis vel acribus, aceto distillato & hujusmodi, ac post calcinant & reducunt, prout Geber aliique chymici secundum literam innumeris suis tractatibus præscribunt, sed qui hoc modo operantur, sciant, sulfuris illius abstersionem esse longè difficilissimam, propterea quod suo subjecto in profundo adhæreat, & ne quidem illo destructo separetur, nedum salvo & illæso: Cujus rei causa cùm sit diversa ab antedictis, hic insinuanda est: sulfuritas

in Venere duplex est, una inflammabilis & volatilis, altera neutiquam, quarum prima per calcinationem repetitam deletur, imò vix deletur, secunda neutiquam, nisi accedat cum argento vivo lotio conveniens, aut sulfuris aurei substantia eã ablegans. Duobus n. hisce modis abigitur, licet pro una via haberi possit. Causa, cur non illis artificiis, sed his segregetur, manifesta est, quia ignis, & quæcunque corrosiva exiccant, & sic magis astringunt & stipant illam sulfureitatem terream, ac interim argentum vivum, cui adhæret, absument & fluxioni inutile reddunt. Unde ex utroque terrea substantia resultat, non aurum nec argentum, quod quæritur. Ubi admirabile quid contingere animadvertimus (quemadmodum quoque in plumbo) quod Venere calcinatâ & igne crematâ ejus pondus magis atq; magis augetur, eò usque donec in quinta parte primum pondus excedat, cùm tamen constet, ignem absumere omne humidum, & ideò pondus minuere. Hinc experientissimus metallorum probandorum per Bohemiam magister, Lazarus Erkerus, inter cætera sui operis absolutissimi, non immeritò hanc quæstionem movet, at insolutam Philosophis discutiendam relinquit, cur nimirum cupella probationis æris unà cum impositis ante operationem, & post ponderata, gravior sit post, quàm prius? Cujus rei causas occultas, ut alii pro sui ingenii subtilitate inquirent, facile concedo. Quantum ad me spectet, agnosco in duobus illis metallis, ære & plumbo, quæ ingrediuntur cupellam; absumi non tantum humidum argenti vivi, sed & magnâ partem sulfuris combustibilis, quod si jam respondeamus, humido absumpto terram graviolem reddi, hoc tamen non fieri in aliis rebus experimur. Exempli gratiâ, si ex rosâ distilletur aqua, & caput mortuum, seu massa illa in fundo

do reliqua ponderetur, non erit tanti ponderis, cujus ante fuerant rosæ impositæ, tantum abest, quod erit majoris. Hinc si dicamus, nullam ibi fieri evaporationem humidi, sed potius condensationem in terram, huic respondetur, condensatio si fiat, ratione humidi evaporantis continget, ut videmus in luto humido arescente, vel melle cocto ad consistentiam, quod si ita est, neque hac ratione pristinum pondus habebit, multò minus majus. Verum Philosophi dicunt, quod in sua coagulatione crassius ignis cadat in aërem, densius verò aëris in aquam, & hujus densius in terram, quâ ratione hujus difficultatis subterfugium quidam petere possent, sed non satisfacient omnibus. Alii ignem augere hanc substantiam asserent, quod frivolum est cogitare, alii in humiditatem cupellæ transferent causam, quæ imbibatur ex aëre post operationem, sed hoc inane est phantasma, quomodo enim in cineritiis aliquot unciaë aëris attrahi possent, cum potius cupellæ humidiores censenda sint antea, quàm post. Est qui ad plumbi jacentis sub dio gravitatem contractam, aut etiam calcinati pondus majus respondet, terreitatem ejus auctam esse aucti ponderis causam; quod huic concedendum, quia augeri potest imbre & terrâ maceratum plumbum, at in proposita questione tale nil accedit, nisi ignis, qui nihil auget, sed omne potius minuit. Dicimus itaque levibus ablatis sulfuribus aut concrematis, corpus gravius reddi, haud aliter, quàm eundem hominem esse longè graviorem mortuū seipso vivo, nempe spiritibus aëreis & igneis, qui librabant corpus vivum in cadavere amissis, alii statuunt. Quæ causa si cui non arrideat, quærat verisimilior, quæ tamen cum dicta natura metallica conveniat. Præterea, cum constet, Veneris ex ferro generationem aut educationem medio vitrioli,

3. Solutione
in aquas
corrosivas.

vel vitriolatæ aquæ, fieri, veluti in jam dicto mōte Rammā usu receptum oculis ipsis annotavimus, hinc ejusdem Veneris in argentum vel aurum progressum continuari posse, quidam autumant, dummodò convenientibus aquis aut salibus tractetur seu solvatur & congeletur. Hoc argumentum etsi ex probabilibus sit, & non necessariis, concessis omnibus ejus antecedentibus, ideoque non opus habeat responsione, tamen cum multa hinc dubia oriri possint, tam contra artis veritatem, quàm aliàs, huic breviter respondemus: Misochymici (inter quos Guibertus quidam) negant hanc transmutationem esse veram, sed saltem cupri atomorum aut insensibilium particularum per aquas vitriolatas collectarum & absconditarum in iis vel vitriolo congregationem fieri ferro aquæ illi imposito, cujus sententiæ se quoque diu fuisse testatur antedictus Erkerus, nisi vidisset in subterraneis æris fodinis claves ferreos cuicunque ligno infixos, tempore intercedente longiori, in purum putumque cuprum transmutatos fuisse, quod adeò evidens est, ut nullam refutationem admittat. Concedendum itaque, hanc transmutationem ferri in cuprum esse possibilem & fieri dicto modo, at interim non sequitur, cupri in argentum vel aurum eodem modo conversionem fieri per aquas artificiales aut sales. Differentia enim inter perfectum & imperfectum major est, quàm inter imperfectum unum & aliud, præsertim Venerem & Martem, aut Jovem & Saturnum. Ex ferro, si aliquid sulfuris terrestris prohibentis fusionem ejus segregetur arte, videtur illud in Venerem transire posse. Et sic dicendū de Saturno, nigredine ejus separata ad partem, in Jovem transituro: At ut ex Venere fiat Luna, oportet ut totum sulfur Veneris, quod copiosius est, arte deleatur, quod adeò arduum, ut penè impossibile habeatur,

beat, veluti supra diximus. Huic malo sophistæ remedium invenire latagentes, ad dealbationes Veneris se contulerunt superficiales & non radicales, cum Mercurio sublimato, arsenico albo, antimonio, zinkio, stanno, bismuto & similibus multis præparationibus interpositis. At deceptores potius inventi sunt, quàm veri Philosophi. Causa horum deceptionis modorum hæc est, quod Venus habeat intra sua viscera morbum læthalem & incurabilem remediis omnibus, exceptâ unicâ medicinâ, nempe sulfur comburens terrestre: Unde corpus ejus porosum, deforme & infirmum redditur. Hic morbus curandus suscipitur ab his Empyricis, emplastris & illitionibus cuti optimum colorem conciliantibus, ut sic naturalis, & vivida temperies rediisse, corpusque sanum esse videatur. Verùm ad tempus sub hoc pallio delitescit morbus coram ignavis, qui post cineritio, coloritio, quartatione & ejusmodi examinibus facile in conspectum venit, & medicastro suo imperito & improbo, malæ voluntatis & duræ cervicis viro, infamiam, si non mortem aut carceres pro mercede curationis reportat. Idem dicendum de sophisticationibus seu citrinificationibus Veneris ad auri colorem, ut fit in latone cum tutia aut lapide calaminari, aliisque ejusmodi præparationibus, quibus ex albo & rubeo coloribus certa proportione inter se mixtis citrinus nascitur aut flavus, aureo similis, nō æqualis. Verùm quod his omnibus deceptoribus Albertus occinit, hic nobis sufficiat. Quicunque, inquit, albificant cum albis & citrinant per citrina, eadem manente metalli substantia, hoc est, non purgatâ à sulfureitate sua, sunt deceptores: quod licet in latone non fiat (ubi fiavedo non flavo, sed albo in rubeo colore apparet) tamen sulfureitas non est adempta, quæ postea in igne corpus metalli non defen-

4. Dealbationibus.

Rubificationibus.

dit(uti debet,sulfur verū) sed comburit, non ponderosum, sed leve reddit, non ab efflorescentia in acutis aut corrosivis tuetur, sed viriditate & ærugine inficit, ne quid dicam de aliis ejus corruptelæ causis aut signis.

II. De usu ad Tincturam.

Qui tincturam verò in Venere quæsi verunt, nō multum suæ rationis judicio aberrarunt, cum viderint corpus ad omnia sibi deficientia acquirenda & superflua demenda satis habile & dispositum, in eoque potius spem & laborem ponendum, quam in curcuma, sanguine humano, cortice granatorum & capillis, hisque similibus, quæ facili ignis combustionem in cineres abeunt, & artificem impensis defraudant. Est enim Venus inter corpora coloris ad tincturam rubicundissimam capiendam propinquioris, qui in igne non facile discedat, sed liquefactionem post ignitionem in suo subjecto hærens admittat, quorum nullum in jam dictis contingit. Quid multis? Geber dicit, Venerem habere in se sulfur fixum tingens in infinitū, ut aliorum testimonia prætereamus. Hæc cum quidam intelligerent, Venerem ad tincturam assumpserunt crudam, eamque miscuerunt diversis metallis & mineralibus, quibus per ignem fortem combustis, in Venere tincturam auctam opinati sunt, quam auro addiderunt, & sic augmentationem in argentum promiserunt: Quantum præstiterint, ignotum mihi est, hoc scio, quod hæc tingendi ratio sit naturæ adversissima propter causam, quam adjungo: Aurum non plus habet tincturæ, quam sibi sufficiat, nisi plus aliunde acquirat, nihil argento communicare potest: At dices, quod ex Venere acquisiverit aliquid tincturæ: Ego id pernego: Tinctu-

x. Ut ex are
tinctura
fiat aliorū
opinionem:
combustio-
ne & mix-
tione cum
perfecto.

Tinctura est argenti vivi purissimi substantia fixa, hoc est, in omni igne perdurans absque diminutione, calida & sicca in subiecto humido, ideoque potius calida & humida, in summo gradu. Adhæc substantia non fuit in cupro ante naturaliter, nec post introducta: quod non fuerit, patet, quia perfecisset suum argentum vivum in aurum; nec post advenerit, quia hæc est veræ tincturæ proprietas, quæ non levi artificio in cuprum introducit: Ergo nec Venus quid tincturæ communicavit auro: Hæc est hujus Labyrinthi Cynosura verissima, quæ à multis erroribus sui sequacem liberabit: Ut enim Cynosura in cælo per se mobilis est, at- *Simile à Cynosura.* tamen habet stellam unam in extremitate suæ caudæ, polo mundi immobili propinquiorem, ita etiam hæc nostra tractatio: Satius est animadvertisse, quonon sit dirigendū iter, quam in immenso Oceano errasse & ad omnes mundi plagas absq; ulla cursus directione vagatū esse. Alii nō crudis, sed coctis ex Venere positis remediis usi sunt ad mor- *2. Extrac- ctione ejus sulfuris per varias præparaciones.* bos imperfectorū curandos, idq; diversis viis, quas ipsi sibi invenerūt, & non nostrum est explicare: Hi considerarūt, quod natura ubi morbū, ibidem & remediū posuerit, dūmodo homines eo egentes id eligere & à fæcibus adhærentibus separare possint. Geber ubi de Venere loquitur, quod habeat in se sulfur subeum, similiter de Marte, Saturno & Sole, imò de sulfure & Mercurio, aliisque innumeris idem refert: Videndum igitur, cui fidendum, quo loco & tempore: Corpus ex quo sulfur illud extrahi debeat idem Geber dicit, esse spirituale: An tale sit Venus, dubitandum donec inquisitum sit: sunt equidem multæ gentes, quæ bonos habeant, naturæ indulgētiā, cibos, sed quos ipsæ vel incitiā vel ignavia, aut præpostera de sese nimisque magnifica persuasionē ductæ & indoctæ præparare nequeant: Ita

contin-

contingit cum corporibus metallicis; quæ permulti sciunt esse utilia ad tincturâ inde eliciendâ, sed ipsi præparare, aut nesciunt, nec ingrūt, aut labore deterriti abstinere ab iis, suisve rebus nimis addicti non curât de aliis magis indagâdis: animal quoddâ ajunt, cui Inertię nomen est, arbori pomis onustæ ad repere, eamq; cauda verberare, sed nō alcēdere, etiâsi possit, fame penè moribundū, & ungues à natura datos possideat, ne scilicet post descendere opus habeat. Huic persimiles refert Baconus, quam plurimos chymię amâtes ejusq; fructuū cupidos, ac laborare nolentes, ideoq; de artis fine desperantes, ppter sumptuum, laboris & tēporis interpositionem forte cum jactura faciendam: Nōnulli aliam ingrediūtur semitam, nescio an feliciorē, considerantes visitanda esse interiora terræ juxta literas initiales ænigmatis, dum, prout Mercurio vulgi Mercurium metallicum sic sulfure communi sulfur metallicum ex Venere elicere conantur. Sumunt itaque Venerem & calcinant sulfure cōmuni, veluti quorundam processus est in propatulo, indeque sulfur, aut, ut illi vocant, vitriolum educunt, sanè nullâ aliâ intentione, quàm ut cum eo tingant, quod cū non in hoc vitriolo invenirent, aliis usibus, ut fit, applicârunt, nempe ad oleum seu spiritum vitrioli inde faciendum pro stomacho confirmando laudabile Esuripum. Sunt alii, qui crocum inde faciunt vel æs ustum, solvuntque in aquis regiis, fortibus aut spiritu urinæ, per se, vel miscent cum aliis, & tandem vel cum auro solo, vel cum auro & Mercurio miscent & figunt, quorum laborum & mixturarum cum sit inenarrabilis numerus, nos singulis recēsendis supersedebimus; Et saltem ad jam prolata, ex quibus de similibus judicandum erit, respondebimus: Sanè crocus ille vel æs ustum in medicina corporis externâ optimi usus est

3. Vitriolo
lex sulfure
Veneris.

4. Croco vel
ære usto.

est, vix ad internam, qualis tinctura esse debet; quia venenosi multum adhuc & corrosivi obtinet: Hinc vulneribus aut ulceribus exedendis aut cicatrizandis non utiliter adhibetur: Quod si verò cum ejusmodi aquis corrosivis misceatur, eò magis exedentis proprietatis evadet, à qua abstinendum: Causa, cur non in vitriolo aut croco æris quid boni ad tincturam sperandum sit, ex hisce patet. Tinctura est purissima pars argenti vivi calida in humido agens, qualitatum excellentium, quæ non sunt in jam dictis substantiis siccis & impuris, terrenis & nihil aut parum argenti vivi continentibus: An jam has qualitates his subjectis inducere possint, nec ne, disquirant intelligentiores. Verùm alii ^{Mercurius} ad evitandas has difficultates ex Venere Mercurium lon- ^{Veneris.} gi temporis labore elicuerunt, eumq; ad tincturæ proprietates recipiendas aptum existimarunt, quippe qui homogeneitatis Mercurialis, fluxibilitatis & fixitatis non obscura documenta polliceatur: At præterquam quod difficilimè educi possit, impurus est & viriditatem semper suam ostendit, sulfuritatis nunquam expers, à qua si tandem purgari posset, quid aliud quam Mercurius vulgi, Saturni aut stanni præstaret? quod si ex antedictis rationibus non poterunt coagulari in aurum, nec tincturam, nulla est causa, cur hic illis sit ad eadem aptior: Fixus fuit, in igne, ideoq; facile fixandus, iterum tinctus, ideoq; tingendus. Ad hæc respondeo: tinctus non fuit, nec fixus verè, nam quod talis existimetur, à sulfure rubeo, impuro & fixo partim provenit, quod cum sit corrumpens & non constans in igne, nec ex substantia argenti vivi, nec color nec fixitas Veneris est legitima: Cumque hæc reducta dicatur in Mercurium, nec id absque alio Mercurio factum sit, vereor, ne plus ipsi adsit de alieno, quam de proprio; & si quid de proprio, id viriditate & ærugine obsessum, à quo si iterum sepa-

res alienum, in suam substantiam redibit metallicam fortè, & sic nihil factum fuit. Verùm demus, quod sit ille Mercurius Veneris purus & genuinus, nihil tamen confert, propter proprietates tincturæ sæpe dictas, quæ nullo artificio in Mercurium possunt induci, nisi hic vel ex toto maneat frigidus & humidus, sicque currens, vel è contra calidus & siccus per accidens, in forma sicca; Et sic nec aurum nec tinctura inde habebitur. Ut autem quid de Venere ejusque tinctura (cui Basilus Valentinus multis in locis calculum, ut videtur, adjicit) æstimare debeas: meliùs intelligatur, en accipe emblematicam hanc figuram, quæ sequitur.

CHAMÆLEONTIS ANATOMIA.

Magnus ille rerum naturalium contemplator Democritus ex Abdera oriundus, qui uti supra vulgum saperet, patriam reliquit, & Ægyptum, matrem scientiarum omnium, adiit, ubi Philosophorum ac sacerdotum sapientissimorum contubernio aliquamdiu usus, abditissimorum mysteriorum cognitione optimè instructus tandem ad suos rediit, ubi cum ferè omnes diversissimis & inanibus desideriis rerum futilium & inutilium detineri animadverteret, veras autem scientias & artes, quæ animum divitiis & corpus optimâ sanitate beant, alto supercilio despicere, non potuit non hominum ineptias, & præposteram vivendi rationem perpetuo cachinno explodere & deridere. Cumque Philosophi sit, causas rei proximas agnoscere, non dubitavit in visceribus animalium ejusmodi vanitatis in hominibus causam inquirere & explorare per anatomiam medicis usitatam. Existimavit enim vir prudentissimus splenem in primis, qui melancholici humoris, omnis phantasticæ opinionis, authoris, receptaculum est, in illis bestiis, quæ proximè ad hanc hominum diversicolorem pravitatem & nequitiam suâ naturâ accedant, perlustrandum, & subtilissimè investigandum, num quid insoliti, & præternaturalis humoris contineret. Cum hac ratione brutorum multorum cadavera secuisset, & variarum rerum causas, pro cujusque animalis diversitate inspexisset, tandem omnium bestiarum versutissimam, quæ maximè homines astutos & versipelles, inque singulas horas mutabiles, in vanitate autem sua nimis constantes, repræsentaret, Chamaeleontem sibi adferri curavit ex Africa, cujus, utpote rarissimi & incogniti in his locis, hæc est descriptio. Rostrum ad modum suis, corpus asperum crocodili instar, caudam prælongam, quæ in tenuitatem desinit viperinis orbibus se

implicans, crura ejus recta, latera ventri junguntur, ut piscibus, sic & spina: oculi in cavo recessu prægrandes & concolores corpori, qui nunquam operiuntur; nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione circumspiciunt: Colorem mutat corpore, caudâ & oculis redditque semper quæcunque proximè attigit, præter rubrum & candidum: Ore est semper hianti, solusque, ut ajunt, animalium nullo alio, quàm aëris nutrimento nutritur: Ungues ei adunci, & motus tardus, ut testudini: Has & alias hujus animalis proprietates Democritus observans singularum causas per sectionem indagavit & invenit. Rostrum suillum ipsi à natura datum existimavit, ut voracitatem significaret, licet saltem aëre nutriretur. Corpus crocodili fere invulnerabile, ut tarditate motus aliorum injuriis non esset expositum: Caudam viperinam, quia venenositatem quandam in se habeat, homini infestam: piscibus quoque similis, quia quatuor elementa optimè repræsentat quatuor animalium formis. Oculi aperti, quia nunquam dormire videtur, hoc est, somno opprimi non apparet. Colorem mutat in omnes differentias præterquam in rubrum & candidum, hoc est, fit niger, viridis, ceruleus, aliisque coloribus insignitus, sed optimos illos quæsitos non exprimit, aut si exprimit, non tamen sunt veri, at saltè per deceptionem visus contingunt: Aëre vescitur, quod est admirandum in quadrupede tam corpulento: Aër enim instar fumi in viscera & venas ejus penetrat & mutatur in sanguinem, qui tamen subniger magis est, quam rubeus, uti esse deberet. Cujus rei causam cum Philosophus acutissimè inquireret nec ab instituto desisteret, invenit viscus illud, quod atrum sanguinem ex tota massa separare debeat, huic animali deesse, nempe lienem. Atque hinc motum ipsi tardissimum

simum adesse, ob terrestris humoris melancholici in corpore manentis copiam, hinc abesse quoque ipsi rubrum aut candidum colorem, quia uterque à bona temperie sanguinis oriatur, quæ non est in hoc animali: Inde quoque huic defuncto pallor adfuit in toto corpore, sanguis autem soluta circa cor & oculos. Quæ omnia cum Democritus observasset, ac inter cætera Hippocrati medico astanti declarasset, his indiciis manifestissimis satis testatum reliquit sese esse Abderitarum omnium sapientissimum, nec insanum, (veluti existimabant, ideoque ad maniam ejus curandam Hippocratem ablegarunt) ipsos verò Abderitas pravis opinionibus præoccupatos circa vanitates mundi instabiles ex melancholici humoris copia & lienis defectu dementatos versari, & vitam beluarum indomitaram instar degere ideoque Hippocratico elleboro & fortissimo auxilio indigere.

De III. Usu ad medicinam.

Intra corpus humanum propinasse medicamenta ex Venere præparata, temeritatis vel audaciæ inexpertæ à plurimis censetur signum, cum constet in Venere cruda per se aliquid caustici inesse, quod corpori humano haud conveniat, in primis si cum acribus & corrosivis exasperetur & corrodat. Nihilominus invenimus alios feliciter tam ex cruda quam præparata Venere usurpasse remedia, quorum experientia maneat in suo valore. Quidam enim acetum distillant in vase cupreo seu vesica cum alembico vitreo seu stanneo, & aquam inde distillatam promittunt evacuativam per vomitum & sedes absque noxa, quod qui velit, experiri poterit, & in Care (quod ajunt) aut potius cane, facere periculum. Alii præcipitatum ex Venere & Mer-

Mercurio in peste sibi profuisse testantur, cum alia medicamenta non essent ad manum. Est, qui ab hoc, tanquam veneno exitiali, dehortetur medicos, cui obsequendum censeo, etiam alterius experimento edoctus, qui optimum quoad colorem, ex Venere medicamentum, ut experiretur, cato in os intrusit fortè ad grana tria, unde quidem mox nihil mali sensit, vel eodem die catus, sed sensim contabescere cepit, ita ut ex tabe intra mensem ab assumptione illius mortuus sit. Non enim in tanta copia medicamentorum certissimorum, quorum tot secula mundi experimenta & pericula subierunt, opus erit ad dubia, periculosa, haud cognita transire, relictis cognitis, tutis & exploratis. Medicamenta amicorum habeantur loco, ex quibus non decet novos anteferre veteribus novitatis gratiâ, uti cum equis usu venit, sed veteres, ut antesignanos, in maximo honore habere, novos interim familiariter accipere & utendo probare: Idem de medicamentis novis & veteribus iudicium & discrimen statuendum non diffiteor: Constat enim plæraque à chymicis medicamenta facta & in cœlum suis laudibus, forte dignis & meritis, evecta, casu fortuito esse inventa, nempe ab aliis quærentibus; Unde miror hos ipsos gloriari adeo de illis interdum, uti non videantur aliquid reperisse, quod pueri in fabis, tanquam veteres chymici aut medici, inter quos Avicenna & Arnoldus, nihil ejusmodi sciverint aut fecerint, quos tamen permultos errores errasse & exantlassè non est dubium, antequam ad artis perfectam veritatem pervenerint, ideoque & talia & tanta, qualia & quanta moderni jactant, remedia jam pridem fecisse, habuisse, & probasse, at cum fortuita & nova quæ sita fuerint, neglexisse & silètio præterisse: utpote imperfecta & dubia: His non obstantibus existimo ex Venere præ-

præclarissimam antidotum contra venena & plæraque corporis humani mala utilissimam confici posse arte spagyrica, qua sulfur illud causticum temperari, si non separari, possit; quod tamen non cujusvis fore artificis, sed experientissimi & circumspecti opinor.

C A P. V.

De Monte Martis.

MArtem, licet corpus sit durum, nec in igne fluens, tamen metallis adnumerari non est dubium, tum propter malleabilitatem ejus, tum splendentem substantiam, quæ ex argento vivo, metallorum omnium spermate, originem duxit. Utenim in republica seu statu politico sunt diversi mores, habitus & officia civium, quorum alii præsident cum honore, alii sunt nobiles, alii ignobiles & manuarum exercentes operas, ita in hac metallurgia seu Septemviratu metallico quædam sunt in censu & precio, quædam non, quædam mollia & non assueta ignibus, quædam dura & assueta, quale & ferrum habetur, servus, ut ita dicam, omnium: Imò Stratiotes seu militiæ peritus & Marecallus, qui regi & reginæ, Soli & Lunæ (ut & Saturnus Cancellarii, Jupiter thesaurarii & Mercurius legati ad externos mittendi vices obtinens. Venus verò Gynæcio addicta) serviat. Qualem politiam in ipsis planetis cœli, quorum nominibus hi terrestres similitudine quadam appellantur, observare liceat, nempe rege tenente medium sui regni, cæteros consiliarios, Saturnum, Jovem & Martem, utrinque stipare ejus latera, ad quem proximè accedentes se humiliter sub

submittant, ne quid ejus majestatis splendori & authoritati detrahant, remoti verò sublimius, ingrediātur tardius & tutius, retrò, citraque, nō tamē ab orbita veritatis, hoc est, Ecclipticæ lineâ, nimium recedētes. Mercurius regi proximè adhæret, ut satelles, à cujus radiis obfuscatur, at Venus tam vesperi, quàm manè suâ luce regis propinquitatem manifestat. Luna verò, veluti Regina, à Sole lumen mutuatur, quæ (ut & cæteri) ne officiat ejus splēdori, proxima, tenuior, remotior, plenior apparet, ut reliqua cœlestium luminū admiranda, & homini contemplanda munera hic prætereamus. Quæ etsi ita se utrobique habeant tam superius, quàm inferius, tamen non ideò ascribere possumus Marti inferiori superioris virtutes, nec e contrà superiori inferioris. Dicuntur enim hæc potius & præsupponuntur, quàm probantur, cum illustrationi rerum maximè convenient comparationes, etiam non in omnibus coincidunt. Mars itaque bellis igneisque furoribus præfectus jam considerandus est, quatenus ad triplicem dictum usum adhibeatur, nempe ad aurum, tincturam & medicinam.

I. *De Usu ad aurum.*

Ad argentū vel aurum ex Marte conficiendum, credo, quod paucissimi respexerunt, tum quia durus, intractabilis, fusionis expers, niger & pauci argenti vivi, tum quia Philosophie ejus rarissimam mentionem faciant, & quasi quemlibet ab ejus tractatione dehortari videantur. Nam, quia durus, resistit operationi artificis, quia non funditur, nec metallis congregatur, quia niger (unde & clavi infixi ligno, id inficiunt, & coloribus nigris tinctorum adduntur) sulfu-

ris

ris terrestris copiosissimi in eo indicium est: pauci argenti vivi, hinc ferrum levius & porosius perfectis, cæterisq; imperfectius, licet fixius. At hæ proprietates, quæ in ferro desiderantur, auro maximè adesse debent. Qui itaq; duritiæ, fusionis defectum, nigredinem & sulfuris terrestris abundantiam, argentiq; vivi inopiam à ferro artificiosè tollere poterit, idque æquatis qualitatibus in citrinitatem tingere, is faciet ex eo aurum: At hoc difficilimum non solum alicui continget, sed etiam ferè impossibile. Quod cum quidam animadverterint, experienciâ frustratâ vel ratione ducti, ferrum imbibebunt cum auro, ei que miscuerunt, unde non facile separari potuit, ut Geber testis est, at pondus saltem, non calorem, auro auxerunt: ideoque fuit potius impostura, quàm augmentatio aut transmutatio quædam. Alii ex ferro Mercurium cum mineralibus certis extraxerunt, eumque in aurum, ut ipsi testantur, coagularunt, adjecto auro naturali; fermenti loco: sed quantus error inde consecutus sit, noverunt illi, qui eorum libros legerint. Aurum verum & legitimum in omnibus probis à vera arte expectatur, sophisticum, & quod non in omnibus examinibus perduret deceptoribus tractandum relinquitur. Non enim chymicorum libri scripti sunt in pernitiæ populi aut reipub: at malè intellecti & opere falso expressi, eum ferè finem in multis sortiuntur per accidens. Ut ille qui hominis alicujus imaginem per plasticen ex cæra suis coloribus ita expressit, ut ipse homo, cujus est imago, videatur, non tamen vitam, hoc est, sensum & motum, adjecit, non sua arte perfecisse verum hominem dici potest, ita nec alchymistæ illi deceptores, vel alii horum sequaces, non putantur aurum verum fecisse ex materia, in quam non veræ auri proprietates, quasi vita & forma, introductæ sunt,

M quales

1. Martis
imbibitio
cum auro.

2. Martis
Mercurius
in aurum
coagulandus.

quales antea enumeratæ & præcipuè ex propriis auri examinibus dijudicantur : Cum itaque hæ proprietates non fuerint in eo auro sic coagulato ex Mercurio Martis, inde nec omnia examina sustinere potuit, & econtra, nec verum aurum, licet ad speciem, repertum est.

II. *Ad Tincturam.*

*1. Calcina-
tione.*

Ad tincturam fortè nonnulli ex Marte extrahendam intenti fuerunt, quorum conatus an ab eventu comprobati sint, meritò quis dubitet, qui tincturæ veræ subtilitatem, Martis crassitiem, illius puritatē, hujus impuritatem, & sic reliqua cujusque adjuncta, consideret. Aurum in palatiis regum & principum residet, ut Nobilitatis paludamentum, & obtinet nobilissima officia, ferrum in angulis delitescit & peragit vilissima Slavorum opera per mundum. In causa est, quod illud rarum, hoc in copia, illud pulchrum hoc deforme, illud tenerum, quasi incorruptibile & æternitatis specimen, hoc asperum & ignibus facile superandum, penitusque destruendum : Quæ omnia in auro sunt propter tincturam aut formam ejus præsentem, in ferro autem, ob eandem absentem. Unde longissima distantia inter hoc & illud videtur, tanquam inter extrema : Nihilominus qui omnia etiam insperata tentare voluerunt, Martem calcinarunt ad Tincturam, sed pulverem nigrum, deformem primo, postea rubrum, levissimum, quem CROCUM vocant, invenerunt, ad chymia hanc intentionem inutilem. Quomodo enim mortuum omnino in vitam revocari, aut mortuos alios resuscitare queat, cum egeat ipsum vi alterius ? Quomodo impurum purificet aliud? Quo-

Quomodo leve & omni humiditate exutum possit recu-
 rare qualitatem humidam & argenti vivi copiam, qua alia
 metalla repleat & vestiat? Quidam in aquis acribus solve-
 runt & sic in crocum redegerunt, eâdem finis frustratione.
 Hæc aquæ malitiam Martis nō tollunt, sed potius augment
 & sic ignem, quod ajunt, igni addunt; quod in aqua forti
 communi experimentari licet, inquam vitro contentam
 si limaturam ferri injicias, mox quasi in momento ita effer-
 vescere actupercipies, ut manu tenere nequeas. Causa est,
 quia ignea vis aquæ fortis exasperat sulfur terrestre, co-
 piosum in ferro existens. Unde aquæ potentialis caliditas
 in actualem reducitur & ferrum consumitur. Eadem vide-
 tur causa, quod ferrum ignitum, aquis extinctum, non sub-
 ito sit adeo frigidum, ut manu tutò tractari possit, aurum
 autem contra, quia sulfur in ferro terrestre retinet calidita-
 tem, etiam post extinctionem, aurum autem ejus sulfuris
 non particeps, statim refrigescit. Sunt, qui cum aceto distil-
 lato ex limatura Martis colorem rubeum eliciant, ad ocu-
 lum splendentem, veluti cæruleum cum eodem & calce
 viva ex ære, sed hi colores potius oculis arrident, quam
 quid spei polliceantur ad rem quæsitā, ideoq; suis authori-
 bus, pro illecebris spectantiū relinquuntur. Verū nostrū
 non est omnium subtiles circa Martem, ut & alia metalla,
 inventiones ac operationes hic exprimere, cum ferè sint
 innumeræ, nec uni cognitæ, at saltem ex similibus de simili-
 bus admonitiones dare, quibus observatis bonæ volunta-
 tis artifex à phantasticis operationibus abstinere, atq; ita ne-
 cessario ad legitimas subjecti Philosophici præparationes,
 Viatorio hoc nostro quasi manu adduci poterit. Conclu-
 dimus igitur circa omnes cum Marte factas experimenta-
 tiones, quod sint difficilime & perplexæ, nec quicquam bo-

2. Solutio-
ne.

3. Extra-
ctione colo-
ris.

ni promittentes, nisi forte filius Jovis & nepos Saturni agnoscat, qui sorori suæ Veneri junctus ipsam p matrimonio filio regio beabit, & Martem una cum Saturno, Jove, Mercurio, Venere & Luna in amplissimum Solis regnum evehet, quod contingere non posse cum ferro communi, facile tibi persuadebis. Ferri enim nullus usus est, nisi in bellis, oppugnationibus & cædibus, vix in medicinis & hominum morbis profligandis nisi rarissimè, de quo mox dicturi sumus, si saltem figuram Hieroglyphicam tibi ob oculos posuerimus, ut sequitur.

MYTII SCÆVOLÆ FACINVS; QVO

Servus pro rege occisus.

Nihil frequentius in historiis & picturis occurrit,quàm illius fortissimi Herois Romani,Mutii Scævoli facinus memorabile, quocirca id huic negotio lubentius applicuisse volui. Hic ad Porsenam regem (ut Tarquinium, regno & urbe exulem, restitueret) Romam obsidentem profectus, in castra tentoriumque ejus venit, ubi purpuratum quendam, arbitratus regem, suâ manu occidit. Verùm comprehensus, & ad regem adductus, dextram, quâ cædem perpetrarat, & in persona aberrarat, ignibus admotam combussit absque ulla suæ miserationis aut doloris signo. Quâ magnitudinē animi inusitatâ perculsus rex liberum dimisit, seque potius amicum Romanorum, quàm hostem postea declaravit: Hinc Martialis:

Urere quam potuit contempto Mutius igne,

Hanc spectare manum Porsena non potuit.

Sic sæpè numero servi pro dominis occumbunt, ut verè dictum sit:

Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi:

Verùm hic error, ut nec perpetrantem à regicidio excusat, ita nec occisum pro domino magnificè extollit, cum casus & consilium longè inter se differant: simili modo si quis caput hostis vulnerare destinârit, & pedem strinxerit, nihilominus corpus adversè iî damno affecisse creditur. Ex læso enim pede, licet leviter, in quibusdam locis, mors individuo supervenit. At non existimandum, quod non hîc, ut ubique valeat casus, velut Ovidius de eo scripsit:

Casus ubique valet, semper tibi pendeat hamus,

Quo minimè credis gurgite, piscis erit.

Nam Rex noster satis dignoscitur pro servo, ab eoque non solùm purpurâ, sed coronâ aureâ, & eorporis decore ornatissimo. secernitur, qui non aberrante mente aut dex-

tra à Scævola quodam, sed ambidextro artifice occîdi debet, non vi nec ferro, sed refrigerio aquæ dulcis, quemadmodum laudatissimus ille Romanorum Germaniæque Rex Fridericus, ejus nominis primus, Barbarossa dictus, Christianis in terra sancta summum columen, Saladino Saracenisque hostibus invictus, aquâ fluviali (quam lavandi gratiâ intraverat) submersus periit, cujus intestina & quicquid fæculentum, ut ibi ablutum, reliquum autem cadaver mumiâ regio corpore digna conditum & tumulatum fuit, sic hoc loco, quod intelligenti satis.

De III. Ufu ad medicinam.

Hominum saluti nō minùs adhibetur Mars, quam perniciiei, imò non solùm servilibus & abjectis operibus, sed & medicinis saluberrimis intra corpus sumendis. Quod enim de Pelia, Achillis hastâ, fingitur, illam vulnera, quæ infixerat, curâsse, vel ad eorum curationem auxilium attulisse, idem de bellicrepto, hominumque jugulatore, Marte intelligendum, qui suo acumine & duritie penetrat cutim & viscera animalium, facitque continui separationem, ac ipsius animæ à corpore migrationem, si urgeatur manu hominis, idem in medicinam reductus suæ substantiæ vi penetrativâ ingerit sese in viscera & venas eorundem, & obstructions aperit & resolvit, sicque individuum ab interitu, ex Dei nutu, vindicat: Imò, velut ipse Apollo nunc bestiarum domitor seu jaculator est, nūc medicus & Alexicacus, sic & Mars, ne quid de Pallade addam, quæ & Bellona & sapientiæ Dea credita est. Unde quantum Mars vi bellica humano generi mali, tantum vi medicâ eidem boni præstat, ut vitium virtute palliet. Quod apparet in primis

ex

ex duabus de Marte præparationibus, quarum una aperit, *Medicina*
altera astringit, ut testantur medici. Medicina ex Marte a- *ex Marte a-*
periens notior est, quàm ut hic describi debeat, estq; diver- *periens.*
sarum formarum, nempe vel electuarium, quale est de chalybe
diversæ descriptionis, syrupus, decoctio, aut alterius formæ
humidæ vel siccæ, quarum omnium basis est chalybs vel
ferrum in limatura præparatum. Hæ compositiones ferè
omnes aperiunt, abstergunt & reserant obstructions vi-
scerum & angustarum venularum meseraicarum aut alia-
rum, pro diverso usu, aut adjectorum qualitate. Hujus
classis quoque esse dicitur crocus chalybis factus vel cum
oleo aut spiritu vitrioli, imbuta ejus limatura & calcinata,
vel cum sulfure. Non opus erit hic recensere hæc remedia,
quibus affectibus sint convenientia, cum sunt vulgo nota,
alibi que exponenda. Medicamentum verò ex chalybe *Adstring-*
aut ferro adstringens petitur, si hoc ignitum extingatur in *gentes.*
aliquo liquore, qui intra corpus & extra usurpatur. Aut si
corpus ferri calcinetur solo igne in crocum rubeum, impal-
pabilem pulverem. Hic enim potius adstrictoriæ virtutis
censetur, quàm aperiens, & convenire in omni fluxu san-
guinis, alvi, epatis, uteri & ejusmodi aliis. Quæcunque alia
ex hoc metallo conficiuntur medicamenta ad eosdem sco-
pos absq; dubio referenda sunt, neglectis interim præpara-
tionibus ejus, cum aquis fortibus aut corrosivis factis,
quæ Martis naturam per se innocuam noci-
vam facere possent.

C A P. VI.

De Monte Luna.

PER imperfecta hucusque progressum fecimus ad perfecta, nō quod natura prorsus eādē semitā incedat, cū hęc insensibiliter operetur, & diversimodē nunc per imperfecta transeundo, nunc immediatē, sed quia tam artis, quā doctrinæ ratio hoc requirat. Si enim alterutri sive perfecto sive imperfecto posterior ordine locus dandus sit in omni tractatione, videtur perfectum imperfecto succedere, & non e contra, propterea quod tam secundū naturam, quā artem omnis ferē res à parvis initiis originem ducat & crescat in magnitudinem justam, sive acmen, quā habitū decrescunt vel sensim vel subitō: sic Roma & ferē omnis civitas orta est & succubuit, sic imperia & regna, sic arbores, animalia & ipse homo, successivas vices experiuntur crescendo & decrescendo, ne plura aut longiora petamus exempla: sunt in super ex illis, qui metalla scrutati sunt, experientissimi viri, veluti Mathesius in Sarepta & Solea in suis Septuriis, qui testantur, metalla imperfecta ad perfectionem summam per naturam ascendere, quā habitū iterum descendere. Unde metallarii, si mineram offendant combustam in materiā nigram, ex signis haud dubiis colligunt, à perfectione occupata calore subterraneo eam consumptam expirasse, & dicunt se justo tardiùs advenisse: Alias naturam calcinando corpus Saturni in Lunam ac Lunæ in Solem; aut Veneris in Lunā & post in Solem progredi per ascensum, ac dare corpus, hoc est, fixitatem ante colorem,

lorem; in descensu verò è contra : De quibus an ita se omnino habeant, cujusslibet naturæ arcanorum indagatoris est inquirere: Hoc pro certo cognitum est, quod aurum & argentum in mineris suis existens adhuc tenellum, instar Embryonis in utero matris, facile ignibus externis inconvenientibus in fumum resolvi posse, cum ex vaporibus cōstent & congelata sint, præsertim si sulfur arsenicum & tale quid in copia ipsi adnatum sit, quod ad volatilitatem præstandā adjuvet: Volatile n. si copia vincit, fixum quoq; elevat, ut ab experientia artis patet, auro & argento amalgamatis & quasi incorporatis cum diversis Mercuriis triplæ vel quadruplæ quantitatis quod nimirum ascondat & excrescat in formam arbusculi, aut alterius rei, si urgeatur igne. Unde miror, quosdam ex perfectis, præsertim auro, conatos vitrum facere, hoc miscuisse cum antimonio vulgari ac exposuisse igni liquefactionis, deinde liquefactum in pelvim æneam, frigidam, inclinatam effudisse, unde vitrum, quoddam resiliit, idque toties repetiisse, donec omne contentum, & per consequens aurum in tale vitrum rediisset, quo habito gloriati sunt, se vitrum auri habere: Verum meo judicio falsi sunt, quia saltem habuerunt vitrum antimonii, auro in fumum elevato per antimonii copiam, ut contingit in ejusmodi operationibus, & ab experientia probatum est. Hoc addidi, ut monstretur per artem aurum volatile effici posse diversis modis & ut alii sibi caveant ab ejusmodi imaginationibus: si itaque aurum in mineris suis quoque sit volatile, admixtis spiritibus similibus, tum accedente calore solito fortiori, & ibi elevari poterit & in fumum evanescere. Quod de auro dictum multò magis de argento intelligendum est, quia hoc est auro longè imperfectius, unde continuis ignibus tandem omnino comburatur, aurum nequaquam, cum constet curiosorum

experientia, utrumq; furno ardentissimo vitrariorum im-
 positum duobus mensibus, argentum in duodecima sui
 parte defecisse, aurum in nulla sensibilibus: Ita & contin-
 git in exactis probationibus per cupellam, quod argentum
 si vel diuina hora longius, quam debeat, aduratur, dam-
 num aut sui diminutionem patitur, vel quia à Saturno at-
 trahatur deorsum, vel ab igne vaporabiliter absumatur:
 si hoc apud artem contingit, quidni apud naturam? Cùm
 constet artifices subtiliores ex iisdem mineris plus argenti
 elicere, quam vulgares, & per cupellæ ignes moderatos ad-
 jectis convenientibus mediis & fluxibus, longè plus argen-
 ti fini promitti, quam ignibus fortioribus & vulgari artificio
 ex iisdem mineris exprimatur. De incremento autem argenti
 dictus Mathesius rationes adfert verissimas, quod non so-
 lum adhuc crescat: non veluti planta, sed suo peculiari mo-
 do (nec omne argentum aut alia metalla, ut quidam existi-
 mant, ab origine mundi actu extiterit) sed etiam ex ipsis
 imperfectis, ut antehac tradidimus; Nos unicum hujus
 rei documentum, quod nec ipsi circa has res inquirendas
 occupati, experti sumus, dabimus: Inter alia cum adesse-
 mus in Zellerfeld, in ducatu Brunsvicensi ad Herciniâ syl-
 vam sito, cognovimus ex certissima relatione docimastæ
 seu Examinatoris metallici (*Hütten-Neuter* vocant) fide di-
 gnissimi viri, oculariq; inspectione, quod in uno eodém-
 que monte, fortè per duo miliaria Italica circumquaque
 patente, minere plumbi seu argenti (sunt enim hæ plærum-
 que mixtæ & pro cuiusque abundantia denominationem
 accipiunt) diversæ inveniantur, pro situ montis ad quatuor
 angulos mundi respectu habito: Nam quæ versus septen-
 trionē spectabant, in centenariio plumbi sesquiunciam fe-
 rè argenti ostēdebant, quæ circa ortū & occasum Solis, un-
 cias

Observatio
 minerarū.

ciastres aut circiter, quæ ad meridiem, uncias sex; ea ratione, ut quo locus magis calori solis esset expositus, eò minere fertiliores fuerint, quod cum se quoque in aliis mineris plerumque offerat, hinc constat, non solum perfecta ex imperfectis oriri, sed etiam calore solis quàm plurimum juvari. Quod de argento ex Saturno generato hic dictum, idem de auro ex Luna intelligendum, quod in numeris indicis demonstrari posset, ex quibus unum aut alterum evidentissimum brevissimè adferam. Erkerus antè citatus demonstrat, nullum argentum omnino inveniri, quod non naturaliter auri granum vel majus vel minus absconditum habeat. Et è contra, nullum aurum adeò purgari vel separari ab argento posse, quin secundum rationem, aliquantulum ejus retineat, quomodocunque aquæ separatoriæ componantur; quia argentum est mater auri, & hoc ejus foetus. Unde foetus à matre non adeò exactè disjungi se finit, quin semper connexionis vinculum maneat: Unde aurum illud pro fino habendum, quod post exactissimam in cupella vel cineritio probationem & discretionem, per aquas separatorias exquisitas ab argento separatum, deinde per antimonii cum eo fusionem reflationem & cementationem affinatum sit, licet semper tantillum argenti illi adhæreat, non cuique ad sensum sensibile, attamen post exactiorem examinationem artificii subtiliori animadvertendum. Ad hæc cum iisdem fere locis antedictis ad mineras montis S. Andreae perlustrandas morarer, cognovi à fide digno viro, quod tum ante paucos annos nummi argentei, quos Taleros vocant, spacio unius anni, excusi, nescio, qua ratione plus auri in se continuerint, quam premium esset argenti, quod quidam olfacientes Andræanos illos cū cruce insignes ejus anni in suum lucrum converterint, id-

Notabile.

quenō exiguū: Quod contigisse arbitror, quod mineræ illæ, quæ argentum visibile ad oculum (vocant *gedigen*) habuerint, cum hæ plus auri ob perfectionem maiorem abscondat, confusæ sint cum aliis, nullo respectu habito separationis aut quartationis. Ex quibus de Lunæ ipsiusque Solis incremento aut decremento rationabiliter quis judicare poterit & ad usum chymicum applicare, ut non opus sit hæc copiosius, prout fieri posset, demonstrare: Nunc de tribus usibus Lunæ ad aurum, tincturam & medicinam paucis loquemur.

De I. Uſu, seu coagulatione Lunæ in aurum.

1. Circa mi-
neras ar-
gensi.

Abſque dubio fuerunt, qui videntes hanc naturarum in auro & argento propinquitatem, imò amorem & conſanguinitatem eam, quæ eſt & eſſe debet inter filium & matrem, putaverunt ſe poſſe obſetricis officio fungi, aut inſpectoris & tutoris, atque hanc ſobolem inceptam ad perfectam formam auri promoveri caloribus artificialibus miniſtris ſeu ignis ſeu aquæ factitiæ acrioris, ſeu pulveribus aliis quibuſcunque admixtis. Qui ignem adhibuerunt, aut mineras ipſas aut ſolidum corpus argenti attenuandum aſumpſerunt. Mineræ verò argenti ſunt variæ, & non unius precii aut perfectionis, nec formæ viſibilis aut denominationis. Inter quas illud argentum, quod rude ſeu *gedigen* capillatum filatumque vocant, optimum eſt. Deinde eſt minera ſanguinea, *rothguldig* hinc in plumbi colore *Glaſers* dicta, ne quid de aliis generibus adjiciamus, imperfectioribus, quo ad proportionem argenti, & impurioribus, quo ad materias admixtas. Ex his igitur, ſi quis experimenta capiat, in idem recidet, de quo dictum ſub Saturno & a-

liis, quod nimirum aut longissimum naturæ tempus ipsi expectandum sit, ac vasa & calor subterraneus æquandus, si in his naturam imitari velit, quæ omnia homini sunt impossibilia factu: si verò naturam in aliquo eorum excedat, neque tum sequetur naturæ effectus. Unde calore exiguo nulla emendatio fiet, nisi longissimo fortè aliquot seculorum tempore, calore forti, argentum fluat ex minera sua in corpus solidum, & relinquet suum sulfur adnatum, & quæcunque alia, nec jam amplius erit foetus, sed fructus absolutus in suo gradu. Quod si nunc relictis mineris quis huic corpori argenti solido vel foliato, limato, vel alias in pulverem reducto operam suam impendat, ille eodem modo eam lusurus est. Igne enim levi nihil efficiet, forti fluxionis perdurante, argentum consumet in vitrum rubeum, ut ab aliorum experientia patet. Ergo dimittendum argentum per se. Hinc alii aquas factitias, acriores ex salibus factas, gradativas, fixativas, & hujusmodi invenerunt, & argento solvendo, graduando vel fixando, ut loquuntur, adhibuerunt. Aquæ autem hæ ex innumeris materialibus factæ sunt, ut vitriolo, sale petrae, sale communi, armoniaco, gemma, aluminibus, cinabari, viridi æris, Mercurio sublimato & aliis similibus. His solvunt argentum & macerant diversis modis, quos non curamus, sed addemus saltem, quid de eventu harum operationum ex rei natura sperandum sit, quid non. Argentum habet æquationem in suis qualitatibus, sed non tam alterum gradum, quam aurum. Unde illud magis corruptioni obnoxium, quam hoc. Novimus circa has quæstiones communiter statui, quod elementa quatuor sint in mistis omnibus in summis gradibus, sed excellentiam agentium elementorum retundi à patientibus. Quod si ita est, nihil tamen hoc detrahit huic senten-

2. Circa
corpus ar-
genti solidū

3. Per solu-
tionem tā
aquis acri-
bus.

tiæ, quod possit esse æquatio in multis gradibus, præsertim in metallis perfectis, in quibus est duplex mixtio, una spectans ad formam altera ad materiã, quæ duplex mixtio nõ est in aliis elementatis eodem modo: sunt ex vegetabilibus quædam ad qualitatum temperiem accedentia, ut fortè censerì possit manna, saccharum & his similia: Verum hæc temperies non est vera qualitatum æquatio, adhæc simplex, in qua sint elementa in summis gradibus, in qualitatibus retusa. In Luna & Sole aliter se res habet, quia forma seu tinctura cuiusque habet hanc temperiem, & materia similiter, licet in alio gradu. Unde Bernhardus Comes & alii in auro rectè duplex calidum, frigidum, humidum & siccum ponunt, ut & in argèto. Nã Mercurius auri, veluti materia, habet mixtionẽ suo modo temperatã, excedentibus frigidis & humidis qualitatibus: sic tinctura auri seu forma, habet suo modo temperatam mixtionẽ, superantibus calidis & siccis qualitatibus. Unde sunt duæ æquationes in auro, non exactæ tamen, separatim intellectæ: si verò conjungantur materia & forma, fit una exactissima qualitatum omnium æquatio in summis gradibus. Quia frigidum & humidum in uno, & calidum & siccum in altero excellens fuit seu summorum graduum: sic & de Luna dicendum, cuius tamen forma non adeò calida & sicca, ut Solis, inde nec tantum materiæ amplexa: His stantibus & consideratis, si per aquas gradativas ex argento debeat aurum fieri, necessum est, hanc æquationem qualitatum argenti æqualiter promoveri ad superiores & intensiores gradus auri, quod nullo modo fieri posse, est rationi consentaneum. Ut enim nulla domus regia, ex lapidibus & lignis extructa, satis ampla (non loquimur de tuguriolo aut ligneis tabulatis) unà cum suis partibus, quæ sunt fundamenta, tectum & parietes

tes, vi humanâ (nisi fortè angelicâ) de loco inferiori in montem excelsum transportari potest, manens in sua integritate, quin collabascit & corruat, ita nec argenti quatuor qualitates inter se temperatæ & æquatæ, unâ cum substantiis illæ sæ, ad auri temperamentum & æquationem provehi possunt ullâ vi aquarum aut aliarum rerum, quin destruantur aut corrumpantur ad qualitatem agentem, quæ est calida & sicca. De Archimedis Automatis non est dubium, quin illis navem solâ manu movere de loco in locum potuerit, quò multorum millium exercitus eandem absque illis attrahere nequiverit. Verùm quod promisit idem, se terrenum globum suis instrumentis promoturum, si modò aliud firmum esset fundamentum, quo pedem poneret, illius ingenii magnitudini concedimus, non viribus, nec artibus. Ita nullo modo largimur artificibus chymicis, eos per instrumentales seu graduativas aquas argentum posse perficere in aurum, licet præsumant eo instituto, quia videant ejusmodi aquis nonnunquam ex argento aurum educi, quod ibi latebat, non vi aquæ transmutatoriæ, sed potius separatoriæ. Unde falluntur illi, qui dicunt, se in argentum certas uncias auri inducere posse, cùm, si experientia non reclamet, potius ex argento id educant. Nam si educere possent ex argento aurum, esset aurum ibi vel actu vel potentia: si actu, tum est separatio propriè dicta: si potentia, vel propinquâ vel remotâ: Non propinquâ, quia ita est in propriis mineris: Ergo remotâ: At remota potentia non potest ad actum pervenire, nisi per propinquas transeat: Ergo in mineras auri argentum transire debeat: sed neque tum potentia propinqua in actum deducitur, nisi per naturam ipsam, ut demonstratum. Nam quod ars separat ex mineris, est saltem obstetricatio, quæ nihil addit foetui perfectio-

4. Cum fa-
libus &
pulveribus
aliis.

5. Cum mi-
xtione me-
talli unius
& alterius
perfecti.

6. Per quā-
cunque ex-
trinsēcā as-
similationē
cementa-
tione.

fectionis, sed à natura perfectum juvat ad exitum, & pur-
gata ab excrementis extrinsecus adhærentibus. Idem de sa-
libus & pulveribus aliis, quibus argentum in aurum trans-
formari præsumitur, iudicium esto. Hæc enim potius ad
suam naturam, hoc est, terrestrem & siccam, reducere po-
terunt argentum, quàm ad aurum æquatum, cum omne a-
gens agat, ut sibi assimilet patiens, exceptis iis, ubi fit sub-
stantiarum commixtio, ita ut ex pluribus una fiat, ut in mu-
lo, spiritu vini & aqua mixtis, & auro apparet, ubi mulus ex
diversæ speciei seminibus, ut aurum ex materia & forma,
utraq; Mercuriali, hæc calidâ, illâ frigidâ: At talis com-
mixtio non fit in aqua gradativa & argento. Unde illa agit
in hoc, ut ignis, donec absumat humiditatem argento pro-
priam, & inducat suam siccitatem & terrestritatem. Qui-
dam addunt hisce mixturis salium aut aquarum ipsum au-
rum cum argento incorporatum, sperantes perfectum mi-
nus à perfecto majori adjutum iri. At eadem causa contra-
rium eventum produxit, quæ antea. Cùm enim aurum
non dare possit, ut sæpè demonstratum, alteri, nec argen-
tum ex sese auri formam habeat, hinc nec ab aliis eam non
habentibus accipere potest. Scimus, quosdam esse, qui non
ad essentiam cujusque rei internam, sed saltem externam
formam respiciunt, & interim promittunt argenti in au-
rum promotionem seu nobilitationem modo per artem
facili & possibili. Nam argentum, inquiunt, est fixum quo-
dammodo, licet non fixatione auri, ei que nihil deest ad fixio-
nem, quam ut magis igne coquatur, & compactius redda-
tur, quod sale communiaut hinc simili cemento, strato su-
per stratum posito fieri posse non dubitant, cùm sal com-
mune humiditates superfluas argenti consumat, poros cō-
stringat, & substantiam magis coire faciat. Unde post au-
ri

ri pondus acquirat, nec in aqua forti solvi se patiatur, utpote aurum album: cui si tinctura flava auri addatur, dicunt id in aurum optimum converti. Respondeo, concessis illis omnibus, de quibus tamen adhuc sub iudice lis est, & tincturâ flavâ seu rubrâ argento communicata, dicendum, quod non sit aurum verum & naturale, quod ex sua formâ essentiam habeat; cum illud potius à materia eam habere præsumatur; nempe materia præparata eo modo, ut formæ quasdâ vires exprimat, non omnes. At obijciunt, Hoc, quod omnes auri proprietates habet, esse aurum verum; quas cum hujusmodi agnoscat, quidni & pro verò auro agnoscat? Quibus replicamus, quod neque hoc habeat veras auri proprietates omnes, nec habere possit, cum non à formâ proficiscantur, sed potius à materia: sit color flavus, at non durabilis in omnibus examinibus; sit pondus majus argento, at non verum auri, quod sub duplo aut citius majus in auro, quàm argento: Ne quid de extensibilitate aliisque proprietatibus auri dicamus, quæ à forma, & non à materia principaliter dependent: Quin colorem verum negamus ipsi dari posse, nisi ab argento vivo, fixo, tincto, rubeo: quod si tale non sit, ab argento erit separabile, quia in profundum substantiæ non penetravit, & ignibus superabile & delebile; quia non est æquatio facta: si sit, est tinctura & forma vera, quæ etiam materiam non præparatam præparat, non compactam compingit, non fixam fixat; in fixam autem ac præparatam missa eam perficit amplius in reliquis defectibus & spoliata à superfluis, si quæ adsint: Analogon itaque auri dicendum est tale argentum, non aurum, de cujus examine potius ipso facto, quàm discursu judicari liceret. Hinc ad secundum argenti usum accedimus, nempe ad Tincturam.

Ex argento formam seu sulfur haud pauci educere tentarunt diverso respectu, hoc est, vel ad augmentandum cū suo proprio corpore Mercuriali, vel alio quocunque addito, idque vel ad argentum, vel aurum. Cū n. Philosophi sæpenumero inculcent, ut & verum est absque amphibologia, in argento esse sulfur argenti seu tincturam argentificam sive formam agentem, & in auro sulfur auri, dummodo exinde haberi possit supra terram, vel educi subtili artificio, hinc diversas vias aggressi sunt ad hanc intentionem perveniendi, quas (cū innumeræ sint partim, parim arcanæ pro cuiusque inventionem, ideoque nec numero aut exiguo tractatu comprehendendæ, nec ingenio indagandæ) in pauciores ac potiores contractas hîc cuiusque iudicio considerandas, ut de reliquis inde concludat, proponemus. Primò posset quis existimare, in argento non esse aliquid sulfur, sed saltem Mercurium, qui albus apparet, cū sulfur rubedinem habeat. Unde ex Mercurio vulgi coagulato facilè argentum fieri, nec opus esse introductione alicujus sulfuris in illum: sed causam hujus rei impossibilitatis in primo capite retulimus; quæ & hinc constat, quod argenti vivi coagulatio in argentum quocunque modo sive per imperfecta, vel alias contingat, medio sulfuris calidi & sicci comburentis apud naturam fiat; quod suâ actione perpetua in argentum vivum illud coagulatum introducat suam vim calidam & siccam, donec id in argentum primò & post in aurum perficiatur. Unde apparet, quod sit satis magna caliditas & siccitas in argento, quæ non est in argento vivo coagulato, nec plumbo, nec Jove, nec ipsa Venere, respectu argenti vivi, non autem sulfuris comburentis

tis seu terrestris adjuncti, cujus cōsideratione Venus valde calida, & Saturnus non ita frigidus, nec Jupiter, imò Luna sint calidiores censendi: Qui nihil aliud, quàm argentū vivū ^{1. Coagulatione Mercurii ar-} coagulatum id arbitrati sunt, nec habere argentum formā ^{genti.} separatim considerandam, hac ratione seducti, cum eo ipso tanquam Mercurio indivisibili alia imperfecta tingere conati sunt: quod sanè fieri posset, si non esset aliud quid tinctura argentifica, quàm argentum vivum coagulatum ac æquatum: sed cum illi sua intentione & spe frustrati sint, hinc quoque patet eorum falsum fundamentum, & tincturam argentificā habere in se plus caliditatis & siccitatis, fixitatis, tenuitatis & spiritualitatis, quàm argentum ipsum ab ipsa incorporatum. Ut enim homo non est ipsa anima rationalis, nec corpus solum est homo, sed hic constet ex anima rationali & corpore, sic argentum suo modo ex forma & materia, & per consequens argentum ipsum non est forma argentifica, nec argentum vivum, utpote materia est argentum, multò minus forma ejus. Alii videntes, quod ^{2. Separatione sulfuris ejus.} cum tota crassa substantia argenti nihil tingere possent, magis tenuiorem ejus portionem à reliquis fæcibus, quasi similam à furfure separare aggressi sunt viis iisdē & mediis, de quib. sepè diximus, nempe salib. & aquis separativis. At quo effectū? Hoc ipsi viderint; sat scio, q̄ non Philosophico aut sperato: Quia hæc corrodit. totū & non segregant ejus partes, quasi segregarēt, id tamē per violentiam destructivā, exiccativam & naturæ contrariam facerent, & sic semē ipsum extractum corrumpere, ut nihil inde propagari posset, ne hoc quidem, quod antè fuerat, tantum abest, quod vim propagativam immitat aliis & multiplicationem ^{3. Separatione Mercurii ejus per Mercuriū.} similium instituat. His difficultatibus obviam euntes quidam ingeniosiores, totum hoc negotium commit-

tunt Mercurio vel Mercurialibus, quibus antè dictum propositum perficiant, sperantes Mercurio vulgi Mercurium & sulfur argenti elicere, ut aves captantur avibus sui generis. At quia totum argentum est Mercurius tam formâ, quàm materiâ, quis erit arbiter aut sequestrator? Amalgamationes fieri possunt argenti cum Mercuriis, item & solutiones seu liquefactiones, velut butyrum in radiis Solis liquefcit, sed non separationes substantiarum ejus. Quomodo dignoscetur vis activa à patiente, hæc relinquatur, illa colligatur, cum utraque sit alteri similis, atque ita conjuncta, ut nihil intercedere possit, nec simile, nec dissimile: si enim simile, conjungetur, & fiet unum: si dissimile, non assumetur ab utroque, velut judex æqualis. Verùm respondere quis posset, naturam hic potissimum operari per calorem, non medium separativum, nec artificem. Ut enim calor in lacte moto excitatus discernit heterogenea à butyro, nempe caseum & serum, & congregat ejus homogenea, ita & hic fieri præsumitur. Et sunt, qui aquam à vino secernant hederaceis vasis, aut aliis modis: Hoc & argenti sulfur à Mercurio separari posse opinantur. His infero, quod corpora naturalia ex elementis composita per putrefactionem vel calorem facile separentur in diversas substantias, in quibus non sit mixtio fortis, ut in vegetabilibus & animalibus, sed illa, in quibus fortior mixtio existat, difficilimè, ut sunt plæraque mineralia & metalla. Cùm itaque in argento & auro sit duplex mixtio & æquatio qualitatum, ea quæ fortissima, inde non calore exiguo, ut lac, sed nec igne fortissimo, superantur, & hinc horum & illorum apparet maxima dissimilitudo in modo separationis substantiarum. Verùm demus, quod possint aliquam partem maturiorem de argento separare, virtute ejus illæsa, quam si iterum projiciant

Ex extractione sulfuris nulla utilitas:

ciant in plumbum vel stannum, vel Mercurium, vel æs, tum ex singulis optimum argentum renasci. Quid hoc ad tincturam? Sanè esset cum damno orbis Christiani conjunctum, castra à Turcis, expensis, laboribus & sanguine multorum millium occupata & possessa, iisdem restituere absque lucro aut restauratione aliarum commoditarum. Ita sentiendum, si sulfur ex perfectis, multis sumptibus & sudoribus petitur, post absque ullo lucro, iisdem corporibus, unde detractum, vel similibus reddendum sit. Ludus sanè hic esset Sisyphius aut Tantaleus, non Philosophicus, magis ad ostentationem, ne dicam, deceptionem multorum, quàm utilitatem spectans. At respondent illi, hoc sulfur detractum cum suo proprio corpore, aut alio Mercurio, in infinitum augendum esse, ac reverà se habere instar boni seminii, quod successu temporis ex parvulo cumulo in immensum multiplicari possit, vel instar fermenti fermentandi cum sua propria massa. Sanè si hoc fieri posset, & illud sulfur haberi, opera illa esset optimè collocata. At vereor, ne hi bonæ voluntatis & magnæ spei homines seipso fallant, quibus quantum sufficit, hac parte quoque satisfaciam. Nolim contra antiquissimorum Philosophorum intentionem de multiplicatione tincturæ hic quicquam statuere, quæ verissima est pro illorum intellectu, sed huic negotio non convenit. Quomodo autem augebunt ejusmodi tincturam ex argento extractam, cum non constet, cujus originis sit, imò cujus generationis aut propagationis, an sit ex oviparis aut prolem lactantibus, aut ex putrefactione sola exortis absque patre & matre, adhuc ignorant, quo nutrimento delectur. Quodlibet autem sibi simili nutritur, quo ad finem: & quibus constat, iisdem augetur: si itaq; augmentare: deberent verè, hoc est, hu-

midum radicale & calorem naturalem multiplicare argentificæ tincturæ extractæ, hoc nullare facient, quam eâ, ex qua illa per naturam fuit composita: sed hanc rem ignorant. Ergo nec augmentabunt. Hæc sunt adeo firma, ut omni exceptione sint majora intelligenti. Quod si affirmant, se scire, cur, inquam, hoc non assumunt & relinquunt argentum? At illi instabunt hoc modo. Omnis forma ex sinu suæ materiæ educitur, ut patet in omnibus vegetabilibus, animalibus, excepta forma hominis, mineralibus ac metallis: cum in Saturni promotione in Lunam, forma Lunæ educatur ex materia Mercuriali sibi propria. Respondeo, hoc argumentum multa dubia admittet. Doctissimus Fernelius in mysticis illis libris de abditis rerum causis disputat contrarium, & concludit, omnibus mistis formas aliunde immitti, præsertim animalibus, atque hinc alias aliis esse nobiliores. Cui sententiæ, cum sit valdè probabilis, & nihilominus intricata, hoc loco supersedebo, & dico, quod secundum naturam ita se habere possit, sed in hoc naturam non imitandam esse, quia arti sit impossibile. Inde duplex modus statuitur generationis auri, unus per dicta imperfecta, alius per proprium suum argentum vivū formale, quod si instar fæmi misceatur imperfectis, vel argento vivo cuicunque, brevi tempore id in aurum promovet. Hinc ex pyrite durissimâ, lapide lazuli, granatis & similibus, quæ nihil imperfectorum metallorū continuerunt, aurum immediatè provenit & per artem educitur. Hoc ultimo processu utitur ars non priori. In hoc ultimo enim forma auri non ex gremio materiæ corporalis auri educitur, sed ex potentia materiæ propriæ magis coctæ, spiritualis. Frustraneus itaque est labor, tincturam argenti augere velie cum materia argenti propria vel aliena

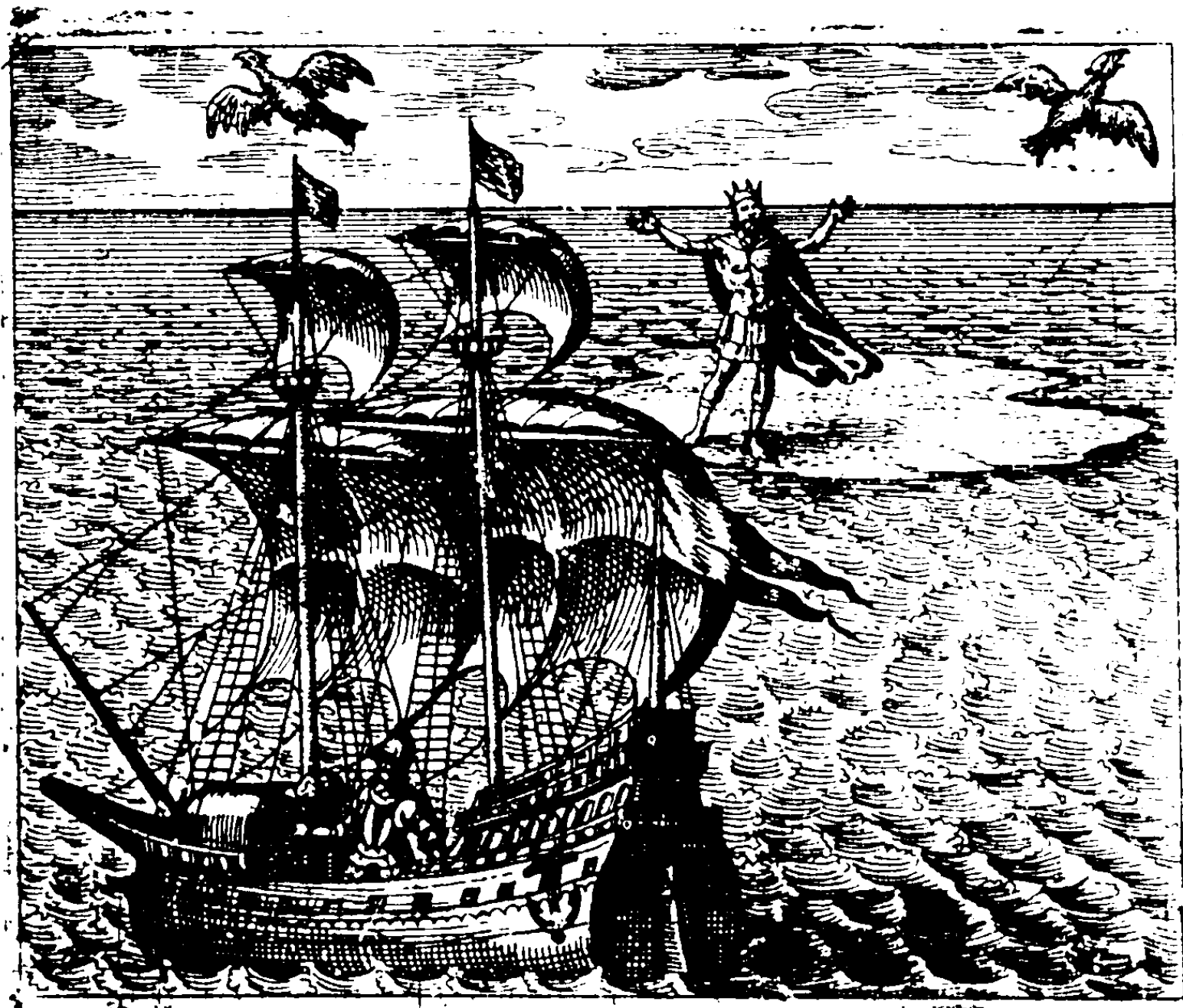
Instantia.

Responsio.

aliena, cum hæc sit incognita operatio ejusmodi, illa inepta: Novi equidem centenas ferè ab aliis præscribi vias ad Mercurium aut sulfur argenti & auri educendum, prout in libris illorum videre est, at sequatur illas, qui velit & intellectu careat, rationali hæc pauca, sed sat firma, sufficient. Verùm loquuntur Philosophi, in argento & auro esse sulfura perfectæ, sed in multis locis affirmant, illa per artem educi non posse, & addunt rationes, quia illa compacta & dura corpora, in quæ noster ignis non agit, & si ageret, quid inquiunt, boni inde sperandum? Imò manifestè dicunt, illa esse corpora mortua, Philosophica autè viva; & perfectum perfici non posse, sed imperfectum, à quo incipiendum, ubi natura illud reliquit & arti præparavit. Dicunt quidem illa duo corpora, argentum & aurum, subtiliter præparanda esse, ut sulfura inde habeantur, sed ab istis præparationibus addunt, se excusatos, si invenire possint duos illos lapides, quos Deus nobis gratis concessit, de quibus videatur Isaac in diversis locis, & Arnoldus in suo novo Testamento. Quomodo verò isti duo lapides inveniendi, aut alii eorum vice præparandi, hoc est, quomodo Luna & Sol in primam sui materiam reduci debeant, patebit ex sequenti figura.

T E R-

TRACTATUS DE SEPTEM
TERRARUM ORBIS CIRCUMSCRIPTIO.

Ut antiquitus cum de Delphis quæstio agitaretur, an esset in medio terræ, necne, Jupiter dimissis utrinque duabus aquilis, quæ cum circumcirca totam terram, una ad occidentem, altera ad orientem, pervolarent, & in Delphis convenirent, litem diremit: Ita Magellanus ille, cum terrenum globum circumnavigabilem, quotquot vixerant homines antè dubitassent, ab occasu ortum versus nave penetravit, atque sic circulum terræ integrum cursu (quod a nemine antè id tempus perpetratum) absolvit: Verùm
cùm

cùm ille in itinere occubuisset, socii ejus domum reversi, unum è septimana diem (quod mirandum est) amiserant, ita ut feriam primam seu diem Solis, pro feria ultima seu Saturni, & diem Lunæ pro Solis acciperent, cùm interim Hispani eandem diem pro sequenti haberent. Nec verò hi aut illi in computatione dierum aberrare poterant, sed utrique veritatem, ut erat, complectebantur. Quæ res pro miraculo diu reputata, cùm ad sapientiores ad discutendum transmissa esset, responsum est ab illis, Magellanicos sua peregrinatione absolvisse eum cursum circa terræ superficiem, quem Sol peragrarè solet spacio 24. horarum, in suo coelo manens, atque integrum diem cum nocte ita cōstituere. Hispanos verò domi mansisse, nec interim aliquē cursum circum terram peregissee: Hinc necessario Magellanicis unum diem integrum, qui constet 24. horis, deesse, quod licet primò valdè dubium, tamen postea cuique ingenioso consideranti verissimum inventum fuit. Ad hunc ferè modum, ut in hac arte Lunæ & Solis reductio fiat in suam primam materiam, hoc est, ut duo illi lapides gratis dati inveniantur, non opus erit totum terrarum orbem pervolare cum aquilis illis, aut circumnavigare cum Magellanicis, aliàs Lunæ habebimus pro Solis, & Solis pro Saturni diebus, quod non convenit: si verò ita habituri simus, non multum aberrabimus, sed cum sociis illis, uti & Philosophis, nostram mentem ceu verissimam interpretari poterimus, cùm eadem sit vera utroque ratio. Illi, qui domi manent, nobisque libros reliquerunt, in materiam sui primam hæc lumina converti jubent, nos, qui in Oceano operationum chymicarum versamur, diuque versati sumus, respondemus, quod ea conversio sit facta à nobis, dū binos illos lapides, veluti aquilas orientalem & occidentalem,

P lem,

lem, conjunximus in Delphis sive furnis Philosophicis: Verum sapientiores hanc litem judicent, ex quibus duo pro tempore sufficient: Avicenna dict. 1. cap. 2. *Aristoteles*, inquit, *de lapidibus*: Duo lapides jacent in stercore, unus fœtens & alius bene odorans, parum apreciati in oculis gentium: si scirent eorum valetudines, tenerent eos honorificè: sed quia nesciunt eorum valetudinem, despiciunt & dimittunt eos super stercorea in locis fœtentibus, & qui conjunget eos, ibi est magisterium: Author consilii conjunctionis massæ Solis & Lunæ hæc verba exponit, ubi dicit: *Quod hujus artis duo sunt lapides principales, albus & rubeus mirabilis natura: Albus in occasu Solis incipit apparere super facies aquarum, abscondens se usque ad mediam noctem, & postea vergit in profundum: Rubeus verò ex opposito operatur, quia incipit ascendere super aquas in ortu Solis usque ad meridiem, & postea descendit in profundum: Atque sic proposito satisfacimus.*

De III. Lune Usu.

Plurimi ex Luna medicinas extraxerunt, cum tincturas nequiverint, non omnino contemnendas: dum tamen absque jactatione, ne dicam, mendacio, non obtrudant magnatibus corrosiva & venenosa pro alexipharmacis, capita mortua nescio quarum nugarum pro magnis mysteriis. Quicquid ferè excogitari potest, sive ens, seu non ens, illi experimentatores ex Luna educunt, nempe sulfur, Mercurium, oleum, sal, butyrum (utinam & panem cum vino) lac virginis, Lunam potabilem, & quid non aliud? Magni viri suis natis dant magna nomina pro libitu, nullo reclamante, sic illi: At ut non sequitur, si quis Hercules, Alexander, aut
Julius

Julius Cæsar vocetur, quod sint illi ipsi, quos nomine representent, ita nec judicandum horum magnifica nomina suis inventis (potius amissis) indita quicquam commune habere cum rebus, quas referunt. Ubi notandum, Lunæ, hoc est, argento, in quacunque præparatione singulares effectus ascribi, quo ad morbos cerebri, nempe ad Epilepsiam vertiginem, apoplexiam & ejusmodi symptomata: quod si ita est in rei natura, nil contradicendum. Verum aliquid condonandum imaginationi hominum, qui de argento & auro magnam spem in medicando conceperunt, etiam ibi, ubi nulla est ratio cognita. Argentum vulgariter vocatur Luna, saltem ut sit pallium, quo à vulgo, occultetur, quicquid de eo scribitur, hoc alii interpretantur, quasi omnes Lunæ coelestis proprietates huic metallo sint inditæ. O cæcitas humana! Luna coelestis alba est, ita & argentum, ita cerebrum. Ergo hæc tria conveniunt, & morbi cerebri à Luna coelesti sunt, & curantur Lunâ terrestri seu argento: Ejusmodi ratiocinationes non multum habent veritatis, licet multum ad speciem probabilitatis. Alii ad curandos jam dictos morbos, aut his similes, utuntur limatura vel foliis: quidam oleis, aquis, lacte & butyro Lunæ, aliisque ejusmodi, iisque nihil contradico, dum modo caveant sibi à facibus aquæ fortis, quæ inhærent Lunæ nec inde separantur, nisi in fluxu metallico: Nam Luna à Sole separata per aquas acres, affusa aqua communi, descendens in laminam æream, magnam partem ejusdem aquæ spirituum acrium & corrodentium apud se retinet, unde illa aqua multum de sua virtute amittit & inefficax redditur, nisi de novo fortificetur. Hæ autem fæces sunt summæ ac redinis & plus nocimenti, quam emolumenti, humanis corporibus adferre possent, si non mox, tamen statim tempore; id-

eoque summopere cavendæ sunt. Quod si quis inferat, ablutiones toties esse factas, ut nihil acredinis sentiatur, hoc parum confirmat: si verò quod sua ex Luna petita remedia sint facta absque ulla acredine, nempe mirabili solutione aut coagulatione in aquis simplicissimis, cujuscunque generis. Huic respondeo, bene quidem hæc omnia & vera esse posse, at quia solutio aut attenuatio corporis Lunæ non fiat aut fieri possit, nisi aqua ea vi prædita, ut in poros corporis Lunæ possit penetrare & se insinuare, illudq; veluti dentibus aut Strutionis stomacho conterere & digerere, hinc si sit oleum, sulfur, Mercurius, sal vel tale quid de Luna factum, sine omni dubio, hæc erunt participia istius acredinis & corrosionis. Aliud judicium erit de auro per quartationem à Luna separato, quia hoc non admittit in suam substantiam illos sales, ideo nec solvitur ab aqua forti propriè, sed à sale armoniaco, oleo salis communis aut urinæ, quæ non adeò noxia existimo intra corpus humanum, dummodo cum cautione usurpentur, quam antedictæ aquæ fortes.

C A P. VII.

De Monte Solis.

Solis naturam postquam peculiari tractatu, tum quia medicinæ in rebus humanis optimæ subjectum sit nobilissimum, tum quia scopus, ad quem multorum actiones non solum in chymia, sed omni penè vita, referantur, & quasi parvus quidam mundus sit, innumera in se completens arcana, declarandam antehac suscepimus, nunc
ejus

ejus proprietates, quæ passim hîc & alibi occurrunt, silentio transibimus, & saltem de usu ejus triplici, ut hætenus reliquorum, pertractabimus.

De I. Ufu Solis.

Nullus quidem præsumere potuit coagulationem Solis in Solem, sed quia augmentationem, quam aliqui quærunt in Sole, huc referendam duximus, hunc quoque usum præmisimus. Persuasum enim sibi plurimi habent, ut reliqua omnia vegetabilia & animantia propagandi spiritum & virtutem in se foveant & retinent, sic quoque Solem, seu aurum ejus non esse expers aut omnino sterile, eo argumento, quod crescat sub terris ex propriis mineris, & non ab initio mundi huc usque, ut inane pōdus, jacuerit, omni facultate vivificâ orbatum. Nihil est, inquiunt, vitali illo spiritu vacuum, qui permeat omnia terræ creata, ea que pullulare, sibi que similia producere facit. Elementa enim terræ & aquæ, quibus metalla abundant, sunt pigra, & ad generandum inhabilia. Aër verò & ignis dant motum & spiritum ad sese multiplicandum idoneum, Cùm itaque aurum omnia quatuor habeat elementa, & ex eorum mirifica concordantia & æquali temperie tantas dotes, ut in igne perduret, & in remedia præstantissimos effectus ad hominū sanitatem conservandam, & morbos depellendos edat, quis negabit, nisi insanus, huic adesse illum spiritum vivificum, & per consequens virtutem sese propagandi? His & similibus, si ritè intelligantur, per se veris, si secus, non solum falsis, sed quoque multorum errorum causis, hîc in tempore obviam ibimus, respondēdo, quod doctissimi inter Medicos & Philosophos agnoscant, qui nos mixtorum ex ele-

mentis gradus. Primò simpliciter mixtorum & rudi Minervâ compositorum, eaque sunt propriè meteora dicta, non ex omnium elementorum complexione, sed quorundam saltem orta. Secundò perfectè mixtorum, ut sunt lapides, mineralia & metalla, ex quibus alia perfectiùs, quàm alia, & nonnulla perfectissimè sunt composita, nempe argentum & aurum. Tertiò vegetabilium, quæ prætermixtionem, vegetabilem animam obtinent, cujus beneficio nutriuntur, augmentantur in justam & speciei convenientem magnitudinem, & sese propagant. Quartò animantium, qui præter jam dicta, habent sensum, appetitum & motum. Quintò ipsius hominis, qui instar parvi mundi præter vegetabilium & animantium potentias, animam quoque rationalem, constantem intellectu & voluntate possidet. In his omnibus spiritus quidam est, ea permeans & vegetans, at diverso respectu. In homine hic spiritus est coelestis originis & immortalis substantia. In cæteris animantibus, alterius conditionis, qui fortè ab astris iisdem suppetitur. In plantis adhuc ignobilior spiritus habitat, fortè ejusdem ortus. Metalla verò, mineralia & lapides animam propriè dictam non habent, unde sentiant aut vegetent, nutriantur, augeantur & generentur, sed spiritum nihilominus & virtutem infusam ab astris manifestè ostendunt, ut patet in magnete, gemmis, mineralibus & metallis, aliis secundùm magis & minùs. Est quoque spiritus & potentia in rore, pluvia, grandine, & ejusmodi, sed longè inferiori ab his censu: si quis jam vim vegetativam metallis ascribat, ut plantis, ille fallitur suo judicio, & confundit rerum proprietates. Tres itaque ultimi gradus per semina suam speciem propagant, homo & bruta in discreto sexu, duorumque conjunctione, plantæ unâ saltem numero, sed Hermaphroditica

dticâ virtute. Nullo autem modo sic metalla multiplicantur, cum generativa, augmentativa & nutritiva facultatibus destituantur, quarum vice motu gravis & levis utuntur, hoc est, vapores ex elementis diversa proportione misti excitantur calore, ut ascendant, & frigore congelantur, ut descendant; Unde fit mixtio eorum omnium, in primis sulfuris & argenti vivi, ex quibus imperfecta, & ex his perfecta oriuntur. Ex vaporibus itaque metalla omnia constant, tam ferrum durissimum & aurum ignibus durable, quàm Mercurius, aut alia leviter congelata corpora, quò ad materiam, & saltem differunt modo mixtionis ac coctionis: In auro, de quo nunc loquimur sunt saltem vapores Mercuriales, non sulfuris illius communis; atque ii sunt duplices, alii materiales dicti, quia materiam suppeditant auro & sunt humidi & frigidi in magna copia; alii formales, quia formam seu tincturam adferunt, & sunt calidi & sicci in longè minori quantitate: Hi inter se mixti, ut in qualitatibus sese mutuo non excedant, constituunt aurum naturale. Verum quidem est, quod magna ex parte forma & gremio materiæ educatur, hoc est, quod vapores illi formales fiant ex materialibus in operibus naturæ, quæ utitur longissimo tempore & calore temperato, quo vaporem humidum & frigidum convertat in calidum & siccum, ac in his ars naturam imitari nequit. Hinc cum animadvertum sit eosdem vapores formales ex propria sua minera aliquando exhalare, qui si inveniant nullum argentum vivum, nihil quoque inde exoritur, si verò apprehenderint vaporem argenti vivi humidum & frigidum, hunc congelant in argentum & aurum. Nulla ergo ratio patet, cur aurum jam congelatum intra vel extra terræ viscera, dicatur vegetare, augeri aut seipsum propagare, cum semē aliud non habeat, nisi

nisi duos illos vapores, ex quibus ipsum ejus individuum compositum est. Sperma illud ipsum, ex quo animal vel planta concrevit, non facit propagationem speciei, sed distributum est per omnes partes ad augmentationem individui, quò ad acmen perducto ipsum generat novum sperma in certis locis & partibus, ad propagationem speciei inserviens. Tale sperma cum non generetur in auro, nec sese propagare potest. Unde illi, qui quærunt aurum purum, ignibus intactum, ex mineris suis vel fluviis collectum, idq; per vim ejus propagativam, aliis mineralibus infundendâ multiplicare student, ratione quidam innituntur probabili, at quam experientia & rei ipsius natura refellat: Cui si quis fidem adhibeat, non opus erit sumptibus & periculis haud levibus (ut contigit cuidam, mihi satis noto) tale aurum congerere, instar formicæ Indicæ, & pro ovo Philosophico excubandum in furnis ponere: Quod si itaque hæc vis generativa ad sui simile propagandum idonea non sit in auro illo spirituali, ex quo ignis nihil destruxerit, multo minus est querenda in alio communi per ignes centies macerato & exhausto.

De II. Usu Auri ad Tincturam.

At alii non contenti his demonstrationibus, cum legunt authores de auro loquentes, quod in eo sit sulfureorum atque inde eliciendum, imò quod ipsum aurum vocetur sulfur, & non è contra, non ulteriori inquisitione facta ad aurum commune (sed ut Arnoldus inquit, veluti a fini rostrum ad fœnum, nescientes ad quid & cur) manus porrigunt, quibus Poëtæ aureoli versus optimè arrident, qui ait:

Hordea

Hordeacui cordi, demum serit hordea, in auro

Semina sunt auri.

Sed illi iidem authores satisfaciant, cum inquit, Aurum Philosophicum non esse aurum vulgi: nec sulfur eorum esse sulfur commune aut ex comuni subiecto peti debere, propter causas, quas annectunt; quia hoc nimis durum & æquatum sit, aut ut poëta addit, quia (semina illa ex auro petenda) nimium retro submissa recedant: Hi, inquam, animadvertentes aurum in sua substantia grossa & dura quasi ligatum nihil agere aut virtutem suam augmentativam seu propagativam exerere non posse, hoc est, sulfur, tincturam, formam, Mercurium fixum, vel animam suam non relinquere, ad solutionem, macerationem attenuationem & elixationem ejus se contulerunt, non diffidentes hoc modo tractatum id quæsito fini responsurum: Verum quando omnium horum recordor, quæ hujus intentionis gratia à multis phantasticis concepta, tentata & acta vidi, audivi & cognovi, inhorrescere potius cogor & obstupescere, quam de singulis narrationem instituere, aut rationem reddere: Quicquid de cælo, terra, mari, aëre, & igne perquirere potuerunt, huic proposito accommodarunt: Annon quidam mendacissimus mihi jactavit, sese posse radios Solares in vitro captare & eorum essentiam extrahere; quo invento maximè gloriatur ad auri essentiam extrahendam adhibendo? Sunt qui rorem Majalem distillant pro materia omnium rerum prima ad dissolvendum aurum; qui cælum & omnia ex aquis creata asserunt ex sacris. Alii terram rubram aridam cespite grammineo detecto per noctem sub dio relinquunt & mane distillant inde aquam ad auri solutionem accommodam. Alii ex quercu veterrima arida ligna putrida accepta distillant ad eundem effectum. Quidam utuntur aquis Regiis cum armoniaco sale, ex fortibus

Q bus

*Circa auri
solutionem*

1. *Opinio.*

2. *Opinio.*

3. *Opinio.*

4. *Opinio.*

*Responsio
ad 1. opinio-
nem.*

bus, factis, item oleo salis, spiritu urinæ, æceto acerrimo, aqua ex melle, ex chelidonio, ex Mercurio sublimato, ex Mercurio cum stanno, oleo sulfuris per ascensum fumi factis, & innumeris aliis, quæ singula aurum solvunt, corro-
dunt, & in aqueam tenuitatem reducunt. Concedamus jam his aut similibus aurum in liquorem solvi posse, aut solutum ab illis fuisse. Quid inde? Alii hanc solutionem sibi sufficere putant, quia aurum spirituale, penetrabile & tinguibile activè fecerint. Alii hinc ampliùs elementa segregare student distillando & redistillando, donec in tincturam promoveant: Quidam sulfur à Mercurio auri discernere tentant, iisdem mediis. Nonnulli addunt huic solutioni metalla, Mercurios aut pulveres, ut incorporentur auro soluto, & uniantur. At cum omnes enumerare sit impossibile, cæteris omissis, his respondebimus, non dubitantes, nos pauca calopodia plurimorū pedibus adaptaturos. Qui aurum hoc modo solutum spirituale factum adfirmant, quibus fidem adhibebimus adeò, ut concedamus, quod etiam per alembicum totum evexerint, licet id non sit cujusvis operarii chymici, nihil tamen ad tincturæ Philosophicæ essentiam spectans inde conficiant: sit aurum volatile & spiritualizatum, ut velit, nondum tamen ex materia facta est forma, aut ex patiente agens. Nam quod antè retuli de geminis vaporibus, auri integralibus partibus sive etiam principiis, quorum alii sunt humidi & frigidi, materiam, alii calidi & sicci, formam auro conferentes, hic in primis spectandum, num ex hac solutione dictorum vaporum, humidi & frigidi convertantur in calidos & siccos, remanente sufficiente humiditate, quâ ingressus fiat in metalla alia? Quod si fieri possit, hæc tinctura est verissima: sed quomodo hoc fieret? Quo instinctu naturæ hæc aqua solutiva potest vapores

pores illos alterare in contrarias qualitates summorum graduum, & interim relinquere satis ex primis qualitatibus non alteratum. Unius rei simplicis vel naturalis, vel arte factæ, est saltem una simplex operatio excedens in qualitatibus, ut patet in igne, qui calefacit & exiccat summè, cuiunque admoveatur, nec quid humidi aut frigidi relinquit, sed totum absumit; quod si proæresin sive imaginativam vim aut rationem cum voluntate haberet, tum posset unam partem subjecti, in quod agit, intactam relinquere: At neque tum ad hanc intentionem quid prodesset. Hinc aqua solutiva, si quid agit in aurum, totum id corrumpit, & potius in terream substantiam exuccam & inutilem, quam summè calidam & activarum qualitatum redigit. Nam calor in aqua solutiva existens est accidentalis ipsi aquæ, multò magis auro aut ejus Mercurio, hoc est, non est naturalis calor in illa aqua, sed per vim ignis adductus, adscititius & violentus, qui nec auro essentialiter communicari potest, nisi ad corruptionem ejus, de quo superius. Qui per segregationem elementorum ex auri solutione hujusmodi quicquam boni educere sperant, multis inanibus laboribus se fatigant potius, quam id præstent: Idem enim quod jam dicti quærentes ferè per eadem inveniunt, hoc est, vel aurum integrum seu non solutum, sed corrosum tantum & reducibile, vel in terram redactum, quæ suæ aquæ iterum permisceri nolit, veluti Bernhardus Comes inter suos frustraneos conatus recenset. Per sui destructionem, ajunt Philosophi, nulla res componitur, multo minus aurum. Siquis nepotis generationem appeteret, & ideò vellet filium suum unicum trucidare, atque ex ejus venis, nervis, visceribus aut membris semen aliquod educere idque in matricem nurus immittere ad proles generationem, certè

*Responsio
ad 2. opinionem.*

ille omnium hominum insanissimus haberetur, detestatio-
 ne potius quam commiseratione dignus. Interim hi per-
 versè in auro quærunt sperma sive sulphur, quod ad auri
 augmentationem, seu potius sulfuris propagationem ad-
 hibere intendunt, absque naturæ consulto aut nutu, igno-
 rantes, per destructionem unius individui non posse innu-
 mera ejusdem produci, sed illud in terram aut sua elemen-
 ta redigi, quæ semel dissoluta ab arte, nunquam iterum
 conjungi poterunt. Fateor Philosophos hujus elemento-
 rum separationis & conjunctionis sæpissimè mentionem
 facere, sed tropicè potius, quam ad literam intelligi volunt,
 cum non rarò omnem elementorum separationem evita-
 ri in opere debere tradant, & totum opus ad paucissimas
 easque simplices operationes contrahant. Videatur Isaac
 lib. 2. cap. 6. aliisque locis. De sulfure Solis à Mercurio se-
 parando quod difficilimus & inanis labor sit, jam ante sub
 expositione Lunæ, declaravimus, unde quantum huic er-
 rori sufficiat, petendum. Eadem enim est ratio extrahendi
 hujus sulfuris aut Mercurii, quæ Lunaris, nisi quod hæc sit
 difficilior, nec utilior illa. Qui pulveres addunt Soli soluto
 sive metallorum, sive salium, idem stramen triturant, nec
 quicquam frugis inde, nisi paleas & pulveres, reportabunt.
 Causa hæc est, quia Tinctura auri hisce mediis produci ne-
 quit, propter qualitates sæpius inculcatas, nulli subjecto,
 nisi suo proprio (quod non est ex jam dictis) propriis ope-
 rationibus (quæ non sunt his similes) communicandas aut
 naturaliter & radicaliter introducendas. Non opus erit
 hic repetere aliorum commixtiones, quas faciunt cum au-
 ro, nempe Mercurii, aut imperfectorum quorumcunque
 cum de his jam ante suo loco responderimus. Nihil enim
 ad Tincturam aut sulfur auri augendum magis pertinebāt
 quàm

*Responsio
ad 3. opin.*

*Responsio
ad 4. opin.*

quàm aqua ad spiritum vini per confusionem multiplicandum, cum quo nihil commune habet, sed quo plus de ea additur, eo magis vinū adulteratur & dilutius redditur. Verùm his alii contradicentes: Ergo tu, inquit, non credis fuisse, qui ex auro Mercurium currentem eduxerint, aut alias tincturas ex auro elicuerint, in Mercurium vel metallum imperfectum jaciendas ad convertendum illud in aurum, cum utrumque ab experientia toties probatum etiam nostro hoc ævo constet? Quibus concedo, utrumque factum ac fieri posse, sed hinc nulla utilitas homini, sed *Obje. Rio. 1. 2.* damnum & labor, ut ante sub Luna demonstravimus. *Responsio ad 1. Quod Mercurius possit educi, sed absque utilitate.* Vivimus enim permagnum Principem nostro tempore id à quodam artifice poposcisse & impetrasse, hoc est, auri in Mercuriū reductionem, verùm cum speraret in hujus auri Mercurii coagulatione aut coctione Tincturam artēque omnem delitescere, eoque nomine diversis chymicis eum Mercurium tractandum & perficiendum tradidisset, tandem inventum est, nulla arte aut ratione coagulari posse, nec ad tincturam inde proliciendam utilem existere, nec cum auro quid commune habere, cui in amalgamatione, non ut Mercurius vulgi, conjungi voluerit. Causa hujus rei est, quod Mercurius sit saltem materia auri, & tinctura seu sulfur inde separatum sit: Veluti si ex lacte per artificium separetur butyrum, tum si quis ex substantia reliqua seu lacte butyraceo, seroso, velit iterum butyrum aut lac, quale primò fuit, integrum efficere, stultissimus omnium hominum, aut si possit, ditissimus futurus esset. Hinc ex Mercurio solo auri non potest tinctura auri, nec aurū ipsum produci, quicquid conentur artifices. Nec verò illis fides adhibenda, qui dicunt, quocunq; modo tincturam seu rubedinem esse auro detrahendam per oleum salis, spiritum

urinæ, aut alias aquas solutivas, ac cum ea projectionē in alia metalla imperfecta fieri posse, ut in aurum reducantur; Corpus verò auri albū remanens posse iterum in aurū ignis calcinatione, vel Veneris coloritio addito, vel etiā in tincturā ipsam promoveri. Nā si sint veri artifices, q̄ hoc affirmant, tropicè cupiunt intelligi, si non perfecti, loquuntur ad suum captum, prout intelligunt scripta Philosophorum, aut naturæ mineralis secreta. Demus, quod tinctura ex auro possit segregari, quemadmodum plures fecisse constat, & cum ea fecisse projectiones in metalla imperfecta. Verūm hos non fuisse veros artifices, sed magnā ex parte deceptores, ex eventu animadvertum est, cū artem in hac tincturæ extractione ex auro sitam esse, sibiq̄ue eam cognitam adfirmarent, seseq̄ue multiplicationem hujus tincturæ facere posse, aliosq̄ue docere velle acceptā magnā pecuniæ summā falsò promitterent, cū nihil ex iis præstare possent. Tinctura n. hæc, ut sæpè dictū, nō est multiplicabilis licet sit educabilis per artē ex auro. Ut nec butyrum ex lacte extractū multiplicabile est cum alia substantia, sed solum ex lactis naturali composito educendū. Eodē modo de tinctura auri judicandum, quod illa possit quidem ex auro educi, sededucta nullam sui multiplicationem admittat, quicquid ignari tentent aut glorientur. Causa hujus impossibilitatis apparet, quia vis vegetativa aut nutritiva non est in auro ejusve tinctura, ut in vegetabilibus vel animalibus, in quibus nutriens vertitur in similitudinem & identitatem nutriti, atque hinc vegetabilia ac animalia crescunt in debitam magnitudinem: sed hoc non contingit in metallis sub terra in suis mineris propriis existentibus, multò minùs extra terram integris aut in partes separatis. Inde aurum integrum non sibi assimilare potest Mercurium aut aliam substantiam.

*Responsio
ad 2. quod
tinctura se-
gregetur
ex auro, sed
absque uti-
litate.*

substantiam, eamve in aurum transmutare, nec tinctura
 veluti pars auri ex eo abstracta in se aurum, vel quid aliud
 promovere potest. Si quis contendat, etiam si non metal- *Objectio*
 la nutrantur, ut vegetabilia ac animalia; tamen veluti per *alia.*
 naturam in illis tinctura crescit & augetur, sic quoque per
 artem. Huic quaestioni antè responsum, quod qualitates *Responsio.*
 calidæ & siccae introducantur in Mercurium frigidum &
 humidum longissimo tempore, in vasis naturæ, calore sub-
 terraneo ut extrinsecus agente, & sulfure calido & sicco,
 velut igne interno operante & exiccante humiditatem il-
 lam Mercurii, & ad æquationem reducende: quæ cum in
 arte nullo modo haberi possint, ut sint eadem cum natura-
 libus, hinc nec qualitates illæ eo modo arte in Mercurium
 ullum introduci poterunt. Quidam ad hæc respondent, et- *Instantia*
 iam si artificialia vasa, media & operationes non sint eodem *aliorum*
 cum naturalibus, tamen sequitur idem effectus per artem, *ratione 1.*
 velut per naturam, dummodò artificialia disponantur ad
 modum naturalium, ut divus Thomas, aliique Philosophi
 attestantur. Deinde metalla esse instar ovorum, quæ calo- *Ratione 2.*
 re à matre propriâ seu gallinâ naturaliter, vel ab homine
 artificialiter (ut in Ægypto antiquitus & adhuc fit) in vivos
 pullos excludi possunt. Ad hæc sola coctione apud natu- *Ratione 3.*
 ram aurum maturissimum metallorum produci, & imper-
 fectis deficere coctionem, minus coctum verò magis coqui
 & maturari posse. Imò & id, quod maximè coctum sit au- *Ratione 4.*
 rum quoque superet in colore & maturitate. His quatuor
 rationibus ita breviter contractis, cum sint causa errorum
 inextricabilium multorum etiam ingenii subtilioris & vo-
 luntatis haud iniquæ in arte operantium, hoc loco satisfac-
 ciemus, quantum conveniet. Quando Philosophi loquun- *Responsio*
 tur, quod in vasis artificialibus idem opus præstari possit, *ad ratio-*
 nem 1.
 quod

quod à natura præstatur in vasis naturalibus, si illa ad horum modum accommodentur, tum non intelligunt, tanquam homo possit imitari naturam in mineris perficiendis ab infimoque statu, hoc est, Mercurio aut plumbo, in summum, hoc est, aurum provehendis. Nam si hoc ita esset, tum minerae per artem in aurum perfici possent coctione in vasis artificialibus, at non nisi tempore naturæ debito, hoc est, mille fortè annis, non decem mensibus. Nec cogitandum est. naturam magistram rerum tanto tempore opus habere ad auri productionem, ad quod generandum ars non millesimam partem temporis requirat, vasis utrobique concessis paribus. At respondetur; Ars calorem intendere & remittere, item disjuncta conjungere & conjuncta disjungere potest pro arbitrio: natura autem saltem uno modo operatur simplici absque remissione aut intentione caloris, absque compositione aut divisione locali materialium. Verùm dicimus, artem non posse, nec velle imitari naturam in minerarum perfectione aut naturali auri generatione, cum id sit impossibile, etià si mineras jam à natura præparatas, velut ovum quoddam ad formam suam certam ordinatum, sumat & in aurum promovere conetur, sed intendere. de eundem finem per alia media, hoc est, respicere ad ultimam productionem auri per productionem intermediam ejus tincturæ, velut partis principalis. Cum enim natura aurum producat, & in eo ars illam imitari nequeat per media naturalia, tamen imitatur in fine per sua propria inventa, non tamen à natura abhorrentia. Hæc media artis, quam proximè fieri possit, ad naturæ media accedere debent, hoc est, vasa, calor & materia artis ad vasa, calorem & materiam naturæ. Quod si natura faceret tincturas, aut si ars perficere posset mineras, tum ars in omnibus naturam imitari deberet, nec

nec exceptio ulla daretur: At cum neutrum fieri queat, vasa tamen & media artis proximè ad naturam accedant, ut in fine cōveniant. Inde dicunt Philosophi, quod idem effectus sequatur ab arte, quia à natura, si vasa artis disponantur ad modum vasorum naturæ. At secundum, quod metalla sint velut ova externis mediis & artificialibus ad suam formam promovenda, respondemus; id in minima parte veritati convenire, in plurimis circumstantiis reclamare. Nam ova sunt animata & habent formam agentem sibi infusam: Item nutriuntur vegetatione perfectâ; fractionem corticis non admittunt, alias humidum nutriens exhalaret, & vis generativa evanesceret: Egent calore leni eodem tempore apud artem, ut naturam, nec ars aliquid facit ad ovi excubationem, sed calor lenis, qui naturalis est, totum perficit, nec artificis media adjunguntur ipsi substantiæ ovi interiori, sed manent extra ipsum: Unde nihil addit ovo, sed ut factum est à natura, ita manet, & ad illam perfectionem, ad quam deputatum est à natura, per artis ministerium promovetur. Verùm hæc omnia sunt diversissimo discrimine in mineris metallorum. Hæ enim non sunt animatæ, licet sulfur calidum, ut agens, apud se habeant, nec nutriuntur: frangi possunt absque exhalatione virtutis: quibus singulis non consideratis, si tamen quisquam existimet, illas ab arte æquè ut à natura excubari posse, instar ovorum; necessum est, quod quoque idem tempus excubationi earum tribuat, quod naturæ est propriū, ut in ovis; in quibus excludendis est idem tempus apud artem, quod apud naturam: quod cum expectari non possit ab arte, ultra mille annos; Ergo hæc comparatio in nullo convenit, nec in mediis, nec fine. Tertia ratio quoque nihil probat; quia coctiones naturæ & artis, licet uno nomine

*Responsio
ad rationē
2.*

*Responsio
ad rationē
3.*

R. voca-

vocari possint, tamen reipsa longissimè differunt. Aurum coquitur ex mineris per naturam calore leni & temperato, longissimo tempore. Hanc coctionem ars imitetur calore æquè temperato, sed nihil efficiet, nisi longissimum tempus intercedat. Quod si tempus artis sit abbreviandum & calor intendendus, non est coctio naturalis, ideò nec effectus naturalis sequetur, sed aliud quid, de quo natura non curat. Inde dicimus, imperfectis quibusdā deficere coctionem, eaquē coqui posse à natura, non ab arte. Quicquid ars imperfectum reliquit, aliquādo perficere, quicquid natura immaturū, maturare potest, non e contrā. Hinc aliqui narrant, in Sclavoniæ partibus fossores metallicos occlusisse fodinas, si in metallum non satis maturum incidissent, per aliquot annos, fortè 60. ut maturius intermedio tempore fieret. Verūm humanæ vitæ ea est brevitās, ut si hoc verum esset, quod 60. annis maturari posset, non expectare posset maturationem ejus. Quidam quoque referunt de lacu seu fossa circa terræ superficiem non profunda in Westphalico tractu, quod singulis ternis aut quaternis annis ejus loci incolas auro interim generato beer. Talia opera si per naturam fiant, artis tamen beneficio præstare nequeunt. Maturantur quidem mespila tempore & paleis extra arborem; Item poma & pyra varii generis viridia, dura, nec satis matura, temporis diuturnitate digeruntur & coquuntur extra arborem, velut quoque in arbore naturaliter, quæ, non dubium est, arte breviori tempore posse digeri, & esui apta reddi, tenendo ea in locis temperatè calidis, ut lectis aut similibus: sed non de specie in speciem, seu de forma in formam promoventur, ut contingere debet in mineris. Uva immatura, acerba, à se non differt essentiā & formā essentiali, maturā & dulci. At aurum

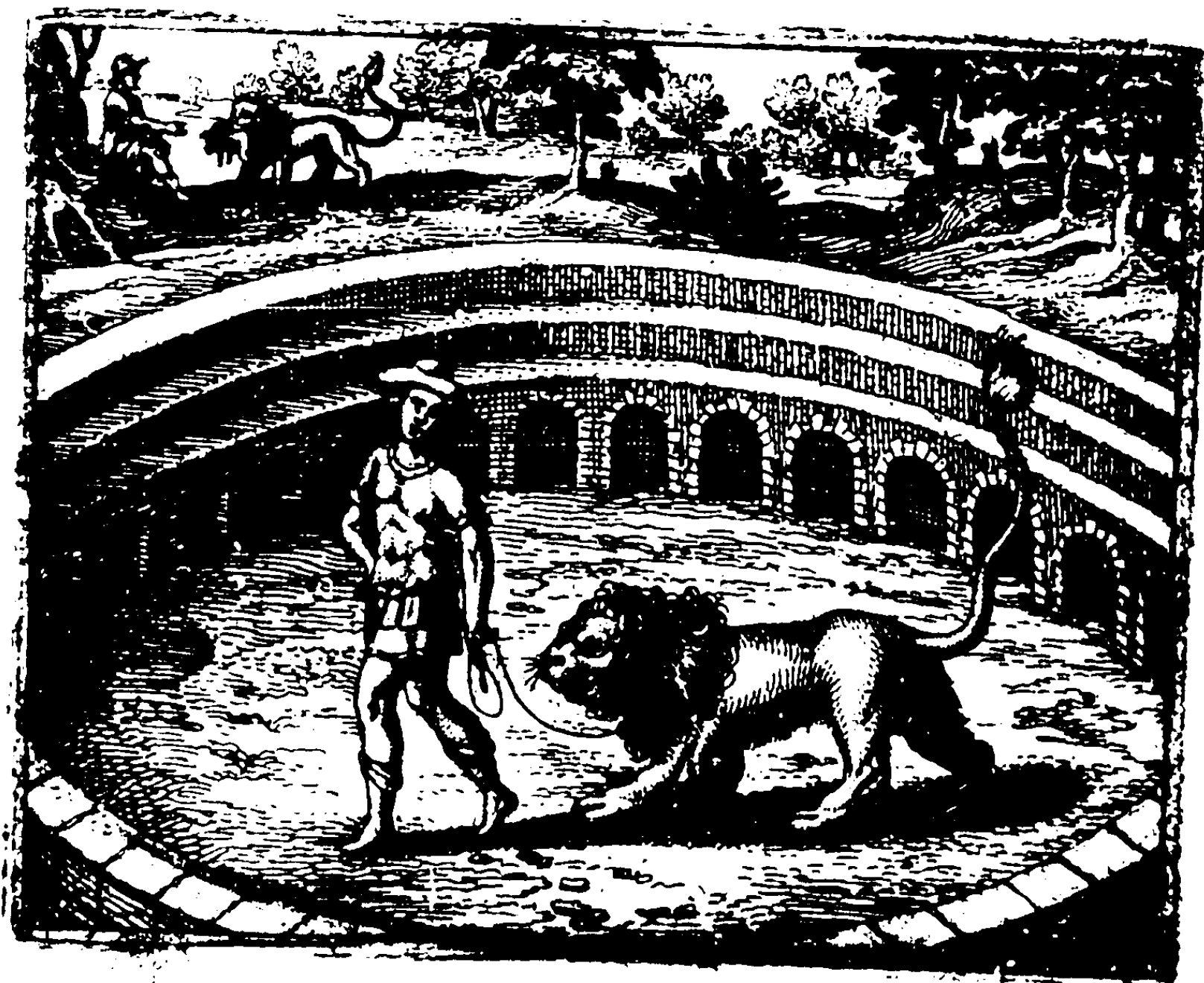
rum à plumbo differt essentiâ & formâ, licet non materiâ communi & formâ generali, ut homo ab asino differt suâ propriâ formâ essentiali, non autem formâ generali animalis, quæ utrique & homini & asino æquè competit. Ars itaque mineras purgare potest per ignem à superflua humiditate, separando maturum à maturo, veluti pomum immaturum separata humiditate ejus superflua, per lenem calorem maturare, at ex mineris ipsis per maturationem aurum educere nequit, ut nec ex floribus pomi pomum maturum, avulsis utrisque à sua matre seu terra & arbore. Natura itaque sola ex plumbi mineris facit mineras auri, ars utrasque purgat, & segregat ab heterogeneis, atque ita natura immaturum coquit, ars maturum ab immaturo discernit. Unde & quartæ rationis falsitas apparet, quod immaturum non solum maturare possit, sed etiam longè ultra naturalem maturitatem auri evehere in tincturam. Nam si id, quod minus est, inesse non possit, alicui rei, quomodo inerit, quod majus? Quomodo puer, qui gestare nequit viginti libras ponderis, portabit ducentas aut bis mille? Hinc cum minerae non possint arte perfici in aurum, quomodò in millies perfectius perficientur, nempe tincturam auri. At sunt quàm plurimi ex ita ratiocinantibus, qui cum legerint in authorum libris, tincturam esse in Mercurio, Aurum totum nil esse nisi Mercurium, & in Mercuriū resolui posse naturam & artem ad perfectionem metallorum causandam coctione uti, opus figuli esse spectandum in arte Philosophica; ex his & similibus dictis opinantur in auro nihil esse nisi Mercurium simplicem, coctum ac coagulatum ad maturitatem, quemadmodum vasa figulina alia sunt minus, alia magis cocta, & ante coctionem cruda, nec esse aliam in auro compositionem, nullam æqua-

*Responsio
ad rationē
+*

tionem qualitatum in quatuor elementis, nullam combinationem sulfuris aut argenti vivi, nullam tincturæ, tanquam maturioris partis & formæ, in Mercurium tanquam immaturiorem partem & materiam introductionem, sed differre aurum solummodo ab imperfectis, veluti carnes ad rubedinem usque assatæ differunt à crudis, in quo diversimodè falluntur: Nam aurum, ut sæpè dictum, habet suam propriam formam, quæ non est in Mercurio, nec plumbo. Caro autem assata nō habet aliam formam elementalem, quam eam, quam habet cruda, nisi fortè paucis accidentibus ab ea differentem. Forma autem dat esse rei, & differentiam specificam ostendit, quæ cuicunque competit, eidem definitio & identitas rei competit. Cum itaque plumbum non sit aurum, nisi tropicè dictum, aut potentia remota, non propinquissima, aut actu primo, minimè actu secundo, inde differt ab auro forma essentiali, longissimā distantia, quo ad naturam, nempe ut inde fiat forma; respectu artis, ut inde fiat materia, in quam forma aliunde introducatur, propinquissima: Verum de minerarum in aurum coagulatione sub regulis imperfectis satis actum; nunc figuram huic capiti convenientem adjiciemus.

H I C

*HIC EST LEO HOSPEM HOMINIS,
hic est homo medicus Leonis.*

Cum antiquitus Roma illa gentium victrix orbi domina-
retur, accidit, quod quidam in Africa servus ob facinora
quædam commissa à domino suo fugeret in sylvas atq; in-
via ferarum latibula, ubi cum sese aliquamdiu, ne ab inse-
quentibus traheretur ad poenam, abscondisset, Leo qui-
dam insignis magnitudinis in easdem sylvas sese contulit,
qui cum fortè fortunà hominem ibi latitantem reperisset,
ad eum accessit, nullam præ se ferens rabiem aut iram, sed

R 3 potius

potiùs lenitatem, ostentans ipsi unum ex pedibus anterioribus, quem læserat. Homo perterrefactus primò ob belluæ tantæ conspectum, cùm videret adeò cicurem, admiratus quid causæ esset, cur pedem sibi offerret, quem ubi manu apprehendisset, ac spinam interiùs adactam offendisset, eam extraxit. Leo à malo, quo urgebatur, se levatum sentiens, prædas, ut antè insequutus est, quas ad dictum hominem magnâ copiâ apportavit, ei que potiore partem illarum obtulit, veluti mercedem & præmium in se factæ medicinæ: servus vel igne vel Sole in Africa vehementissimè æstuante carnes maceratas & coctas pro levanda fame indies comedit, atque sic longo tempore vixisse perhibetur. Post cùm Leo prædationi ferarum pro more sese dedisset, in insidias sibi ab hominibus ejus loci prætensas incidit, atque ita captus est: ac quia præ cæteris magnitudine conspicuus, Romam missus: ubi loco publico ad certamina cum gladiatoribus aut morte damnatis spectante populo ineunda servatus est. Accidit non longo indè tempore, quod antè memoratus servus, jam œconomo suo Leone destitutus ad hominum conspectum prodiret, ubi cùm agnitus esset, ac tandem Romam adductus, à domino, à quo affugisset, ob perpetrata scelera, belluis, ut mos erat, obiectus est. In quem cùm Leo immissus esset, nil furoris in hominem agnitum, à quo se curarum recordabatur, sed potiùs blanditias motâ hinc inde caudâ, ostendit, & ante ejus pedes, ut solitus erat, procubuit. Hujus rei cum populus causas admiratus intellexisset, Leonem homini, ut & vitam cum libertate donavit, acclamans: Homo Leonis Medicus & Leo hominis œconomus vivat, vivat. Hoc etsi non pro facto, sed apologo à quibusdam receptum sit, tamen reverà ita cõtigisse memoriæ proditur ab Aulo Gellio lib. 5. noct.

noct. Attic. cap. 14. qui servum Androdum seu Antroclum appellatum fuisse asserit, historiamque prolixè narrat, ut quilibet loco dicto legere poterit. Idem de Mentore Syracusano, in Syria Leoni eodem modo medicante, nec non de Helpi Samio in Africa, alii scriptores narrant. Nos, sive id Romæ acciderit, sive non, meminimus in Eutopia, ubi Philosophorum turba congregata fuit, simile quid observatum esse. Servus enim Leoni medicinam, & Leo servo cibum, per vices ministravit, cumque utrique capti sint, singulari amore sese mutuo prosequuntur, ita ut Leo ad obsequium servi, & hic Leonis, in perpetuum devinctus sit. Leo hic in Cythærone monte, & Nemea sylva degens ex Luna decidit (veluti in Hieroglyphicis nostris inter Herculeos labores retulimus) de profapia Solis, viridis viribus, magnanimus robore, celer pedibus, furore horribilis, à solo servo cibus & mansuetus redditur, non violentiâ, sed officio, non vi, sed amore victus. Junge ergo servum tuum rubrum forori suæ odoriferæ, & hi duo artem gignent.

qui
Servus
vobis
et Leo
de quo
dij

De III. Usu Auri.

Nullum est dubium, quin ex Sole optima Medicina corporibus humanis valdè utilis concinnari possit, tum quia à vulgo propter preciositatem & carissimam raritatem ita æstimatur, tum quia à medicis & chymicis ab experientia & ratione edoctis idem statuitur. Hinc aliqui ex vulgo, fortè medicorum præscripto, ægris aurum copiosissimum conspiciendum, & tractandum offerri jubent, quia oculis propter colorem & splendorem acceptum, in phantasia speciem haud ingrati excitet, unde cor lætitiâ vel affectu mitiori

mitiori accensum spiritus vitales ad membra affecta transmittat uberius. Aliqui aurum non aspectu, sed tactu prodesse ægris referunt, at potius alieno, hoc est, si medicis & pharmacopœis pro optimis medicinis in tempore administrandis, in manu tradatur. Utrumque non nocere arbitramur, illud imaginatione patientis, hoc effectus agentium: Verum aliqui externis hisce auri remediis non contenti, intrinsecus illud comedendum obferunt. Cum verò sciant, id dentibus conteri non posse, in limaturam subtilissimam reducunt, vel in folia extendunt tenuissima, atque ita miscent cum electuariis, conservis, pulveribus, syrûpis aut liquoribus assumendis, non absq; causa ac effectû, nempe ut corroboretur & spiritu vitali abundantiori illustretur. Quidam diffidentes corpulentæ ejus substantiæ, ignitum aurum aliquoties extinguunt in aquis cordialibus, atque ita propinant. Marsilius Ficinus de studio sanitate tuenda, libro secundo, utrumque modum jam dictum approbat, cum inquit: Aurum fermè potabile habebis, ut dicam: Collige flores borraginis, buglossæ, melissæ, quam citrariâ nominamus: Et quando Luna Leonem subit vel Arietem, vel Sagittarium, aspicitque Solem aut Jovem, eoque cum candido saccharo, aqua rosacea liquefacto, & pro qualibet uncia inferre diligenter auri folia tria: Jejunus cum vino quodam aureo sume. Verum alii considerantes auri compages adeò firmas, ut non ab ignibus aut aquis fortibus superari aut dissolvi queant, non contenti extinctione, aut corpulenta administratione, id solvendum prius & ad medicinalem formam reducendum arbitrati sunt; utque hoc effectum darent, innumeras vias inierunt, quæ omnes non aspernandæ, sed tamen earum aliæ aliis sunt longè meliores & naturæ humanæ accommodatiores: Quidam sol-

vere

vere tentarunt aurum cum Mercurio communi : Atque hi facientes amalgama, tandem longa coctione & præcipitatione pulverem rubrum seu præcipitatum habuerunt: Alii ut hoc facilius & citius præstarent, solverunt utrumq; seu aurum amalgamatum cum Mercurio, in aqua regia, qua subtracta & aliquoties refusa, iterumque distillata, Turbit, ut vocât, acceperunt, multis lotionibus edulcoratū intra corpus dandum: Alii amalgama aliis aquis corrosivis ut Mercurii sublimati, sulfuris per campanam distillati, aut ejusmodi solverunt, à quibus describendis, veluti & usurpandis abstinemus: Quidam aceto acerrimo, spiritu urinæ & oleo salis ad eandem intentionem utuntur, iisque aurū potabile fieri posse promittunt: Verūm hi sciant, Aurum potabile antiquorum Philosophorum esse longè aliud, nempe absque peregrini alicujus additione factum ex Tinctura perfecta cum spiritu vini mixta, quæ cum paucissimis divinitus concessa sit, ejus loco Aurum potabile nihilominus fieri posse concedimus, ex auro calcinato debite & soluto iis mediis, quæ naturæ humanæ non sunt ad versa at familiaria. Quidam solvunt aurum antimonio, vel Mercurio ejus, aut per se ignibus adustum continuis reverberantibus in pulverem, ut ajunt, redigunt medicinalem; qualem Moſen fecisse constat ex sacris literis, cum aurum vituli aurei combusserit in pulverem & Israëlitis bibere non propinarit. Quidam aurum in sulfur, oleum, sal, butyrum, ut pollicentur magis dictis, quàm præstāt rebus, convertunt, atque sic Magnatibus vendunt, fortè plus veneni, quàm Alexipharmacireconditum habens. Plus enim corrosivi illis compositionibus adesse suspicamur, quàm auri, quicquid multi Thrasones jactent, quibus aurum lucrandum potius in mente, quàm propinandum ægris in
S medici.

136 TRACT. DE VII. MENT. PLANET.

medicina propositum est, novo genere aucupii & quæstu
uberrimo. Illi enim non solum luerantur auram (pro eo
dantes nescio quid frivolum) sed & animas hominum, ut
Plinius falsè inquit, & faciunt experimenta per mortes. Ho-
rum experientiam Stratonicus Cytharadus laudabat,
quippe quorum benefacta Sol aspiciat, errores & malefa-
cta terra tegat. Deus optimus Maximus concedat omni-
bus bonæ voluntatis & artis filiis legitimis, ad sui gloriam
hominisque utilitatem, NEPENTHES illud Aureolum,
ab Helena Telemacho datum, quo, ut ille, præteritorum,
laborum, luctus, doloris & malorum omnium obli-
vione capti, ipsi cum læticia & animi quiete
gratias agant.

F I

